

Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus' moeder

© A.A.M. van der Hoeven, Nederland, bijgewerkt 6 juni 2013, www.JesusKing.info

1. Inleiding – de beminde leerling en evangelist, een priester, Johannes genaamd	4
2. Het Cenakel – in het huis van Marcus én Johannes	5
3. De rijke jonge overste en de vluchtende jongeman	8
3.1. Overste ('archōn')	9
Het Cenakel in het huis van Nicodemus en Johannes Marcus	10
Geheime leerlingen	11
3.2. Jongeman ('neaniskos')	13
Bevangen van angst	18
4. Johannes Marcus een beambte ('hypēretēs')	18
4.1. Lagere officier van de tempel gevangenis	18
4.2. Koster van de tempelsynagoge	24
4.3. Secretaris van de Tempelraad	25
"Dienaren van het Woord" ('hypēretai tou Logou')	30
5. Johannes Marcus Levitisch – een priester ('hiereus')	31
5.1. "Een priester die het 'petalon' droeg" (Eusebius)	32
5.2. Het grafkleed gegeven aan "de dienaar van de priester" (Evangelie van de Hebreëen)	32
Johannes Marcus' tempel 'sindōn' verloren	33
... en gekocht door Jozef van Arimathea, en teruggegeven door Jezus	36
6. Johannes Marcus, auteur van het Johannesevangelie, samen met Maria, Jezus' maagdelijke moeder	43
7. Niet Johannes van Zebedeus	45
7.1. Gedood door de Joden	46
7.2. Het vinden van het Cenakel	47
7.3. Voor de Raad	47
7.3. Bij Jezus graf	50
***** Intermezzo: DE LIJKWADE VAN TURIJN *****	54
8. Abrupt einde en niet-aansluitende hervatting van het Evangelie volgens Marcus	62
9. Anonieme einde en anonieme hervatting van het Evangelie volgens Johannes – Johannes de Oudste	62
10. Andere kandidaten voor het auteurschap	66
11. Conclusie	68
Bibliografie	70
Afkortingen	70
Fig. 1. Jeruzalem ten tijde van Jezus	71
Fig. 2. Johannes Marcus "een volger van Petrus" (Kerkvader Clemens, geciteerd door Eusebius: 2,15,1-2)	17
Fig. 3. 'Sindōn' en toga	36
Fig. 4. Een mogelijke configuratie van Antonia, de Wachtpoort en de tempelgevangenis	72
Fig. 5. Een schets van het heiligdom van de tempel, bereikbaar door negen poorten	73
Fig. 6. "beminde leerling": van de apostel Johannes via Johannes de Oudste naar Johannes Marcus	64
Tabel 1. Karakteristieken van de beminde leerling, Johannes Marcus en Johannes van Zebedeus	74
Tabel 2. Overeenkomsten tussen de beminde leerling, Nicodemus en de heer des huizes van het Cenakel	13
Tabel 3. De anonieme leerling aan de poort en Jozef van Arimathea	15
Tabel 4. Identiteiten bij arrestatie en kruisiging	16
Tabel 5. De Tempelraad en het poortgebouw en de gevangenis van de Wachtpoort	21
Tabel 6. Dienaren die woorden (bijv. decreten en rechtsuitspraken) in plaats van gevangenen overleverden	31
Tabel 7. Priester en Levitisch	37

Tabel 8. Westcotts concentrische bewijscirkels.....	44
Tabel 9. Fasen in de ontwikkeling van het Evangelie volgens Johannes.....	45
Tabel 10. Johannes Zebedeus versus Johannes Marcus.....	48
Tabel 11. Andere kandidaten voor het auteurschap.....	68

SAMENVATTING

Dit artikel toont aan dat de anonieme auteur van het Vierde Evangelie, ook het Evangelie volgens Johannes genoemd, waarschijnlijk Johannes Marcus was. Hij was een jonge inwoner van Jeruzalem en de auteur van het Evangelie volgens Marcus. Karakteristieken van de auteur van het Vierde Evangelie, die erin beschreven wordt en erin optreedt als “de leerling van wie Jezus hield” en die door de eerste kerkvaders wordt beschreven als “een priester die de priesterlijke kroonplaat droeg”, worden vergeleken met de karakteristieken van Johannes Marcus, bekend uit de Handelingen van de Apostelen en de brieven van Paulus, en ook met de karakteristieken van de anonieme rijke jonge overste en van de anonieme vluchtende jongeman, beide bekend uit Marcus’ evangelie als jongemannen die de nog steeds sterfelijke Jezus naderden, maar vervolgens verlieten. Dit artikel toont ook aan dat de traditionele identificatie van de anonieme auteur met de apostel Johannes, zoon van Zebedeus, onmogelijk is. Het gebruikelijke argument tegen Johannes Marcus als de beminde leerling en auteur van het Vierde Evangelie is dat hij geen apostel was die Jezus volgde, en daarom niet zou kunnen hebben geschreven over Jezus activiteiten buiten Jeruzalem. Dit artikel zegt dat Johannes Marcus wel over deze activiteiten geschreven kan hebben, als hij de medewerking had van Maria, de maagdelijke moeder van Jezus, die ook zijn eigen ‘moeder’ was vanaf het moment dat Jezus, stervende aan het kruis, hen aan elkaar had aanbevolen als ‘moeder’ en ‘zoon’, door tegen hen te zeggen “Ziedaar uw zoon” en “ziedaar uw moeder”. Vanaf dat moment nam hij haar zelfs “bij zich in huis”. Jezus moeder, die anoniem is in het Vierde Evangelie, net zoals de auteur en geliefde leerling zelf er anoniem in is, is de mede-auteur van dit evangelie, en dit verklaart ook het literaire en theologische verschil tussen het Evangelie volgens Marcus en het Evangelie volgens Johannes.

Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus' moeder

1. Inleiding – de beminde leerling en evangelist, een priester, Johannes genaamd

In het zogenaamde Vierde Evangelie, het Evangelie van Jezus Christus volgens Johannes, komt een leerling van Jezus voor, die vijf keer beschreven wordt als “de leerling van wie Jezus (Hij) hield” (Joh 13,23 19,26 20,2 21,7.20), bijvoorbeeld in deze verzen, die beschrijven wat Jezus zei vanaf het kruis:

“Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar de leerling die Hij liefhad, zei Hij tot zijn moeder: ‘Vrouw, zie daar uw zoon.’ Vervolgens zei Hij tot de leerling: ‘Zie daar uw moeder.’ En van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis.” (Joh 19,26-27; Bijbelcitaten zijn genomen uit de Willibrord Vertaling van de Katholieke Bijbelstichting van 1978 (WV78), tenzij anders aangegeven)

In het zogenaamde “tweede slot” van dit evangelie (Johannes hoofdstuk 21), dat werd toegevoegd aan de twintig hoofdstukken van het origineel, wordt gezegd dat het evangelie werd geschreven door deze “leerling van wie Jezus hield”:

“20 Toen Petrus zich omkeerde, zag hij, dat de leerling van wie Jezus veel hield, hen volgde; dezelfde die ook bij de maaltijd tegen Jezus' borst had geleund en gezegd: ‘Heer, wie is het die U zal overleveren.’
 21 Toen Petrus hem nu zag, vroeg hij aan Jezus: ‘Wat dan met hem?’
 22 Waarop Jezus hem zei: ‘Als ik hem wil laten blijven tot Ik kom, is dat uw zaak? Gij moet Mij volgen!’
 23 Zo ontstond onder de broeders het gerucht, dat die leerling niet zou sterven. Doch Jezus had hem niet gezegd, dat hij niet zou sterven, maar: ‘Als Ik hem wil laten blijven tot Ik kom, is dat uw zaak?’
 24 Dit is de leerling, die van deze dingen getuigt en dit geschreven heeft, en wij weten dat zijn getuigenis waar is.
 25 Er zijn nog vele andere dingen die Jezus gedaan heeft. Maar als ze een voor een beschreven werden, dan zou naar mijn mening zelfs de hele wereld te klein zijn voor de boeken die men dan zou moeten schrijven.” (Joh 21,20-25)

Dit tweede slot, dat spreekt over een “wij” (vers 24) en een “mijn” (vers 25), werd niet geschreven door de beminde leerling, maar het originele evangelie is inderdaad “zijn getuigenis”, en het eindigt met het zogenaamde “eerste slot”:

“Nog vele andere tekenen heeft Jezus gedaan in het bijzijn van zijn leerlingen, welke niet in dit boek zijn opgetekend, maar deze hier zijn opgetekend, opdat gij moogt geloven, dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, en opdat gij door te geloven leven moogt bezitten in zijn Naam.” (Joh 20,30-31)

De naam van de beminde leerling wordt niet genoemd in dit evangelie, maar de oudste en enige getuigenissen over de naam van de persoon die het evangelie produceerde, zijn het getuigenis van de zogeheten Canon Muratori van ca. 170 AD,¹ en het getuigenis van Ireneus, een bisschop van Smyrna in Klein Azië, die beide zeggen dat zijn naam Johannes was en dat hij een leerling was. Irenaeus schreef in 185 AD het volgende:

‘Johannes, leerling van de Heer, die ook tegen zijn borst lag, publiceerde toen zelf het evangelie, terwijl hij te Efeze in Asia verbleef.’ (Ireneus: 3,1,1, geciteerd in Eusebius: 5,8,4).²

Een andere vroege getuigenis is dat van Polycrates, bisschop van Efeze ten tijde van keizer Septimius Severus, d.w.z. 145-211 AD, die zegt dat de beminde leerling een priester was, die de hogepriesterlijke kroonplaat droeg (Eusebius: 3,31,3 5,24,2). Dus de beminde leerling was een

¹ <http://www.bible-researcher.com/muratorian.html#note4> ; meer over deze Canon is hieronder in één van de voetnoten bij hoofdstuk 9.

² Vertaling van: “Then John, disciple of the Lord, who also lay on his breast, himself published the gospel, while he was staying at Ephesus in Asia”.

Johannes, maar welke is niet duidelijk uit de overige, latere, tegenstrijdige getuigenissen³, en ook in onze tijd is er veel discussie, met veel publicaties, over de onbekende auteur. De meest gebruikelijke mening is dat de beminde leerling de apostel Johannes, zoon van Zebedeus, was, die met zijn broer Jakobus door Jezus uit hun vissersboot werd geroepen aan het Meer van Galilea, om zijn volgelingen te worden en later zijn apostelen (Matt 4,21 10,2 John 21,2). Maar ook Johannes Marcus, een jonge inwoner van Jeruzalem en lid van de eerste kerk en auteur van het Evangelie volgens Marcus (Acts 12,12.25 13,5.13 15,37.39 2Tim 4,11 Col 4,10 Phm 24 1Pet 5,13) is genoemd als een mogelijke kandidaat, door Wellhausen in 1908 AD, en door Sanders en Parker in 1960 (Sanders and Parker: 97-110).

De bedoeling van dit artikel is de stelling aannemelijk te maken dat Johannes Marcus inderdaad de beminde leerling was, die het Vierde Evangelie op schrift stelde te Efeze in Klein Azië (het huidige Turkije), en dat hij dit deed samen met Maria, de maagdelijke moeder van Jezus.

Aan het eind van dit artikel is er een tabel met een overzicht van de meeste argumenten van dit artikel, waarin in de linkerkolom karakteristieken staan van de auteur en beminde leerling, in de rechterkolom karakteristieken van Johannes Marcus, en in de middelste kolom argumenten die de karakteristieken ter linker- en rechterzijde aan elkaar verbinden. Het Cenakel is een verbindend element, met eigen argumenten ter linker- en rechterzijde (zie tabel 1).

2. Het Cenakel – in het huis van Marcus én Johannes

Belangrijke gebeurtenissen, die beschreven zijn in het Nieuwe Testament, vonden plaats op een plek waar Jezus' leerlingen verzameld waren: het Laatste Avondmaal met Jezus in een "grote bovenzaal" in Jeruzalem (Marcus 14,13-17), de verschijningen van de verrezen Jezus aan zijn leerlingen in "het huis" waar "de deuren ... gesloten waren" (Joh 20,19.26), het eensgezind volharden in gebed in "de bovenzaal, waar zij verblijf hielden: Petrus en Johannes, Jakobus en Andreus, ..." en de overige apostelen (Handelingen 1,13-14).

- Tradities van Cyrillus van Jeruzalem in 348 AD en de non Aetheria in 385 AD verzekeren dat al deze gebeurtenissen plaats vonden in dezelfde bovenzaal (nu het Cenakel genoemd, omdat Jezus' Laatste Avondmaal hier plaats vond: cena is Latijn voor (avond)maaltijd).
- Er bestaat een overlevering van de pelgrim Theodosius in 530 AD, die zegt dat de bovenzaal in het huis van de evangelist Marcus was: 'Van Golgotha is het 200 passen naar heilig Sion, de moeder van alle kerken; welke Sion onze Heer Christus stichtte met Zijn apostelen. Het was het huis van St. Marcus de Evangelist'⁴ This was the headquarters of the church in Jerusalem (Brownrigg: 175), "het huis van Maria, de moeder van Johannes, ook Marcus genoemd" (Hand 12,12). Zie fig. 1 voor een plattegrond van Jeruzalem in de tijd van Jezus.
- Dat het Cenakel in het huis van Johannes Marcus was, komt ook overeen met het feit dat er zowel in het Cenakel als in het huis van Johannes Marcus beperkte toegang was: in het Cenakel, in de eerste periode na Jezus kruisiging, waren de deuren gesloten uit vrees voor de Joden (Joh 20,19.26), en veertien jaar later liet het meisje dat aan de deur stond in het huis van Johannes Marcus Simon Petrus niet op eigen houtje binnen, ondanks dat ze zijn stem al had herkend (Hand 12,12-16). Blijkbaar deed men de deur niet open, tenzij men zeker was dat het geen gevaar zou opleveren.
- De heer des huizes van het Cenakel is anoniem in alle evangeliën, omdat Jezus de voorbereiding van het Laatste Avondmaal dusdanig regelt, dat niemand van de omstanders

³ http://en.wikipedia.org/wiki/Gospel_of_John#Date_and_authorship

⁴ vertaling van "From Golgotha it is 200 paces to holy Sion, the mother of all churches; which Sion our Lord Christ founded with His apostles. It was the house of S. Mark the Evangelist." Theodosius, On the Topography of the Holy Land 1,43-44, http://www.archive.org/stream/cu31924028534216/cu31924028534216_djvu.txt

toen, noch van de lezers later, zou weten naar welk huis Hij zou gaan.⁵ De heer des huizes van Johannes Marcus huis is ook anoniem, want in Handelingen 12,12 wordt het huis alleen beschreven als “het huis van Maria, de moeder van Johannes, ook Marcus genoemd”; de naam van de heer des huizes wordt niet genoemd, en in Jezus tijd was Maria de meest populaire naam voor een vrouw: 25% van alle Hebreeuwse vrouwen heette Maria.⁶ “Marcus” was de Romeinse naam van deze Johannes, en kan hem zijn gegeven door de Romeinen, en was waarschijnlijk bekend aan de “hoogedele Theofilus” in Rome aan wie Lucas zijn Evangelie en Handelingen schreef (Lu 1,3 Hand 1,1 NBG) na 58 AD.

- Het is opmerkelijk dat Marcus in zijn evangelie over Jezus in de nacht van het Laatste Avondmaal zegt: “toen de avond gevallen was, kwam Hij met de twaalf” (Marcus 14,17) – in plaats van “ging Hij met de twaalf”. Marcus verradt zo dat zijn gezichtspunt binnen het Cenakel lag en niet bij de twaalf apostelen.

Er zijn niet alleen aanwijzingen voor dat het Cenakel in het huis van Johannes Marcus was, maar ook dat het in het huis van de beminde leerling was:

- In 658 AD maakte bisschop Arculf een tekening van de kerk die gebouwd is op de plaats van de bovenzaal, “tonende in dit ene gebouw, in oostelijke richting, het cenakel of de bovenzaal aan de zuidoost kant (eens in het huis van St. Marcus) en de Rots van het Ontslapen (van Maria) aan de noordwest kant (eens in het huis van St. Johannes). Dit komt exact overeen met de huidige locatie van het cenakel en het ‘ontslapen-heiligdom’”.⁷
- De beminde leerling was aanwezig bij het Laatste Avondmaal, en had het privilege om aan Jezus’ zijde te liggen (Joh 13,23), waarschijnlijk omdat hij thuis was en één van de gastheren van Jezus en zijn apostelen. ‘Volgens het Joodse gebruik, zat de gastheer, of, bij zijn afwezigheid, ... “zijn eerstgeboren zoon, rechts van de gast, met zijn hoofd leunend tegen de borst van deze laatste’.⁸ Merk op dat wanneer de Evangeliën zeggen dat Jezus daar was “met de twaalf” (Mt 26,20), en dat Hij ging aanliggen “en de apostelen met Hem” (Lu 22,14), dit niet hoeft te betekenen dat Hij er met uitsluitend de twaalf apostelen was.
- Over Maria, de moeder van Jezus, en de beminde leerling ten tijde van Jezus’ dood op Goede Vrijdag, wordt gezegd: “van dat ogenblik af nam de leerling haar bij zich in huis” (Joh 19,25-27), maar ook dat zij tot aan Pinksteren, d.w.z. vijftig dagen later, in het Cenakel was, want daar bleven de apostelen “eensgezind volharden in gebed samen met de vrouwen, met Maria, de moeder van Jezus” (Hand 1,13-14).
- Een directe aanwijzing voor de identificatie van het huis van de beminde leerling met het huis van Johannes Marcus is de plaats waar Simon Petrus verbleef. Op Paasmorgen, toen het nog donker was, was hij in het huis van de beminde leerling, want van daar “ging hij op weg” en rende hij naar het graf, vergezeld van de beminde leerling, en zij gingen samen naar huis terug: “Daarna keerden de leerlingen naar huis terug” (Joh 20,1-4.10). Later op dezelfde dag, toen Jezus verscheen aan zijn leerlingen, en ook gedurende de negen dagen na Jezus’ hemelvaart, toen zijn eensgezind volhardden in het gebed voorafgaand aan Pinksteren, was Simon Petrus in het Cenakel (Joh 20,24 Hand 1,13). En veel later, in de

⁵ Mark 14,12-16

⁶ R. Reich, Caiaphas name inscribed on bone boxes, *Biblical Archeology Review* 18/5 (1992) 38-44

⁷ vertaling van Brownrigg: 169: “showing in this one building, facing east, the cenacle or supper-room on the south-east side (once within the house of St Mark) and the rock of the dormition [of Mary] on the north-west side (once within the house of St John). This accords exactly with the location of the cenacle and the dormition shrines today.”

⁸ Vertaling van “According to the Jewish custom, the host, or, in his absence, ... “his firstborn son sat to the right of the guest, his head leaning on the latter’s chest””, Cazelles, *Johannes* p. 480, geciteerd door Paus Benedictus XVI in *Jesus of Nazareth*, 2007, p. 225

nacht dat de engel Simon Petrus had helpen ontsnappen uit de gevangenis, maar zijn bewakers nog niets hadden gemerkt, ging Simon Petrus, toen hij zich van dit bewust was, naar het huis van Johannes Marcus, waar velen gezamenlijk in gebed waren voor hem:

“10 Zij passeerden de eerste en de tweede wacht en kwamen aan de ijzeren poort die toegang gaf tot de stad; deze ging vanzelf voor hen open. Zij traden naar buiten, liepen een straat ver en eensklaps was de engel verdwenen.

11 Toen kwam Petrus tot zichzelf en zei: ‘Nu weet ik zeker, dat de Heer zijn engel heeft gezonden en mij heeft ontruikt aan de macht van Herodes en alles wat het volk der Joden verwachtte.’

12 Toen hem dit duidelijk was geworden, begaf hij zich naar het huis van Maria, de moeder van Johannes, ook Marcus genoemd, waar velen in gebed verenigd waren.” Hand 12,10-12

Simon Petrus begreep dat hij op dit moment nog steeds naar zijn eigen verblijfplaats kon gaan, omdat hij nog niet werd gezocht door Herodes' soldaten. Als hij zichzelf aan de mensen in dit huis wilde laten zien als een vrij man, moest hij dat nu doen, want zodra zijn ontsnapping zou worden ontdekt, zou hij hier direct gezocht gaan worden. Dat het meisje aan de deur zijn stem direct herkent, toont ook aan dat hij hier een bekende persoon was. Petrus laat zijn ontsnapping ook rapporteren aan “Jakobus en de broeders” (Hand 12,17), die blijkbaar niet in dit huis waren, waarschijnlijk omdat zij, zoals gebruikelijk, in de tempel en thuis waren (vergelijk Hand 21,18).⁹ Hierna vertrekt Petrus naar een andere plaats. Pas de volgende morgen vroeg ontdekken Herodes' soldaten zijn ontsnapping (Hand 12.1-12.18).

Spoedig nadat Simon Petrus vertrokken was uit Jeruzalem naar andere, niet vastgelegde plaatsen – men veronderstelt dat één ervan Antiochië in Syrië is vanwege het traditionele liturgische feest van St. Petrus Stoel in Antiochië op 22 februari –, ging Johannes Marcus naar Antiochië en vandaar naar Perge. Maar vanuit Perge keert hij plotseling terug naar Jeruzalem (Hand 12,25 13,5.13). De verklaring hiervan kan zijn dat hij Simon Petrus volgde, zijn gast en huisgenoot van het Cenakel, naar waar die heen was gevlucht, Antiochië en Perge, en dat het daar duidelijk werd dat Simon Petrus voorlopig niet naar Jeruzalem terug zou keren maar door zou reizen.¹⁰ Om die reden kan Johannes Marcus terug naar huis gestuurd zijn, naar het Cenakel in Jeruzalem, door de undercover Simon Petrus (mogelijk “Simeon die Niger genoemd werd” in Antiochië (Hand 13,1)) en misschien aangespoord door Simon Petrus en/of andere apostelen en Jeruzalemse leerlingen, mondeling of per brief, om voor de hele wereld in het Koine Grieks, in het Evangelie volgens Marcus, de nog steeds levendige herinneringen van hemzelf en die van de overige bewoners van het Cenakel aan Simon Petrus' verhalen en onderrichtingen over Jezus op schrift te stellen. De traditie, bij monde van Ireneus, Papias en Clemens, zegt dat Marcus “een volger van Petrus” was en dat “hij Petrus vergezelde” en dat hij Petrus' onderrichtingen in het Evangelie volgens Marcus op schreef “na hun vertrek (van Petrus en Paulus)” – d.w.z. nadat Petrus en Paulus waren vertrokken van “onder de Hebreëen” –, en dat Petrus toen nog steeds leefde.¹¹ Eusebius zegt dat Marcus zijn eigen evangelie

⁹ Dit was Jakobus de Rechtvaardige, “de broeder van de Heer” (Gal 1,19). De stelling dat zij in de tempel waren is uitgewerkt in mijn artikel “Jakobus en de broeders”, www.JesusKing.info.

¹⁰ Deze reis werd later onderbroken door een onvoorziene korte terugkeer naar Jeruzalem voor het Apostel Concilie in ca. 49 AD.

¹¹ “Matthew published his Gospel among the Hebrews in their own language, while Peter and Paul were preaching and founding the church in Rome. After their departure [van ‘among the Hebrews’], Mark, the disciple and interpreter of Peter, did also hand down to us in writing what had been preached by Peter” (Irenaeus: 3.1.1. cited by Eusebius: 5,8,2-3). “And the presbyter said this. Mark having become the interpreter of Peter, wrote down accurately whatsoever he remembered. It was not, however, in exact order that he related the sayings or deeds of Christ. For he neither heard the Lord nor accompanied Him. But afterwards, as I said, he accompanied Peter, who accommodated his instructions to the necessities, but with no intention of giving a regular narrative of the Lord's sayings. Wherefore Mark made no mistake in thus writing some things as he remembered them. For of one thing he took especial care, not to omit anything he had heard, and not to put anything fictitious into the statements” (Papias, bishop of Hierapolis in Asia Minor in 1st half of 2nd century, cited by Eusebius: 3,39,15). “6. ... during the reign of Claudius, the all-good and gracious Providence ... led Peter ... to Rome He ... carried the costly merchandise of the light of the understanding from the East to those

verkondigde in Alexandrië (van ca. 54 – 62 AD),¹² dus vóór de dood van Simon Petrus in Rome in 64 AD.

Al deze aanwijzingen voor het identiek zijn van het huis van de beminde leerling en het huis van Johannes Marcus, zijn ook aanwijzingen voor het identiek zijn van de beminde leerling en Johannes Marcus zelf.

3. De rijke jonge overste en de vluchtende jongeman

Het wordt algemeen aangenomen dat Johannes Marcus, die twee keer mee op reis genomen is door de in de Handelingen genoemde Barnabas en ook een hechte band met hem had, dezelfde was als de evangelist Marcus, de neef van Barnabas (Kol 4,10 Hand 12,12.25 15,37-39).¹³

“Barnabas en Saulus keerden terug na hun dienstwerk in Jeruzalem volbracht te hebben en namen Johannes, die ook Marcus genoemd werd, mee.” Hand 12,25

“Nu wilde Barnabas ook Johannes, bijgenaamd Marcus, meenemen” Hand 15,37

“De groeten van Aristarchus, mijn medegevangene, en Marcus, de neef van Barnabas, over wie jij reeds aanwijzingen hebt gekregen; ontvangt hem goed, als hij bij u komt.” Kol 4,10

Betreffende de evangelist Marcus wordt ook algemeen aangenomen, dat hij zelf degene was, die, als de rijke jonge overste, Jezus vroeg naar het eeuwig leven en die werd aangekeken en bemind door Jezus (Marcus 10,17-22).¹⁴ Want dit detail, te worden aangekeken en bemind, wordt alleen genoemd in het evangelie volgens Marcus en niet in de overeenkomende pericopen (= evangelieparagrafen) in Lucas en Mattheus, en daarom wordt verondersteld dat Johannes Marcus zelf deze jongeman was:

“En toen Hij op weg ging, liep iemand op Hem toe, viel op de knieën en vroeg Hem: Goede Meester, wat moet ik doen om het eeuwige leven te beërven?...” (Marcus 10,17 NBG51)

(“En een zeker overste vroeg Hem, zeggende: Goede Meester, wat doende zal ik het eeuwige leven beërven? (Luke 18,18 Statenvertaling))

“En Jezus zeide tot hem: Waarom noemt jij Mij goed? Niemand is goed dan God alleen.

19 Jij kent de geboden: Jij zult niet doodslaan, jij zult niet echtbreken, jij zult niet stelen, jij zult geen vals getuigenis geven, jij zult niet ontvreemden, eer uw vader en moeder.

who dwelt in the West, proclaiming the light itself ... 1. And so greatly did the splendor of piety illumine the minds of Peter's hearers [in Rome (West) of in het Jeruzalem dat hij zonet verlaten had (East)] that they were not satisfied with hearing once only, and were not content with the unwritten teaching of the divine Gospel, but with all sorts of entreaties they besought Mark, a follower of Peter, and the one whose Gospel is extant, that he would leave them a written monument of the doctrine which had been orally communicated to them. Nor did they cease until they had prevailed with the man, and had thus become the occasion of the written Gospel which bears the name of Mark. 2. And they say that Peter when he had learned, through a revelation of the Spirit, of that which had been done [Marcus schreef het Evangelie volgens Marcus dus niet in Rome, en Petrus leefde toen nog], was pleased with the zeal of the men, and that the work obtained the sanction of his authority for the purpose of being used in the churches. Clement in the eighth book of his Hypotyposes gives this account, and with him agrees the bishop of Hierapolis named Papias” (Eusebius: 2,15,1-2). Justin Martyr (100-169 AD) citeert het Evangelie volgens Marcus als zijnde “de memoires van Petrus” (Justin Martyr: Dialoog 106.3) en Petrus' toespraak in Hand 10,34-40 is een geode samenvatting van het Evangelie volgens Marcus. Ook Tertullianus (ca. 160-235 AD) (Adversus Marcionem IV,5) en Origenes (ca. 185-254 AD) (geciteerd door Eusebius: 6,26) bevestigen deze traditie. Dat Papias zegt dat Marcus Jezus noch gehoord noch gevolgd had, komt overeen met zijn bedroefd weglopen van Jezus, als de rijke jonge overste, en met zijn geheime leerlingenschap, dat blijkbaar niet verraden werd door de apostelen, die hem bij hem thuis aan Jezus' borst hadden zien liggen, in het Cenakel. Dit geheime leerlingenschap wordt besproken in de volgende hoofdstukken.

¹² Eusebius: 2,16 2,24 3,14

¹³ www.theologywebsite.com/nt/mark.shtml

¹⁴ www.khouse.org/articles/biblestudy/20010601-347.html

20 Hij zeide tot Hem: Meester, dat alles heb ik in acht genomen van mijn jeugd af.

21 En Jezus, hem aanziende, kreeg hem lief en zeide tot hem: Een ding ontbreekt u, ga heen, verkoop al wat gij hebt en geef het aan de armen, en gij zult een schat in de hemel hebben, en kom hier, volg Mij.

22 Maar zijn gelaat betrok bij dat woord en hij ging bedroefd heen, want hij bezat vele goederen.” (Marcus, 18-22 NBG51)

(“Toen de jongeling *dit* woord hoorde, ging hij bedroefd heen, want hij bezat vele goederen.” (Matt 19,22 NBG51))

De overeenkomsten tussen de rijke jonge overste en de beminde leerling zijn de volgende:

- De rijke jonge overste werd door Jezus bemind (het werkwoord dat gebruikt wordt voor “kreeg hem lief” in Marcus 10,21 is ‘agapō’; NA²⁷) en ook de beminde leerling werd bemind door Jezus (vier maal ‘agapō’ (Joh 13,23 19,26 21,7.20) en één maal ‘phileō’ (Joh 20,2 NA²⁷)).¹⁵
- De rijke jonge overste kwam aangerend naar Jezus (detail alleen in Marcus); de beminde leerling rende naar Jezus’ open graf (detail alleen in Johannes) (Marcus 10,17 Joh 20,3-5).
- De rijke jonge overste werd geadviseerd Jezus te volgen en het kruis op te nemen (detail alleen in Marcus 10,21); de beminde leerling stond onder het kruis van Jezus (detail alleen in Joh 19,25-27).
- De rijke jonge overste vroeg Jezus hoe “het eeuwig leven te beërven” (Marcus 10,17); de beminde leerling schreef het evangelie van het “eeuwig leven”: hierin gebruikte Johannes de uitdrukking “eeuwig leven” zeventien keer letterlijk (Joh 3,15.16.36 4,14.36 5,24.39 6,27.40.47.54.68 10,28 12,25.50 17,2.3); in de andere evangeliën, behalve in de vraag van de rijke jongeling aan Jezus, wordt de uitdrukking maar één keer gebruikt, nl. wanneer een zekere wetgeleerde, gespecialiseerd in de aan Mozes gegeven wet van God, aan Jezus precies hetzelfde vraagt: hoe “het eeuwig leven te beërven” (Lucas 10,25). Verder zegt Jezus Zelf in Joh 14,6 “Ik ben de weg, de waarheid en het leven”. In feite schreef Johannes het hele evangelie van Jezus opdat zijn lezers “leven zouden hebben in Zijn naam” (Joh 20,30-31), en dit is de slotverklaring van zijn evangelie. In zijn brief 1Joh noemt hij het “eeuwig leven” zes keer (1Joh 1,2 2,25 3,15 5,11.13.20), en in 1 Joh 1,2 and 5,20 noemt hij Jezus “het eeuwig leven” in eigen persoon.
- De rijke jonge overste blijft anoniem in het evangelie volgens Marcus; de beminde leerling blijft anoniem in het evangelie volgens Johannes, en ook Jezus’ maagdelijke moeder blijft anoniem in dit evangelie.

Uit de pericopen van Lucas en Mattheus weten we, dat de “man” die naar Jezus toe rende (Marcus 10,17), niet alleen rijk was, maar ook een “overste” (‘archōn’ Lucas 18,18) en een “jongeman” (‘neaniskos’ Mat 19,20.22).

3.1. Overste (‘archōn’)

De rijke jongeman is een “overste” (Statenvertaling) (Luke 18,18). Het griekse woord dat wordt gebruikt is ‘archōn’, dat ‘bestuurder, commandant, hoofd, leider’ betekent, en dat een officiële titel was in de Joodse gemeenschappen. Nicodemus, een Farizeeër die alleen bekend is uit Johannes’ evangelie, was ook een “overste” (‘archōn’ Joh 3,1 Statenvertaling en NBG51), en de Talmoed¹⁶ zegt dat Nicodemus erg rijk was (Lightfoot: Joh 3,1), en dit wordt bevestigd door zijn in staat zijn om ineens “een mengsel van mirre en aloë ..., ongeveer honderd pond” te brengen voor Jezus’

¹⁵ Alle griekse citaten zijn genomen uit de 27^e Nestle-Aland uitgave van de griekse basistekst (oudste manuscripten) van het Nieuwe Testament.

¹⁶ Het eerst geschreven compendium van de mondelinge overlevering van de religieuze wet van het Jodendom en de bespreking ervan door de rabbi’s van 200-500 AD.

begravenis.¹⁷ De rijke jonge overste spreekt Jezus aan met ‘Rabbi’ (in het Grieks ‘didaskalos’ = ‘Meester’/‘Leraar’), net zoals Nicodemus doet.¹⁸ De rijke jonge overste geloofde al in het bestaan van het eeuwig leven nog voordat hij met Jezus sprak en daarom kan hij tot de Farizeeën behoord hebben, die geloofden in de opstanding van de doden.¹⁹ Hierin lijkt hij weer op Nicodemus, die een Farizeeër was. Bovendien had Jezus al met Nicodemus gesproken over de gave van het eeuwig leven en de rijke jonge overste vraagt Jezus hoe dit leven te “beërven” (Joh 3,15-16 cf. Joh 17,2; Marcus 10,17). Om al deze redenen is het mogelijk dat de rijke jonge overste een erfgenaam van Nicodemus was. Toen Jezus de rijke jongeman vertelde dat hij de geboden moest onderhouden (God’s wet zoals gegeven aan Mozes), antwoordde hij “Meester, dat alles heb ik in acht genomen van mijn jeugd af”, wat waarschijnlijk te danken was aan zijn opvoeding in het huis van Nicodemus, die “de leraar van Israel” was.²⁰ Nicodemus was een geheime leerling van Jezus – hij “kwam ... in de nacht bij Hem” (Joh 3,1-2) –, en veel andere oversten geloofden in Hem:

“En toch geloofden zelfs uit de oversten velen in Hem, maar ter wille van de Farizeeën kwamen zij er niet voor uit, om niet uit de synagoge te worden gebannen” Joh 12,42 (NBG51).

Het Cenakel in het huis van Nicodemus en Johannes Marcus

Zoals al gezegd, zelfs Jezus regelt de voorbereiding van zijn laatste Paasmaal op zo’n manier dat niemand van de omstanders toen, of van de lezers van het evangelie later, zou weten naar wiens huis Jezus zou gaan voor dit Paasmaal: het huis van zijn geheime leerlingen Nicodemus en Johannes Marcus.²¹ Ook in Hand 12,12 is de heer des huizes van het Cenakel anoniem, want het huis wordt beschreven als “het huis van Maria, de moeder van Johannes, bijgenaamd Marcus” (NBG51), en in Jezus dagen was “Maria” de populairste vrouwen naam: 25% van al de Hebreeuwse vrouwen heette Maria.²² En het feit dat de twee leerlingen die uitgezonden waren voor de voorbereiding van de maaltijd en die bevolen waren om tegen de heer des huizes te zeggen: “De Meester laat vragen: Waar is de zaal voor Mij, waar Ik met mijn leerlingen het paasmaal kan houden?” (Marcus 14,14), een anonieme man moesten volgen die een kruik water droeg – in Bijbelse tijden droegen alleen vrouwen water voor hun huishouden –, doet denken aan wat de Talmud zegt over Nicodemus (die Jezus “Meester” noemde en dus zou begrijpen wat werd bedoeld met “de Meester laat vragen”²³): dat hij verantwoordelijk was (of zich voelde) voor de watervoorziening voor de mensen die naar Jeruzalem kwamen voor het feest in de tempel, en dat hij zelf wilde betalen voor het water dat hij leende voor dat doel.²⁴ Jezus vertelde Nicodemus, tijdens hun eerste geheime nachtelijke gesprek (Joh 3,1-21), “als iemand niet geboren wordt uit water en geest, kan hij het Rijk Gods niet binnengaan” en “de wind blaast waarheen hij wil; gij hoort wel zijn gesuis, maar weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat; zo is het met ieder die geboren is uit de Geest”²⁵: in het Cenakel, tijdens het Laatste Avondmaal, waste Jezus de voeten van zijn leerlingen met water, wat de vergeving van hun zonden door Jezus’ offerdienstwerk symboliseert, en later blies Hij de Heilige Geest over hen, en gaf hun zo het vermogen om andermans zonden te

¹⁷ Joh 19,39; een Romeins pond was het equivalent van ongeveer 0,33 kilogram (http://en.wikipedia.org/wiki/Ancient_Roman_units_of_measurement#Mass_and_Coins), dus Nicodemus bracht ongeveer 30 kilo van dit uiterste kostbare mengsel.

¹⁸ Marcus 10,20 Joh 3,2

¹⁹ Lucas 18,18 Hand 23,8

²⁰ Marcus 10,20-21 Joh 3,10 NBG51

²¹ Marcus 14,12-16

²² R. Reich, Caiaphas name inscribed on bone boxes, *Biblical Archeology Review* 18/5 (1992) 38-44

²³ Joh 3,2

²⁴ John Lightfoot, *A Commentary on the New Testament from the Talmud and Hebraica*, Matthew – 1Corinth, Hendrickson Publishers, herdruk van de uitgave van 1859, over Joh 3,1 (Taanith, fol. 20.I Avoth R. Nathan, c.7). De titel van deze priesterfunctionaris was “puttengraver” (Lightfoot over John 3,1).

²⁵ Joh 3,5.8

vergeven in Zijn naam.²⁶ En toen Nicodemus Jezus 's nachts in het geheim bezocht²⁷, kan hij Jezus gezegd hebben dat Jezus hem ook 's nachts in het geheim kon bezoeken, en dat hij een grote gastzaal had die Jezus kon gebruiken met zijn leerlingen voor het geval dat Hij hem nodig had, bijv. wanneer Jezus tijd was gekomen²⁸ om “omhoog (te) worden geheven” (d.w.z. veroordeeld en aan het kruis gehangen) door de opvolgers van Mozes (Joh 3,14-15). Per slot van rekening had Jezus Nicodemus verteld “En deze Mensenzoon moet omhoog worden geheven, zoals Mozes eens de slang omhoog hief in de woestijn, opdat eenieder die gelooft in Hem eeuwig leven zal hebben” (Joh 3,14-15), en Hij die toen het Paasfeest op handen was “wist dat zijn uur gekomen was om uit deze wereld over te gaan naar de Vader” (Joh 13,1) laat zijn leerlingen aan de heer des huizes van het Cenakel zeggen: “De Meester zegt: mijn tijd is nabij; Ik zal het Paasfeest met mijn leerlingen in uw huis vieren”.²⁹ En misschien is het geen toeval, dat enkele oude documenten, gebaseerd op het werk van de tweede eeuwse auteur Tatianus, beweren dat Nicodemus zijn privégesprek met Jezus had tijdens zijn laatste Paasfeest in Jeruzalem.³⁰

(Het is waarschijnlijk dat Jezus in zijn onderhoud met Nicodemus, toen Hij refereerde naar Mozes die de slang ophief, bedoelde dat Nicodemus zelf de Zoon des Mensen omhoog moest heffen, aangezien Nicodemus niet alleen “een overste der Joden” was en “de Leraar van Israel”(NBG, ‘ho didaskalos tou israel’)³¹ en dus één van de Farizeeën die “op de leerstoel van Mozes hebben ... plaats genomen” van wie Jezus zei “doet en onderhoudt daarom alles wat zij u zeggen³², maar, volgens Handelingen 13,27-29, ook één van de “oversten” van Jeruzalem die, doordat zij Hem “veroordeeld hebben, ... de uitspraken van de profeten, die elke sabbat worden voorgelezen, in vervulling (deden) gaan” en die “van Pilatus geëist (hebben) dat Hij ter dood gebracht werd” en die “Hem van het kruishout (namen) en Hem in een graf (legden)”. Want alleen Nicodemus assisteerde Jozef van Arimathea bij Jezus begrafenis.³³ Nicodemus kan ingestemd hebben met de veroordeling van Jezus in het Grote Sanhedrin – waarvan hij deel uitmaakte als “een overste” en “de Leraar van Israel” – omdat Jezus Zelf hem had laten weten “Mijn uur (om omhoog geheven te worden) is nabij”.³⁴ De leraar Nicodemus had tegen Jezus gezegd “wij weten dat Gij van Godswege als leraar gekomen zijt, want niemand kan die tekenen doen die Gij verricht, als God niet met hem is”³⁵, Jezus zo indirect vragend of Hij was gekomen om Nicodemus’ plaats als “de Leraar van Israel” in het Grote Sanhedrin in te nemen, omdat Nicodemus zelf de tekenen niet kon doen die Jezus deed. Jezus antwoordt hem door te zeggen dat Nicodemus “wedergeboren” moet worden, “geboren uit water en Geest”, maar dat de Zoon des Mensen (= Jezus) Zelf “omhoog geheven moet worden” (om te sterven aan het kruis) en was gezonden “niet ... om de wereld te oordelen”(zoals een voorzitter/lid van het Grote Sanhedrin kon doen), “maar opdat de wereld door Hem zou worden gered” – Hij kwam om “zijn leven te geven als losprijs voor velen”³⁶.)

Geheime leerlingen

Een opmerkelijk feit is dat alleen Johannes’ evangelie het bestaan van Nicodemus vermeldt, en onthult dat hij een geheime leerling was, net zoals Jozef van Arimathea een geheime leerling was “uit vrees voor de Joden”, zoals Johannes zegt (Joh 3,2 7,50 19,38-39). Het feit dat de deuren van het Cenakel, waar de apostelen verbleven na Jezus’ kruisiging, gesloten waren “uit vrees voor de Joden”, wederom zoals Johannes zegt (Joh 20,19.26), kan niet (alleen) de vrees van de apostelen aanduiden maar (vooral) de vrees van Nicodemus dat de apostelen in zijn bovenzaal aangetroffen zouden worden.

²⁶ Joh 13,5; “Ontvangt de heilige Geest. Aan wie ge de zonden vergeeft, zijn ze vergeven, en aan wie ge ze niet vergeeft, zijn ze niet vergeven” (Joh 20,22-23).

²⁷ “Nicodemus, die Hem vroeger (‘proton’) ‘s nachts bezocht had, kwam ook en bracht een mengsel van mirre en aloë mee” Joh 19,39, ‘prōton’ = op de eerste plaats, als eerste; in het begin. Dus hier kan het betekenen dat Nicodemus als eerste (‘s nachts in het geheim) naar Jezus kwam, en dat Jezus later (‘s nachts en in het geheim) naar Nicodemus kwam: in de avond van het Laatste Avondmaal. Het kan ook betekenen dat Nicodemus in het begin in het geheim naar Jezus was gekomen, maar nu, bij de begrafenis, in het openbaar naar (de dode) Jezus kwam.

²⁸ Johannes zegt tweemaal dat “niemand (hem) arresteerde ... (Jezus), omdat zijn uur nog niet gekomen was” (Joh 7,30 en Joh 8,20).

²⁹ Matt 26,18

³⁰ Ricciotti: 319

³¹ Joh 3,1.10

³² Matt 23,2-3

³³ Joh 19,38-42; Ook Jozef van Arimathea was een lid van het Grote Sanhedrin, en dus een overste.

³⁴ Matt 26,18

³⁵ Joh 3,2

³⁶ Joh 3,3.5.7.14.17 – Mr 10,45

Ook de beminde leerling, auteur van het Vierde Evangelie, moet een geheime leerling van Jezus geweest zijn, want terwijl hij bij het kruis van Jezus staat wordt hij niet ondervraagd of herkend als een leerling door de hogepriesters, schriftgeleerden (experts in de Heilige Schrift) en oudsten die Jezus op het kruis bespotten, noch door de soldaten daar, waarvan enkelen waarschijnlijk dezelfde waren als de officieren die Jezus die nacht hadden gearresteerd en Simon Petrus bij Hem hadden gezien in de Hof van Gethsemane, en Simon Petrus hadden ondervraagd – “‘Ik heb u toch bij Hem in de tuin gezien?’” John 18,26 – en hem hadden herkend als een leerling toen hij bij hen bij het vuur in de hof van de hogepriester kwam zitten.³⁷

Over Nicodemus kan ook uit de Talmoed afgeleid worden dat hij op een gegeven moment zijn rijkdom kwijtgeraakt is en zijn familie zeer verarmde.³⁸ De oorzaak kan zijn geweest dat Nicodemus een openbare leerling van Jezus werd, en daarom door de Joden “uit de synagoge [werd] gebannen” (Joh 12,42 NBG51) en dus uit zijn openbare functie. Ook Johannes Marcus werd een openbare leerling van Jezus enige tijd na Jezus’ verrijzenis, bijv. toen hij naar Antiochië ging samen met Paulus in ca. 44 AD (Hand 12,25) (zie tabel 2). Vanaf tenminste 54 AD was hij de bisschop van Alexandrië in Egypte. En in het jaar 62 AD veroorzaakten veel oversten opschudding door hun blijkbare openbare geloof in Jezus als de Christus:

‘Maar zoveel er geloofden deden dit vanwege Jakobus. Toen zelfs velen van de oversten geloofden, was er daarom beroering onder de Joden en schriftgeleerden en Farizeëen, die zeiden dat er gevaar was dat het hele volk Jezus als de Christus zou gaan beschouwen.’ (Eusebius: 2,23,10)³⁹

³⁷ Matt 27,41-43 Joh 3,1-2 19,26.38-39; 18,15-27

³⁸ Lightfoot over Joh 3,1 (Chetubb. fol. 66.2.)

³⁹ vertaling van “But as many as believed did so on account of James. Therefore when many even of the rulers believed, there was a commotion among the Jews and Scribes and Pharisees, who said that there was danger that the whole people would be looking for Jesus as the Christ”. (Deze Jakobus is weer Jakobus de Rechtvaardige).

Johannes Marcus	Nicodemus	Heer van het Cenakel
Is een zeer rijke overste	Is een zeer rijke overste der Joden	
Spreekt Jezus aan met Meester	Spreekt Jezus aan met Meester	Wordt namens Jezus gezegd: “de Meester (Jezus) zegt ...”
Geloofde in het eeuwig leven	Geloofde in het eeuwig leven, aangezien hij een Farizeeër was	
Vraagt Jezus hoe hij het eeuwig leven moet beërven	Had gehoord dat geloof in Jezus het eeuwig leven gaf	
Was onderwezen in alle geboden en had ze onderhouden vanaf zijn jeugd	Was de leraar van Israël: onderwees de geboden aan Israël	
Droeg een ‘sindōn’ (zie hieronder)	Droeg een ‘sindōn’ (zie hieronder)	
Werd niet onmiddellijk een openbare leerling	Was een geheime leerling: hij kwam ’s nachts naar Jezus	Jezus kwam ’s nachts naar het Cenakel; het had gesloten deuren uit vrees voor de Joden.
Wordt bemind door Jezus		Werd beschermd door Jezus door zijn anonimiteit als gastheer van het Cenakel te waarborgen
	Was verantwoordelijk voor het water voor de feestvierende pelgrims	Een anonieme jongeman (en niet een vrouw!) droeg water naar het Cenakel
	Werd verteld dat hij opnieuw geboren moest worden uit water en Heilige Geest	In het Cenakel waste Jezus de voeten van zijn leerlingen met water, en blies later de Heilige Geest over hen
	Werd verteld dat Jezus opgeheven moest worden (wanneer zijn tijd gekomen was)	Werd verteld: “Mijn tijd is nabij”
	Had zijn privégesprek met Jezus tijdens diens laatste Paasfeest	Was Jezus gastheer tijdens diens laatste Paasfeest
	Bracht meer dan 30 kilo van een kostbaar kruidenmengsel voor Jezus begrafenis	Is een anonieme weldoener van Jezus door Hem en zijn leerlingen zijn Laatste Paasmaal te laten houden in zijn huis
Werd een openbare leerling van Jezus	Verloor zijn rijkdom	

Tabel 2. Overeenkomsten tussen de beminde leerling, Nicodemus en de heer des huizes van het Cenakel

3.2. Jongeman (‘neaniskos’)

De rijke jonge overste was een “jongeman” (‘neaniskos’ Matt 19,20.22) en in het Evangelie volgens Marcus is er een detail dat niet in de andere evangelieën voorkomt, nl. dat een jongeman, die Jezus volgde toen Hij werd gearresteerd en meegevoerd naar de hogepriesters, wordt gegrepen door de officieren, de dienaren van de hogepriesters, maar ontsnapt door zijn linnen kleed in hun handen achter te laten en naakt weg te vluchten:

“En een zeker jongeling (‘neaniskos’) volgde Hem, hebbende een lijnwaad (‘sindōn’ = linnen doek, uitspraak = ‘sindoon’) omgedaan over het naakte *lichaam*, en de jongelingen (‘neaniskoi’) grepen hem. En hij, het lijnwaad verlatende, is naakt van hen gevlucht.” Marcus 14,51-52 (Statenvertaling 77)

Marcus is de enige evangelist die dit incident vermeldt, en de traditie zegt dat Marcus zelf deze vluchtende jongeman is.⁴⁰ Maar, de rijke jongeman zijnde (‘neaniskos’), kan Marcus ook één van jongemannen geweest zijn (‘neaniskoi’) die Jezus meevoerden. En toen Jezus naar de hogepriester werd gebracht, volgden Hem, volgens het Evangelie van Johannes, ook nog Simon Petrus en een

⁴⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Arrest_of_Jesus; Dit is ook wat de 13e eeuwse Koptische hagiografie zegt (R. Allen, Mark 14,51-52 and Coptic Hagiography, *Biblica* Vol. 89 (2008) 265-268 <http://www.bsw.org/?l=71891&a=Ani10pdf.html>).

andere, anonieme, leerling, en deze leerling wordt beschreven als “een bekende van de hogepriester”.

“Simon Petrus en nog een andere leerling volgden Jezus. Die leerling nu was een bekende van de hogepriester en zo ging hij tegelijk met Jezus het paleis van de hogepriester binnen, terwijl Petrus buiten de poort bleef staan. Die ander leerling, de bekende van de hogepriester, kwam naar buiten, sprak met de portierster en bracht Petrus naar binnen.” Joh 18,15-16 (WV77)

Dus behalve de mogelijkheid dat Marcus het vluchtincident kende omdat hijzelf de vluchtende jongeman was of één van de jongemannen die Jezus naar de hogepriester brachten, kan Marcus het verhaal over de naakt vluchtende jongeman ook gehoord hebben van Simon Petrus of van de anonieme leerling die een bekende was van de hogepriester en aan de poort stond. Of hij was zelf deze anonieme leerling.

De leerling die door Johannes beschreven wordt als “de andere leerling, de bekende van de hogepriester” naast Simon Petrus, wordt algemeen beschouwd als dezelfde als de anonieme beminde leerling, omdat Johannes de eerstvolgende keer dat hij een anonieme leerling beschrijft schrijft: “en naast haar de leerling die Hij liefhad” (Joh 19,26) en “naar Simon Petrus en naar de andere, de door Jezus beminde leerling” (Joh 20,2). Maar het feit dat de anonieme leerling die bekend was aan de hogepriester zomaar de binnenhof van de hogepriester in kon lopen samen met de officieren van de hogepriester, zonder te worden ondervraagd, bewijst dat de vrouw aan de poort en de officieren hem kenden als een bekende van de hogepriester, maar totaal niet wisten dat hij een leerling van Jezus was.⁴¹ Dus was hij waarschijnlijk een geheime leerling, wat wordt bevestigd door het feit dat ook de evangelist de identiteit van deze leerling niet onthult aan de lezers van zijn evangelie. De twee eigenschappen van deze specifieke anonieme leerling – zijn bekend zijn aan de hogepriester en zijn geheime leerlingenschap – zijn de exacte karakteristieken van “Jozef van Arimatea, die een leerling was van Jezus, maar in het geheim uit vrees voor de Joden” (Joh 19,38), en die “een vooraanstaand lid van de Hoge Raad” was (Marcus 15,43). Deze “raad” is het Grote Sanhedrin, dat werd voorgezeten door de hogepriester⁴², en dat bestond uit priesters, schriftgeleerden en oudsten. Jozef van Arimathea was een ambachtsman, een steenhouwer, want hij legde het dode lichaam van Jezus “in zijn eigen nieuwe tombe, die hij in de rots had uitgehouwen” (Matt 27,60). Dus hij was geen schriftgeleerde of tempelpriester, maar, als lid van het Grote Sanhedrin, een oudste. En dus kan hij één van de “oudsten” geweest zijn die aanwezig waren toen Jezus gevangen genomen werd in Gethsemane op de Olijfberg, want daar sprak Jezus tot “de hogepriesters, tot de bevelhebbers van de tempelwacht en de oudsten die op Hem afgekomen waren” (Lu 22,52). Jozefs positie van raadslid komt overeen met de autoriteit waarmee hij de portierster zijn wil liet uitvoeren en Simon Petrus binnenliet in de binnenhof van de hogepriester (Joh 18,15-16). Het feit dat deze anonieme geheime leerling de moed had om Simon Petrus binnen te laten, komt ook overeen met de overige moedige daden van Jozef van Arimathea: a) hij was “lid van de Hoge Raad, een welmenend en rechtschapen man, die dan ook niet had ingestemd met hun plannen en handelwijze” betreffende de eliminatie van Jezus (Lucas 23,50-51) b) hij “waagde het daarom naar Pilatus te gaan en te vragen om het lichaam van Jezus” (Marcus 15,43) c) hij begroef Jezus’ lichaam persoonlijk “in zijn [eigen] graf, dat hij pas in de rots had laten uithouwen [letterlijk: had uitgehouwen]; nadat hij een grote steen voor de ingang van het graf gerold had, ging hij heen” (Matt 27,60) (zie tabel 3).

⁴¹ De nog steeds onherkende Simon Petrus moest echter buiten de poort wachten: in tegenstelling tot de leerling die een bekende was van de hogepriester, was hij een vreemdeling voor het deurmeisje en de tempeldienaren. Pas nadat hij de binnenhof van de hogepriester was binnengegaan, en zich had gevoegd bij de dienaren die in de warmte en het licht van het vuur zaten, werd Simon ondervraagd en herkend als een leerling van Jezus (Lucas 22,54-56).

⁴² Ofwel de hogepriester Annas of Kajafas. Kajafas was in ieder geval de voorzitter van de Tempelraad (zie paragraaf 4.1.2. voor de beschrijving hiervan), die een afzonderlijk blok vormde binnen het Grote Sanhedrin.

anonieme leerling aan de poort van de hogepriester	Jozef van Arimathea
Is een bekende van de hogepriester	Is een bekende van de hogepriester, want hij was een lid van het Grote Sanhedrin, waarvan de hogepriester de voorzitter was.
Is aanwezig bij Jezus' arrestatie	Is een oudste, en oudsten waren aanwezig bij Jezus arrestatie
Draagt het deurmeisje van de hogepriester op wat te doen	Is een overste naast de hogepriester
Is moedig: - laat Simon Petrus binnen in de binnenhof van de hogepriester	Is moedig: - had niet ingestemd met de beslissing van de raad dat Jezus moest sterven - vroeg Pilatus om Jezus dode lichaam - begroef Jezus eigenhandig in zijn eigen graf, net buiten Jeruzalem.

Tabel 3. De anonieme leerling aan de poort en Jozef van Arimathea

Als de moedige daad – Simon Petrus in de binnenhof van de hogepriester toe te laten op eigen autoriteit – verricht was geweest door de evangelist, de beminde leerling, zou hij zeker geschreven hebben dat het de beminde leerling was die dit deed. Maar hij schreef dit niet, maar hij zinspeelde er wel op, misschien opzettelijk, dat hij zelf “de andere leerling, de bekende van de hogepriester” naast Simon Petrus was (Joh 18,16), door zichzelf “de andere, de door Jezus beminde leerling”, ook naast Simon Petrus, te noemen, slechts een paar paragrafen verderop (Joh 20,2). Dichter dan met deze zinspeling kon hij bij de moedige daden van Jozef van Arimathea niet komen. De positieve daden van zichzelf die hij kon melden waren het liggen aan Jezus' zijde (thuis in het geheim) en het vragen wie Jezus' verrader zou zijn (pas nadat Simon Petrus hem had gezegd dat hij dit moest vragen), het staan aan de voet van het kruis (waar ook hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten zoals Jozef van Arimathea aanwezig waren⁴³), het aan Simon Petrus vertellen dat de man aan de oever van het Meer van Tiberias de verrezen Jezus was (zonder zich zelf naar Jezus toe te haasten, maar pas later volgend in de boot, Simon Petrus achterna), en de poging om de verrezen Jezus te volgen (pas nadat Simon Petrus was begonnen Jezus te volgen).

Dus de werkelijke identiteiten van degenen die aanwezig waren bij Jezus' arrestatie en kruisiging waren waarschijnlijk zoals in onderstaande tabel (zie tabel 4). De vluchtende jongeman was, zoals de traditie zegt, Johannes Marcus; de anonieme leerling bij de poort, bekende van de hogepriester, was Jozef van Arimathea; en de anonieme beminde leerling bij het kruis was Johannes Marcus. De apostel Johannes van Zebedeus was van Jezus weggevlucht bij diens arrestatie, want toen “lieten allen Hem in de steek en namen de vlucht” (Marcus 14,50), en hij verborg zich in het Cenakel waar “de deuren ... gesloten waren” (Joh 20,19.26).

⁴³ Matt 27,41-43

Evangelie-identiteit (bij de arrestatie)	Persoon
Jezus	Jezus
hogepriesters en oudsten	bijv. Jozef van Arimathea , een ambachtsman en lid van het Grote Sanhedrin
jonge beambten	jonge beambten
anonieme leerling, bekende van de hogepriester "Simon Petrus ... en ... de andere leerling"	Jozef van Arimathea , lid van het Grote Sanhedrin
Simon Petrus	Simon Petrus
vluchtende jongeman	Johannes Marcus
anonieme beminde leerling (bij het graf) "Simon Petrus en de andere leerling"	Johannes Marcus

Handwritten annotations: An arrow points from the 'anonieme leerling' row to the 'anonieme beminde leerling' row with the text "= ?". Another arrow points from the 'Jozef van Arimathea' row to the 'Johannes Marcus' row with the text "= !". A third arrow points from the 'Johannes Marcus' row to the 'anonieme beminde leerling' row with the text "= !".

Tabel 4. Identiteiten bij arrestatie en kruisiging

Een andere goede reden – naast het argument van de traditie en Johannes' (opzettelijk) onduidelijke en suggestieve evangeliieverhaal – waarom het waarschijnlijk is dat Johannes Marcus de jongeman was die aanvankelijk de bende volgde die Jezus gegrepen had, en die zelf werd gegrepen maar naakt vluchtte, is dat deze jongeman blijkbaar de gevangen Jezus volgde samen met Simon Petrus. Dit is precies wat de beminde leerling op zijn minst vijf andere keren deed, volgens het evangelie van Johannes:

- 1) Toen "Petrus naar buiten kwam" en naar Jezus lege graf ging, volgde hij Petrus, want pas later haalde hij hem rennend in (Joh 20,3-4);
- 2) Hij ging het lege graf pas binnen nadat Simon er binnen was gegaan (Joh 20,6-8);
- 3) Toen Simon Petrus zei dat hij ging vissen op het Meer van Tiberias (om daar Jezus alleen te kunnen ontmoeten?), besloten hij en sommige anderen om met Simon Petrus mee te gaan (Joh 21,1-7);
- 4) Hij ging pas naar Jezus aan de oever van het meer nadat Petrus naar Hem toe was gegaan (Joh 21,1-7)
- 5) Nadat Simon Petrus was begonnen de verrezen Jezus te volgen, probeerde ook hij Jezus te volgen (Joh 21,19-20).

En ook in zijn hoedanigheid van Johannes Marcus staat hij bekend als "een volger van Petrus"⁴⁴ (Clemens in Eusebius 2,15,1-2), bijv. vlak nadat Simon Petrus van Jeruzalem naar Antiochië was gevlucht, ging Johannes Marcus ook naar Antiochië (Hand 12,17-25). (Behalve het volgen van (Petrus en) Jezus, is ook het rennen (naar Jezus) een karakteristiek van alle drie de anonieme identiteiten van Johannes Marcus: als de rijke jonge overste rende hij naar Jezus, knielde en noemde Hem "Meester", als de jongeman in het linnen kleed rende hij weg van de officieren, maar mogelijk in de richting van de stad, waar Jezus heenging, en als de beminde leerling rende hij naar Jezus graf, zich afvragend of dat helemaal leeg was of niet. Er zijn geen andere rennende mannelijke leerlingen in de evangeliën.)

⁴⁴ 'a follower of Peter'

De beminde leerling was Jezus en Simon Petrus en de andere apostelen gevolgd vanaf het Cenakel (zijn thuis, en in zijn huiskleding, alleen een dure linnen doek = 'sindōn') naar de Olijfberg, en vandaar volgde hij Jezus en Simon Petrus naar de olijfgaard Gethsemane op deze berg, en daarna moet hij Jezus zelfs in het geheim gevolgd zijn vanwaar Hij Simon Petrus, Jakobus en Johannes van Zebedeus verliet, naar de plaats een klein stukje verder, waar Hij neerviel en in eenzaamheid bad: het evangelie van Marcus (Marcus 14,35-36.39) citeert dit privégebed van Jezus! Het is belangrijk om op te merken dat toen Jezus, na zijn gebed in doodsstrijd, terugkeerde naar zijn apostelen Simon Petrus en Jakobus en Johannes van Zebedeus Hij hun slapend aantrof (Marcus 14,37-40), en dit gebeurde tweemaal. Dus deze apostelen waren zeker niet de informatiebron voor het citaat van Jezus' gebed in Gethsemane, maar het was waarschijnlijk Johannes Marcus, die gewend was om Jezus in het geheim te volgen. Dit is nog een reden waarom het waarschijnlijk is dat Johannes Marcus Jezus en Simon Petrus weer in het geheim volgde om te zien wat er zou gebeuren met Jezus nadat Hij was gearresteerd. Onderstaande figuur toont de zestien keer dat Johannes Marcus, in deze of in één van zijn drie anonieme identiteiten, Jezus en Simon Petrus volgde:

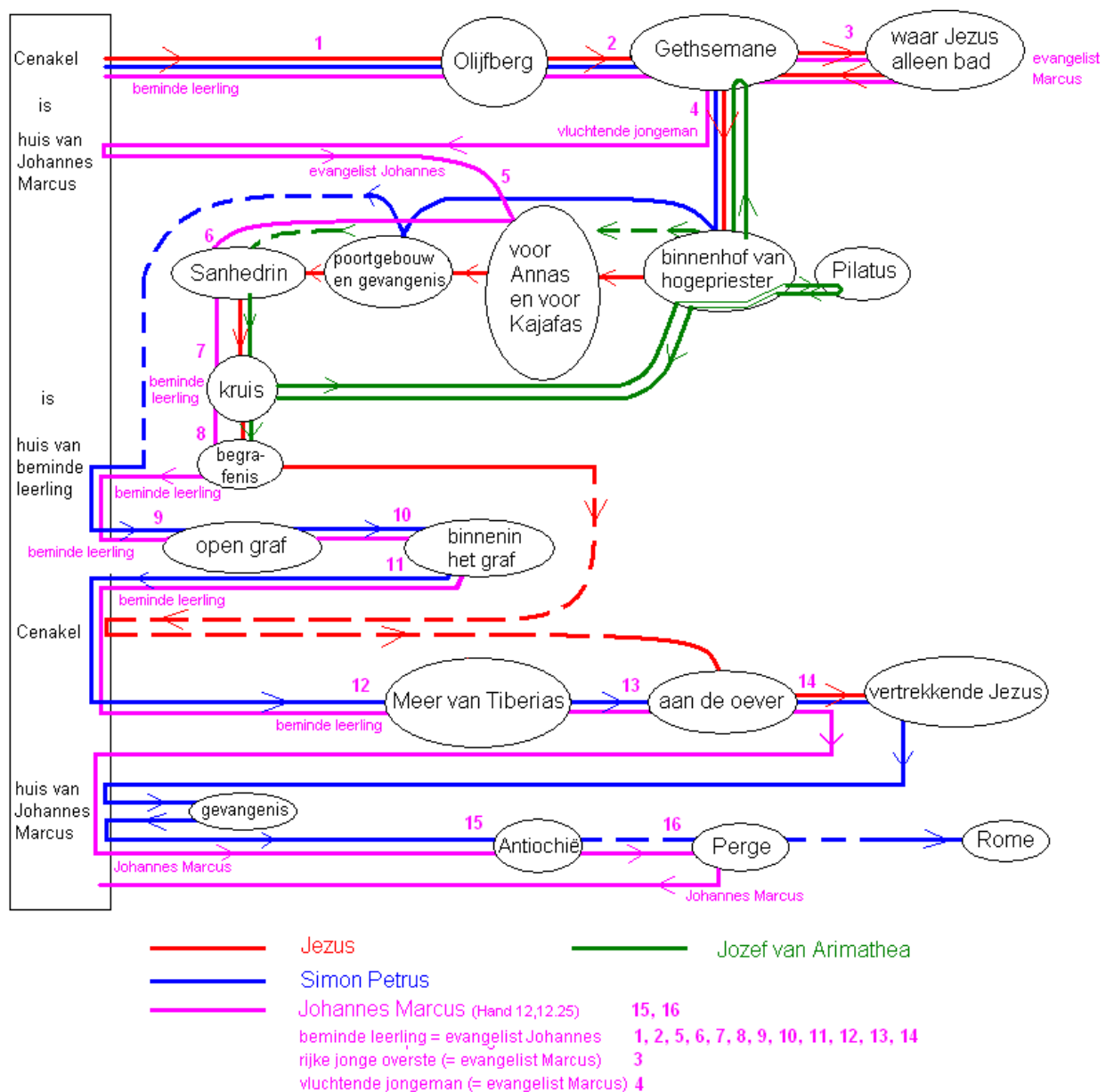

Fig. 2. Johannes Marcus “een volger van Petrus” (Kerkvader Clemens, geciteerd door Eusebius: 2,15,1-2)

Bevangen van angst

Toen Johannes Marcus werd gegrepen door de ‘hypēretai’ (= tempelofficieren, tempelpersoneel) die Jezus arresteerden (Joh 18,3.12 NA²⁷), natuurlijk omdat zij dachten dat de jongeman die hen volgde een leerling van Jezus was, vluchtte hij naakt, natuurlijk omdat hij niet behandeld wilde worden als een leerling van Jezus, die nu gevangen genomen en vastgebonden was. En het is ook vanzelfsprekend dat hij, aangezien de overste Johannes Marcus, net als Jozef van Arimathea en Nicodemus, een wel bekend en gerespecteerd persoon was, zelfs niet herkend wilde worden door de ‘hypēretai’, want dan zouden zij weten of vermoeden dat hij een geheime leerling van Jezus was, aangezien hij niet samen met hun naar de Olijfberg was gekomen, maar hoogst waarschijnlijk samen met Jezus. Desalniettemin rende hij na zijn vlucht mogelijk naakt naar huis, trok hij wat kleren aan, en rende hij naar het paleis van de hogepriester in Antonia – zo weer Jezus en Simon Petrus volgend, die wilde “zien hoe het af zou lopen” (Matt 26,58) – en stond hij daar naast Jezus, toen de hogepriester Annas Hem vroeg naar “zijn leerlingen en zijn leer” (Joh 18,19). Daar wees Jezus met zijn vinger naar de ‘hypēretai’ die erbij stonden en die zijn leer kenden uit zijn toespraken in de tempel – Hij had tegen hun gezegd “Dagelijks zat ik in de tempel te onderrichten, en toch hebt gij Mij niet gegrepen” (Matt 21,23 26,55) en “Toen dan ook de dienaars (‘hypēretai’) bij de hogepriesters en Farizeeën terugkwamen, vroegen dezen hun: ‘Waarom hebt gij Hem niet meegebracht?’ De dienaars (‘hypēretai’) antwoordden: ‘Nooit heeft iemand zo gesproken als die man’ (Joh 7,45-46) –, en Hij zei tegen Annas “zie, dezen weten, wat Ik gezegd heb” (Joh 18,19-22). Misschien had de rijke jonge overste, de beminde leerling, de vluchtende jongeman, het gevoel dat hij zelf, als een (geheime) leerling, werd aangewezen door Jezus, of aangewezen zou worden, als iemand die wist wat Hij had gezegd, en, had hij, aangezien hij net ternauwernood was ontkomen aan gevangen genomen te worden als leerling, nog steeds het gevoel dat hij elke verdenking van zich af moest schudden, en was hij daarom degene – “één van de dienaars (‘hypēretai’) die naast Hem stond” – die “Jezus een klap in het gezicht” gaf, zeggende “Antwoordt Gij zo de hogepriester?” (Joh 18,22). Want Johannes Marcus was zelf een ‘hypēretēs’, zoals Handelingen 13,5 ons vertelt, en daarom waarschijnlijk nog steeds bevangen in zijn angst om herkend te worden door de overige erbij staande officieren (van lager rang), als de leerling die hun zojuist in de duisternis van de Hof was ontsnapt, en vreesde hij nu ook door Jezus aan de hogepriester verraden te worden als één van zijn geheime leerlingen.

Maar, hoewel alleen Annas, Jezus en de ‘hypēretai’ aanwezig waren, kon Johannes het toch niet nalaten om dit incident in het Vierde Evangelie te rapporteren.

4. Johannes Marcus een beambte (‘hypēretēs’)

In dit hoofdstuk zullen enige mogelijkheden voor de specificatie van het Joodse ambt van de “overste” Johannes Marcus worden onderzocht.

4.1. Lagere officier van de tempel gevangenis

De dienaren van de hogepriesters, die Jezus gevangennamen, worden door Marcus allen beschreven als “jongemannen” (‘neaniskoi’ Marcus 14,43.52). Maar het Evangelie volgens Johannes verheldert dat deze jongemannen “‘hypēretai’ (meervoud van ‘hypēretēs’) van de hogepriesters (meervoud) en Farizeeën” waren, en “‘hypēretai’ van de Joden” (Joh 18,3.12): zij waren de ‘hypēretai’ die eens bevolen waren om Jezus te arresteren, toen Hij aan het onderwijzen was in de tempel, maar die dit aanvankelijk niet deden omdat zij zijn onderrichtingen hoorden en respecteerden en zeiden “Nooit heeft iemand gesproken zoals die man!” (Joh 7,14-37.45-46). Later, evenwel, waren zij de ‘hypēretai’ bij de arrestatie van Jezus in Gethsemane (Joh 18,3.12) en de ‘hypēretai’ die ’s nachts in de binnenhof van de hogepriester zaten (Matt 26,58 Marcus 14,54 Joh 18,18). Nadat Jezus in zijn gezicht was geslagen toen Annas Hem vroeg naar zijn leerlingen en leer (Joh 18,22), sloegen en

bespotten de ‘hypēretai’ Jezus ’s nachts in de gevangenis (Marcus 14,65 Matt 26,67-68), en de volgende dag, op het middaguur, riepen de ‘hypēretai’ naar Pilatus om Jezus’ kruisiging (Joh 19,6). Deze ‘hypēretai’ stonden onder bevel van één of meer commandanten van de tempel die orde hielden in de tempel. In het Nieuwe Testament komen voor: commandanten van de tempel, ook zittend in de binnenhof van de hogepriester (Lucas 22,52.55), de Commandant van de Tempel met ‘hypēretai’ in actie komend in de tempel en orderverstoorders arresterend (Hand 5,24.26 (4,1)), en Judas overlegde met de hogepriesters en de commandanten van de tempel over hoe hij Jezus aan hen moest overleveren (Lucas 22,4). Dus de ‘hypēretai’ waren dienaren van de tempel, beambten in openbare functie, die de orde moesten herstellen wanneer deze verstoord was.

Hun barrakken – de barrakken van de tempelgevangenis – maakten deel uit van de tempelburcht Antonia, waarin ook de barrakken gevestigd waren van de gewone tempelwachters (die ordeverstoring en diefstal moesten voorkomen), de stadswacht, en de Romeinse wacht (Josephus: Oorlog 5,5,8). Antonia was de hoogst beveiligde plek van de stad en dus de beste plaats om gevangenen te bewaren, en de poort ervan heette de “Poort van de Wacht” (“Watch Gate”) (Madaule: 46, “Tor der Wache”), wat een equivalent is van “Gevangenispoort”, aangezien in Neh 12,39 beide namen voorkomen als een vertaling van ‘shah-ar’ = poort, ‘mattara’ = een gevangenis, als een huis van bewaking (D.V. translation resp. AV translation).

In Hand 5,18 wordt de tempelgevangenis ‘de openbare gevangenis’, genoemd ‘in het volle zicht van allen’ (‘dēmosia’ Acts 5,18 NA²⁷ = public, in public places, in full view of all (Strong’s)), want de Poort van de Wacht van de tempel, die uit kwam op het Tyropoeondal waarin het marktplaats was, werd door de inwoners van Jeruzalem gebruikt om naar de tempel te gaan; op deze wijze werden de overtreders van de tempelorde, die gevangen gehouden werden in de openbare gevangenis in deze poort, blootgesteld aan de minachting en spot van iedereen (zie fig. 4). Dit wordt geïllustreerd door het feit dat de apostelen, toen zij gevangen genomen en geslagen werden omdat ze Jezus’ naam preekten in de tempel, “verheugd [waren] dat ze waardig bevonden waren smaad te lijden omwille van de Naam” (Hand 5,17-42): hun gevangenschap en lichamelijke bestraffingen waren zichtbaar voor alle inwoners van Jeruzalem.

[In de eerste tempel was de tempelgevangenis in “the upper Benjamin Gate of the house of the LORD” (de bovenste Benjaminpoort van het Huis des Heren): dit was de noordelijke tempelpoort waarin Jeremia werd geslagen en in het blok werd geslagen voor een dag en nacht, nadat hij had geprofeteerd in de tempel (Jer 19,14 20,2-3). De Catholic Encyclopedia zegt dat ‘Benjamin’ ‘de naam van de noordpoort van de tempel was, waar Jeremia gevangen werd gehouden (Jer.,xx,2; xxxviii,7,14), waarschijnlijk dezelfde als de “Wachtpoort” " (II Esdras, xii,38 [Neh 12,39]) en als die waarover gesproken wordt in Jeremia (viii, 3,5,16; ix,2)’. In de tweede tempel (van Nehemia) zal de gevangenis in “de Gevangenispoort” (Neh 12,39 AV “the Prison Gate”) geweest zijn, die ook in de noordelijke tempel/stadsmuur was en ook “de Wachtpoort” (D.V. vertaling “Watch Gate”) genoemd werd en “Poort van de Wacht” (“Gate of the Guard”), de derde vertaling van ‘shah-ar’ ‘mattara’ (NASB, RSV, ASV, HNV). In Herodes’ tempel, die dezelfde was als de tweede tempel, maar dan uitgebouwd in de noordelijke richting, was er ook een “Wachtpoort” (Madaule: 46, “Tor der Wache”). Deze poort, waarin waarschijnlijk de gevangenis gevestigd was net als in de tijden van Jeremia en Nehemia, was in het noordelijke deel van de westelijke muur van de Tempelberg aan de voet van de burcht Antonia, waarin ook de gewone tempelwacht gestationeerd was. Hier werden Simon Petrus en Johannes van Zebedeus gevangen gehouden van de avond tot de volgende dag en later werden alle apostelen hier gevangen gehouden voor een deel van de avond en nacht, en vervolgens de volgende dag afgeranseld (Hand 4,3 5,18-19.25.40).]

Dat het paleis en de binnenhof van de hogepriester, waar Jezus naar toe werd gebracht, ook deel uitmaakten van de tempelburcht Antonia, en niet in Kajafas’ privéhuus in de bovenstad waren (zie fig. 1), kan aannemelijk gemaakt worden uit Josephus’ beschrijving van Antonia – Josephus was een geschiedkundige uit de eerste eeuw – en uit het aantal hogepriesters dat in de tempelburcht gewoond heeft, en het kan worden bewezen uit hoe Simon Petrus zich verplaatste in de nacht waarin Jezus werd gearresteerd.

[Josephus beschrijft Antonia als een gebouw dat er van buiten uit zag als een burcht, maar binnen als een paleis was: ‘een paleis, dat onderverdeeld was in allerlei soorten zalen en andere gemakken, zoals binnenhoven, en badgelegenheden, en brede pleinen voor kampementen’ (“a palace, it being parted into all kinds of rooms and other conveniences, such as courts, and places for bathing, and broad spaces for camps”) (Safrai: 984; Josephus: Oorlog 5,238-45). Historisch gezien hebben meerdere hogepriesters voor Kajafas, en waarschijnlijk ook na hem, in de tempel en in de tempelburcht gewoond (Hilkia en Jojada (2Kon 22,3-5 2Kron 22,11-12), Simon de Makkabeër, en Hyrcanus,

en “zijn zoons en Hun zonen na hun”, bijv. Aristobulus I, en zijn weduwe, koningin Salome Alexandra, en Hyrcanus II (1Makk 13,52; Josphus: Oudheden 18,4,3), en waarschijnlijk ook Jezus ben Gamala in ca. 64 AD (Josephus: Oudheden 20,9,4; de vrouw van deze Jezus, Martha geheten, eiste dan een tapijt voor haar voeten werd uitgerold wanneer ze naar (het heiligdom) van de tempel ging (Rops: 191)). Ook Edersheim (hoofdst. 4, p 65) zegt dat de hogepriester een huis in de tempel bezat. En het is belangrijk om op te merken dat niet alleen de ‘hypēretai’ van de gevangenis, maar ook de gewone tempelwachters in de binnenhof van de hogepriester zaten nadat Jezus daar heen was gebracht (Lucas 22,52-55). Zij staken daar zelfs een kampvuur aan, alsof ze thuis waren (Lucas 22,52.55 Joh 18,18). De binnenhof van de hogepriester werd dus blijkbaar gemeenschappelijk gebruikt door zowel de gevangenisbewaarders als de gewone tempelwachters, die er beide toegang hadden. En aangezien de ‘hypēretai’ “beneden” zaten bij het vuur in de binnenhof van de hogepriester in de nacht waarin ze Jezus hadden opgepakt (Marcus 14,66 Joh 18,18), kan het hogepriesterlijk paleis heel goed in één van de bovenverdiepingen van Antonia zijn geweest. Bovendien waren de kamers waarin de hogepriester en het dagelijks bestuur van de tempel, de Tempelraad⁴⁵, gewoonlijk vergaderden, binnenin het heiligdom, in de zuidwesthoek van de Voorhof van de Priesters, en waren ze alleen overdag toegankelijk, en dan nog alleen voor priesters en Levieten (Edersheim: hoofdst. 4 en 2). Deze kamers konden dus niet worden gebruikt toen Jezus werd opgebracht. Het is waarschijnlijk dat in de nacht waarin de ‘hypēretai’ weggestuurd werden om Jezus te arresteren op de Olijfberg, Annas en Kajafas beide in Kajafas’ paleis Jezus’ aankomst afwachtten, want dan is Mattheus 26,57, die zegt dat de ‘hypēretai’ Jezus “naar Kajafas” brachten (d.w.z. naar Kajafas’ paleis in Antonia), niet in tegenspraak met Johannes 18,13, die zegt dat Jezus “eerst naar Annas” werd gebracht, en daarna naar Kajafas werd gestuurd (Joh 18,24).

Dat de binnenhof en het paleis van de hogepriester niet ver van de gevangenis en de barakken van de ‘hypēretai’ in de westelijke tempelpoort, de Wachtpoort, verwijderd waren, en dat zij zelfs in hetzelfde gebouw waren, wordt bewezen door hoe Simon Petrus zich in deze nacht verplaatste (zie fig. 4 en tabel 5). Petrus was de binnenhof van de hogepriester binnengegaan door het poortgebouw, net als Jezus, en zelfs nadat Jezus van Annas naar Kajafas was gebracht, hoefde Petrus alleen maar vanuit de binnenplaats “het poortgebouw in”, te lopen om te kunnen zien dat Jezus zich naar hem omdraaide en hem aankeek: pas daarna ging Petrus “naar buiten”.⁴⁶ Dit bewijst dat Annas en Kajafas Jezus in hetzelfde gebouw zagen. Maar wanneer en waar zag Petrus Jezus zich omdraaien en hem aankijken? De Schrift zegt dat Jezus zich omdraaide en Petrus aankeek op het moment dat Petrus, nog staande in het poortgebouw, Jezus voor de derde keer verloochende en de haan kraaide. Om het mogelijk te laten zijn dat Petrus Jezus zag, stelt men zich meestal voor dat Jezus, heel toevallig, net op dat moment over de binnenhof van de hogepriester werd geleid (om naar de gevangenis gebracht te worden, om klaar te zijn voor de ondervraging door het Grote Sanhedrin dat de volgende morgen in de raadszaal van de tempel zou plaatsvinden). Maar tijdens Petrus’ derde verloochening werd Jezus niet in de richting van het poortgebouw geleid, waar Petrus was, want Jezus moest zich omdraaien om Petrus in het poortgebouw te kunnen aankijken. Dit bewijst dat Jezus het gebouw nog steeds niet uitging en dat ook de gevangenis dus in hetzelfde gebouw was.⁴⁷ En het oogcontact moet, in bovenstaande reconstructie, dus nog korter en toevalliger geweest zijn, want direct nadat Petrus Jezus verloochende moet Jezus niet alleen dwars door Petrus’ gezichtveld vanuit het poortgebouw hebben gelopen, maar Petrus moet ook in die richting hebben gekeken (alsof hij wist dat Jezus daar was), net zoals ook Jezus geweten moet hebben dat Petrus in het poortgebouw was om zich naar hem om te kunnen draaien en hem aan te kijken. Dit is allemaal veel te toevallig. De volgende reconstructie is een veel aannemelijkere verklaring voor het kijken van Petrus naar Jezus: Terwijl Jezus binnen in het paleis van Kajafas in Antonia wordt ondervraagd door Annas, wordt Petrus in de binnenhof ondervraagd door één van de dienstmeisjes. Naar zijn eerste verloochening van Jezus gaat Petrus vanuit de binnenplaats ‘het poortgebouw in’, het poortgebouw van de Wachtpoort aan de voet van Antonia. Terwijl Jezus wordt ondervraagd door Kajafas en de Tempelraad⁴⁸, die zich ondertussen verzameld had in Kajafas’ paleis, wordt Petrus ook voor de tweede keer ondervraagd, door een ander dienstmeisje, en hij verloochent Jezus weer. Maar hij blijft wachten in het poortgebouw, aangezien hij wilde “zien hoe het af zou lopen”.⁴⁹ “Na verloop van ongeveer een uur” ondervraagt nog een man Petrus en na zijn derde verloochening van Jezus kraait de haan voor de tweede keer, en toen “keerde de Heer zich om en keek Petrus aan” Lucas 22,59-61): nadat de Tempelraad Jezus ter dood had veroordeeld, was Hij naar Antonia’s “openbare gevangenis” gebracht en er opgesloten, in hetzelfde gebouw “in het volle zicht van allen” in de Wachtpoort als waar Petrus nog steeds wachtte om te zien hoe het af zou lopen. Hier, in de Wachtpoort, nadat Petrus en Jezus elkaar al hadden gezien en herkend, en nadat de haan kraaide, zag Petrus hoe Jezus zich omdraaide en hem aankeek vanuit de gevangenis, en “hij ging naar buiten en weende bitter” (Lucas 22,62).⁵⁰ En “de mannen die Jezus gevangen hielden” – Marcus 14,65 specificeert dat zij ‘hypēretai’ waren – “bespotten en sloegen

⁴⁵ Zie paragraaf 4.3. voor een beschrijving hiervan.

⁴⁶ Marcus 14,68/Matt 26,71; Lucas 22,61; Matt 26,75/Lucas 22,62

⁴⁷ Het is onwaarschijnlijk dat Jezus Petrus al voorbij was gelopen in het poortgebouw (van Kajafas privé-huis in de bovenstad) en het gebouw verliet toen Hij omkeek en Petrus aankeek toen Petrus Jezus verraadde, want dan zou Petrus Jezus hebben zien aankomen in de richting van het poortgebouw en zou hij hebben begrepen dat Jezus het gebouw uit werd geleid en zou hij dus direct naar buiten zijn gegaan, het poortgebouw uit, om Jezus en de ‘hypēretai’ stiekem te kunnen volgen wanneer zij eenmaal buiten het gebouw zouden zijn om Hem naar een andere plek te brengen. Hij zou niet hebben staan wachten tot Jezus hem voorbij was gegaan in het poortgebouw en daarna een bediende hem laten ondervragen over Jezus.

⁴⁸ Deze raad van priesters zal worden beschreven in paragraaf 4.3.

⁴⁹ Matt 26,58

⁵⁰ Matt 26,75 Lucas 22,62

Hem” (Lucas 22,63). Dit is iets wat de ‘hypēretai’, als beampten van de openbare tempelgevangenis, in de tempelgevangenis konden en zouden doen.

In de bovenstad op de westelijke heuvel van Jeruzalem hebben archeologen het zogenaamde “huis van Kajafas” gevonden, met daarin een pakhuis, schatkamer, rechtszaal, bewakerskamer en cellen, complete series gewichten en maten, die alleen door priesters werden gebruikt, en een enorme stenen deurplint met het opschrift: ‘Dit is Korban of offergave’; ‘Precies in het midden van de rechtszaal is de opening van de flessenhalsvormige gevangenis, waarin de veroordeelde gevangene kon worden neergelaten na de rechtszitting’ en ook de andere gevangenen waren in de schemer van de verdieping onder de rechtszaal: ‘een derde verdieping lager is een complete bewakersruimte, waarin rondom aan alle wanden nog steeds de haken voor de kettingen van de gevangenen hangen. Aan één zijde is er een klein raampje dat uitkijkt op de flessenhalsvormige cel van de veroordeelde. Onder dit raampje, ..., ligt een blok waarop de bewaker naar beneden stond te turen, in de duisternis van de cel onder hem’ (vertaling van Brownrigg: 26). Dit bewijst nogmaals dat Jezus in de openbare gevangenis van Antonia was, want als Jezus door Kajafas berecht was geweest in diens privéhuis in de bovenstad, zou Hij in een donkere cel onder de rechtszaal geweest zijn, en dus niet zichtbaar voor Simon Petrus. En de ‘hypēretai’ van de tempel zouden zich zeker niet hebben laten zakken in Kajafas’ donkere put om Jezus daar te bespotten en te slaan.]

Joh 18	Lucas 22	Marcus 14		Matt 26		conclusies
13 naar Annas	54 het huis van de hogepriester binnen	53 naar de hogepriester		57 naar de hogepriester Kajafas (de plaats, niet de man aanduidend)		Annas en Kajafas wachtten beide op Jezus in Kajafas huis in Antonia en Jezus ging eerst naar Annas
15 ging de ‘aule’ (binnenhof) van de hogepriester binnen	55 in het midden van de ‘aule’	54 de ‘aule’ van de hogepriester binnen	66 En terwijl Petrus beneden in de ‘aule’ was	58 Petrus gaat de ‘aule’ van de hogepriester binnen “om te zien hoe het af zou lopen”	69 Petrus nu zat buiten in de binnenhof	Petrus ging de ‘aule’ op de begane grond van de Antonia toren binnen, grenzend aan de Wachtpoort
17 dienstmeisje	56-57 dienstmeisje		66-68 één van de dienstmeisjes		69-70 dienstmeisje	eerste ondervraging en verloochening
			68 Petrus ging eruit het poortgebouw (‘pro-aulion’) in (een haan kraaide)		71 Petrus was eruit gegaan het poortgebouw in (‘puloon’)	Petrus gin de ‘aule’ uit, het poortgebouw (‘pro-aule’) van de Wachtpoort in (een haan kraaide)
24 Jezus naar Kajafas		55 de hele raad		59 de hele raad		Annas stuurt Jezus naar Kajafas en de Tempelraad
25 zij	58 iemand anders		69-70 dienstmeisje		71-72 dienstmeisje	Tweede ondervraging en verloochening
	na ongeveer een uur		na een poosje			Toen de vergadering van de Tempelraad was beëindigd
26-27 bediende	59-60 nog iemand		70-71 de omstanders		73-74 zij	Derde ondervraging en verloochening
27 een haan kraaide	60 een haan kraaide		72 kraaide een haan voor de tweede keer		74 een haan kraaide	Een haan kraaide (tweede keer)
	61 de Heer draaide zich om en keek Petrus aan					Jezus is in de openbare gevangenis van de tempel (‘in het zicht van allen’) in de Wachtpoort, waar Petrus was
	63-65 de mannen die Jezus gevangen hielden sloegen hem		65 de bewakers (‘hypēretai’) begonnen ... Hem met de vuist te slaan		67-68 sommigen sloegen hem	De ‘hypēretai’ in de tempelgevangenis in de Wachtpoort
	66 overdag, de oudsten van het volk		15,1 ’s morgens, de hele raad		27,1 ’s morgens, de oudsten van het volk	’s morgens werd Jezus voor het Grote Sanhedrin geleid
28 van Kajafas naar het Pretorium, vroeg in de morgen, 29 Pilatus	23,1 voor Pilatus		15,1 naar Pilatus		27,2 naar Pilatus	Naar Pilatus

Tabel 5. De Tempelraad en het poortgebouw en de gevangenis van de Wachtpoort

En ook Pilatus had waarschijnlijk een (militair) kantoor in Antonia, zoals de traditionele overtuiging was gedurende vele eeuwen, want in deze burcht was ook de Romeinse wacht gestationeerd⁵¹, en de plaats waar Pilatus Jezus veroordeelde en zijn handen waste voor het oog van de menigte lijkt op de plaats van de tempel (het ‘pterugion’) waar enkele andere autoriteiten stonden en/of de menigte toespraken.

⁵¹ Josephus: Oorlog 5,5,8 (234-245)

[**Raxis**: Toen Nicanor's 500 Syrische soldaten de deuren van de binnenhof van de tempelburcht in brand staken, probeerde Raxis, "vader der Joden" (2Makk 14,37) zichzelf met het zwaard te doden in (zijn kantoor in) de tempelburcht, en rende hij de muur op en wierp zich naar beneden vanaf deze (tempel-)muur en viel hij op de grond, maar overleefde deze val.

'Toen de troepen op het punt stonden de toren in te nemen en de deur van de binnenhof aan het forceren waren, bevalen ze dat er vuur gebracht moest worden en de deuren verbrand moesten worden. Terwijl hij ingesloten was, liet Raxis zich op zijn eigen zwaard vallen, ... Maar in de hitte van de strijd richtte hij niet goed, en de meute rende nu naar binnen door de deuren. Hij rende moedig de muur op, en wierp zich manmoedig naar beneden, op de menigte. Maar aangezien die zich snel terugtrok, kwam er een opening en viel hij midden in de lege plek. Nog levend en met vlammeende toorn, stond hij op ...'⁵² (2Macc 14,37-46))

Jakobus de Rechtvaardige: Hij werd van het 'pterugion' (= letterlijk: een vleugeltje, figuurlijk: elk puntig uitsteeksel, een borstwering (New American Standard Greek lexicon)) van de tempel naar beneden geworpen door de priesters die naar hem omhoog renden, toen hij met autoriteit tot de menigte in en om de tempel sprak op het Paasfeest, zoals de hogepriesters hem hadden verzocht te doen (tot hem zeggend: Oh, rechtvaardige, aan wie wij allen gehoorzaamheid verschuldigd zijn). Ook Jakobus overleefde deze val (Eus: 2,23,10-12.14-16).

'Ga daarom op het uitsteeksel van de tempel staan, zodat je duidelijk zichtbaar zal zijn daarboven, en je woorden hoorbaar zullen zijn voor het hele volk, want vanwege het Paasfeest zijn alle stammen, met ook de heidenen, samengekomen.' Dus de hiervoor genoemde schriftgeleerden en Farizeeën lieten Jakobus op het uitsteeksel van de tempel staan, en zij riepen naar hem en zeiden, 'Oh, rechtvaardige, aan wie wij allen gehoorzaamheid verschuldigd zijn, aangezien de mensen op een dwaalweg zijn achter Jezus de gekruisigde aan, zeg ons wat de poort van Jezus is?' (Eusebius 2,23,11-12)⁵³

Jezus: De duivel trachtte Jezus te verleiden om Zichzelf van het 'pterugion' van de tempel naar beneden te werpen en deze val te overleven (Matt 4,5 Lu 4,9) (om zijn autoriteit aan te tonen middels de plaats waar Hij stond, en om zijn onoverwinnelijkheid aan te tonen door de val te overleven, zoals de hoogst gerespecteerde Raxis en Jakobus deden).

Paulus:

"Hij stond het toe. En Paulus gaf bovenaan de trappen het volk een teken met de hand. Toen het rustig geworden was, sprak hij hen als volgt in het Hebreeuws toe ... Toen ze hoorden dat hij hen in het Hebreeuws toesprak, werden ze nog stiller." (Hand 21,40 22,2 WV95)

Paulus sprak van bovenop de trap, die leidde vanuit de Voorhof der Heidenen naar Antonia, nadat "de bevelhebber van de cohort" ('chiliarchos' = de Romeinse militaire tribunaal⁵⁴) hem had gered van de menigte, die hem het heiligdom uit had gegoooid en had geprobeerd hem te vermoorden in de Voorhof der Heidenen (Hand 21,40 22,2).

Voordat dit gebeurde ging Paulus "naar binnen naar Jakobus" (Hand 21,17-18). De manuscripten van dit vers gebruiken het griekse werkwoord 'eiseimi' (NA²⁷) voor "ging naar binnen", en dit betekent inderdaad: 'naar binnen gaan, binnengaan', maar wordt slechts vier keer gebruikt in het Nieuwe Testament: drie keer in de Handelingen van de Apostelen en één keer in de Brief aan de Hebreeënen.⁵⁵ In deze vier gevallen wordt het uitsluitend gebruikt voor het binnengaan in de binnenste voorhoven van de tempel. Na het hierboven geciteerde vers (Paulus ging "met ons naar binnen naar Jakobus" komt het werkwoord zes verzen verderop weer voor: "Toen nam Paulus de volgende dag die mannen met zich mee, liet zich met hen reinigen, ging de tempel binnen (een vorm van 'eiseimi') ..." (Hand 21,26).⁵⁶ Het derde geval betreft een lamme man, die toen hij zag dat "Petrus en Johannes op het punt stonden de tempel binnen te gaan" een aalmoes vroeg, en de de vierde keer betreft het de priesters, die "bij de uitoefening van de eredienst geregeld de eerste ruimte binnen [gaan]".⁵⁷ Aangezien de lamme man bij de Schone Poort zat, die uitkwam op de "Voorhof van de Vrouwen", en aangezien de priesters "de eerst tent" binnengingen, die in Herodes' tempel deel uitmaakten van de binnenste voorhoven, is de conclusie dat Jakobus en Paulus ook in één van de binnenste voorhoven van de tempel geweest zullen zijn.⁵⁸ Dit wordt bevestigd door het volgende:

⁵² vertaling van "When the troops were about to capture the tower and were forcing the door of the courtyard, they ordered that fire be brought and the doors burned. Being surrounded, Razis fell upon his own sword, ... But in the heat of the struggle he did not hit exactly, and the crowd was now rushing in through the doors. He bravely ran up on the wall, and manfully threw himself down into the crowd. But as they quickly drew back, a space opened and he fell in the middle of the empty space. Still alive and aflame with anger, he rose ..."

⁵³ vertaling van: "Therefore stand on the battlement ('pterugion') of the temple that you may be clearly visible on high, and that your words may be audible to all the people, for because of the Passover all the tribes, with the Gentiles also, have come together.' So the Scribes and Pharisees mentioned before made James stand on the battlement ('pterugion') of the temple, and they cried out to him and said, 'Oh, just one, to whom we all owe obedience, since the people are straying after Jesus who was crucified, tell us what is the gate of Jesus?'" (translation of Lake: 173)

⁵⁴ Online Bible Greek Lexicon 5506

⁵⁵ Hand 3,3 21,18 21,26 Heb 9,6 (Strong's 1524); Het andere werkwoord voor 'binnengaan' ('eiserchomai') wordt 198 keer gebruikt in het Nieuwe Testament.

⁵⁶ Hand 21,26 NA²⁷

⁵⁷ Hand 3,3 Heb 9,6 NA²⁷

⁵⁸ Hand 3,2; zie fig. 3.

“Toen nam Paulus de volgende dag die mannen (die “aan een gelofte gebonden” waren = Nazireeërs) met zich mee, liet zich met hen reinigen, ging de tempel binnen (een vorm van ‘eiseimi’) en kondigde het tijdstip aan, waarop de reinigingstijd voltooid zou zijn, namelijk wanneer voor ieder van hen het offer gebracht zou worden.”⁵⁹

Het kantoor waar de aangifte van de Nazireeërs gedaan moest worden, bevond zich in het heiligdom, nl. in de “Voorhof van de Vrouwen” en wel in de kamer van der Nazireeërs (zie fig. 5). Dus “de tempel” betekent hier het heiligdom, zoals in de volgende wederwaardigheden van Paulus:

“Toen de zeven dagen bijna om waren, zagen de Joden uit Asia hem in de tempel. Zij ruiden heel de menigte op en maakten zich van hem meester, terwijl ze schreeuwden: ‘... Dit is die man, die ... nu zelfs heidenen in de tempel heeft gebracht en daardoor deze heilige plaats heeft ontviid.’ Zij hadden namelijk tevoren in de stad Trofimus uit Efeze in zijn gezelschap gezien en dachten dat Paulus hem in de tempel had gebracht. ... Ze grepen Paulus vast, sleurden hem de tempel uit en onmiddellijk werden de poorten daarvan gesloten. Terwijl ze hem trachtten te doden, werd de bevelhebber van de kohort gemeld, dat heel Jeruzalem in rep en roer was. Hij snelde terstond met soldaten en officieren op hen af. ... nam hem [Paulus] gevangen ... en ... gaf hij bevel hem naar de kazerne te brengen. Toen Paulus bij de trappen gekomen was, moest hij vanwege het opdringende volk door de soldaten gedragen worden. ... Op het punt de kazerne binnengebracht te worden zei Paulus tot de bevelhebber: ‘Mag ik misschien iets zeggen?’ Hij antwoordde: ‘Kent ge Grieks?’ ... Paulus zei: ‘Ik ben een Jood uit Tarsus in Cilicië, burger van een niet onaanzienlijke stad. En ik verzoek u: Sta mij toe het woord tot het volk te richten.’ Hij stond het toe. En Paulus gaf bovenaan de trappen het volk een teken met de hand. Toen het rustig geworden was, sprak hij hen als volgt in het Hebreeuws toe ...’⁶⁰

Ook hier moet “de tempel” het heiligdom betekenen (d.w.z. de binnenste voorhoven), want elke Griek, en dus ook Trofimus, was het toegestaan de Voorhof der Heidenen (een heiden = een niet-Jood) binnen te gaan, maar het was hem op straffe des doods verboden het heiligdom binnen te gaan. Paulus werd dus uit het heiligdom gesleept, de Voorhof der Heidenen in, en de Romeinse tribunaal nam hem vanaf deze openbare hof mee naar de trap, die naar Antonia leidde, waar Paulus de menigte toesprak.

Pilatus: Hij zat op zijn rechtersstoel op het zesde uur (= midden op de dag) op de voorbereidingsdag van Pasen op ‘Lithostrōtos’ (= Plaveisel, mozaïek), in het Hebreeuws ‘Gabbata’ (= ‘verheven’ of ‘platform’; de Syrische en Perzische versies zeggen Gaphiphtha, wat een hek of omheining betekent, van het Aramese woord ‘gab’ = kantelen/borstwering). Hier sprak hij recht over Jezus en waste zijn handen voor de ogen van de menigte (die in de Voorhof der Heidenen van de tempel stond en mogelijk in het Tyropoeondal, zie fig. 4) en hier werden de woorden “Zie, de mens!” (“Ecce Homo”) gesproken (Mt 27,19.24 Joh 19,13 Joh 19,5).

De plaats Gabbata, zoals kan worden afgeleid uit de betekenis van de namen, was waarschijnlijk een verheven platform, omheind met een hek of borstwering (vgl. “Wanneer gij een nieuw huis bouwt, dan zult gij aan uw dak een borstwering maken, opdat gij geen bloedschuld over uw huis brengt, als er iemand af valt.” De 22,8 NBG), en waarschijnlijk uitgevoerd met een puntig uitsteeksel (het ‘pterugion’, ook vertaald als ‘borstwering’): een soort puntig omheind balkon, vanwaar men kon spreken tot en gezien worden door de menigten in de tempelhoven. Het bevond zich waarschijnlijk dicht bij het eind van de trap die de priesters, die Jakobus naar beneden wierpen, naar bovenop de tempelmuur en naar Gabatta leidde. Het platform bevond zich dus naar alle waarschijnlijkheid op één van de bovenverdiepingen van Antonia, aan de zuidoosthoek ervan (zie fig.3). Van Gabbata wordt gezegd dat “het eeuwenlang werd gedacht dat de gevangenhouding en rechtszaak van Jezus plaatsvonden in de burcht Antonia”.⁶¹ Tegenwoordig zeggen enkele theorieën dat Gabbata in Herodes’ paleis in de bovenstad was (zie fig. 1)⁶². Deze theorieën verwijzen naar Josephus, Oorlog 2,14,8:

‘Op dit moment nu nam Florus zijn intrek in het paleis; en op de volgende dag liet hij zijn tribunaal ervoor opstellen, en ging erop zitten, toen de hogepriesters, en de machtige mannen, en die van de grootste eminentie in de stad, allen voor dat tribunaal kwamen; waarop Florus hen beval om degenen die hem hadden becritiseerd voor hem te leiden.’⁶³

Maar aangezien de procurator Florus in 64/65 AD zijn intrek nam in Herodes’ paleis, en aangezien dit ruim na de jaren 30-33 AD van Jezus en Pilatus was, kan de procurator Pilatus zijn verblijf en tribunaal nog steeds in Antonia gehad hebben. Dat Pilatus en Jezus in Antonia waren, voor de ogen van de menigten in de tempel, wordt bevestigd door het feit dat de ‘hypēretai’, die de tempel tot werkterrein hadden⁶⁴, in staat waren om midden op de dag naar Pilatus te roepen om Jezus’ kruisiging (Joh 19,6).]

⁵⁹ Hand 21,23-24.26

⁶⁰ Hand 21,27-40

⁶¹ Harris: 147-148

⁶² e.g. Harris: 147-148, en een theorie in het artikel van de Jewish Encyclopedia over Gabbatha (www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=3&letter=G)

⁶³ vertaling van: “Now at this time Florus took up his quarters at the palace; and on the next day he had his tribunal set before it, and sat upon it, when the high priests, and the men of power, and those of the greatest eminence in the city, came all before that tribunal; upon which Florus commanded them to deliver up to him those that had reproached him, ...”

⁶⁴ Toen zij Jezus arresteerden namens de Tempelraad en de schriftgeleerden en oudsten, werden zij vergezeld door een troep soldaten (‘speira’ Joh 18,3.12), waarschijnlijk omdat de Olijfberg niet tot het eigenlijke werkterrein van de ‘hypēretai’ behoorde.

Nu is het ineens zeer betekenisvol dat Johannes Marcus zelf niet alleen een ‘neaniskos’ was, net als de gevangenisbewaarders, maar ook een ‘hypēretēs’ wordt genoemd in Handelingen 13,5:

“Barnabas nu en Saulus keerden terug uit Jeruzalem na hun liefdedienst te hebben volbracht, en namen ook Johannes, bijgenaamd Marcus, mede. ... en te Salamis gekomen, verkondigden zij het woord Gods in de synagogen der Joden; en zij hadden ook Johannes tot helper (‘hypēretēs’).” Hand 12,25 13,5 (NBG NA²⁷)

De papyroloog en hoogleraar Vroege Kerkgeschiedenis Carsten Peter Thiede zei er het volgende over:

"Marcus was de helper of assistent van Barnabas en Paulus. Maar dit is niet wat de griekse tekst zegt. Die gebruikt het woord 'hypēretēs', dat inderdaad assistent of helper kan betekenen. Maar Lucas gebruikt het in de volgende betekenis: 'Zij hadden Johannes, de 'hypēretēs', bij zich.' Hypēretēs is een kenmerk behorend bij Marcus zelf, op zichzelf staand, niet in relatie tot Paulus en Barnabas. Wat betekent het dan?"⁶⁵

De Joden gebruikten het woord ‘hypēretēs’ (letterlijk ‘onder-roeier’) om een assistent, een helper, in een openbare hiërarchische functie aan te duiden. Zoals hierboven aangegeven, was een lagere officier van de tempelgevangenis een ‘hypēretēs’⁶⁶, maar niet elke ‘hypēretēs’ was noodzakelijkerwijs een officier van de tempelgevangenis. Er waren andere openbare functies in de tempel waar de titel ‘hypēretēs’ aan verbonden was.

4.2. Koster van de tempelsynagoge

Thiede verklaart de term ‘hypēretēs’ voor Johannes Marcus in Hand 13,5 met behulp van het vers Lucas 1,2 waarin gesproken wordt over “dienaren van het Woord” (‘hypēretai tou logou’), en veronderstelt dat Marcus als een dienaar van het Woord wordt beschouwd omdat hij het Evangelie volgens Marcus al op schrift zou hebben gesteld. Maar Marcus kan zelfs al voordat hij dit evangelie schreef een dienaar van het Woord geweest in zijn dagelijkse werk: als dienaar van het Woord van God van het Oude Testament. Marcus kan een betaalde werknemer zijn geweest van één van de synagogen van de tempel: een koster (ceremoniemeester), aangezien er ook een koster was (de griekse tekst zegt ‘hypēretēs’ NA²⁷) in de synagoge van Nazareth, die het boek van Jesaja aan Jezus overhandigde en terugontving (Lu 4,20), en aangezien het griekse woord ‘hypēretēs’ in de Joodse nederzettingen ten tijde van koning Antiochus III het equivalent was van het Hebreeuwse woord ‘hazzan’, dat de koster van een synagoge aanduidde: ‘hazzanim’ waren de betaalde werknemers van de gemeenschap en de synagoge, als religieuze functionarissen afkomstig uit de Hebreeuwse stam Levi.⁶⁷

Johannes Marcus wordt slechts als één van Paulus’ medereizigers genoemd, wanneer het vertrek van Paulus en Barnabas vanuit Jeruzalem wordt beschreven⁶⁸, maar hij heeft de titel ‘hypēretēs’ juist op het moment waarin wordt beschreven dat Paulus en Barnabas het Woord van God preekten in de synagoge van de Joden. Op dit moment was een ‘hypēretēs’ van het type met goede kennis van de boeken van de Bijbel en van de procedure in een synagoge – een koster – inderdaad erg

⁶⁵ Thiede: 50 vertaling van “Mark was the helper or assistant of Barnabas and Paul. But this is not what the Greek text says. It uses the word 'hypēretēs', which may indeed mean assistant or helper. But Luke uses it to read thus: ‘They had with them John, the ‘hypēretēs’’. Hypēretēs is an attribute given to Mark himself, in his own right, not in relation to Paul and Barnabas. What then does it mean?”

⁶⁶ Lucas 22,52 Hand 5,26; Verreth: 125

⁶⁷ Josephus, Oudheden 4,214 13,67; Epiphanius, Haer. 30,11; Safrai: 469-470. Levi was de naam van één van de twaalf zonen van Jacob (= Israel), zoon van Isaac, zoon van Abraham.

⁶⁸ Hand 12,25

nuttig.⁶⁹ Als de ‘hypēretēs’ Marcus het ambt van koster van de hoofdsynagoge van de tempel had – Joden gebruikten de griekse vertaling van de Hebreeuwse Bijbel, de Septuagint genaamd, in de eredienst en religieuze studie tot de tweede eeuw AD –, zou dit overeenkomen met zijn literaire kennis die hem in staat stelde het Evangelie volgens Marcus (en Johannes) in het Grieks te schrijven: hij zou geen gewone soldaat van de tempelgevangenis zijn geweest, die waarschijnlijk niet literair waren. Ook het feit dat de rijke jongeman een overste (‘archon’) was, sluit uit dat hij een gewone soldaat was.

Maar dat hij een overste was lijkt ook uit te sluiten dat hij (nog steeds) een gewone koster was. Het is mogelijk dat hij, na een betaalde koster te zijn geweest, een overste (‘archon’) werd van één van de tempelsynagogen, net zoals Jairus de overste (‘archon’) was van een synagoge in Galilea⁷⁰. Maar de overste van een synagoge, die deze functie gratis bekleedde, zou niet tegelijkertijd een betaalde ‘hypēretēs’ gebleven zijn. En Johannes Marcus, als de jonge overste, was zowel een ‘hypēretēs’ als een overste, en hij was rijk. Johannes Marcus had dus waarschijnlijk, of was gepromoveerd naar, nog een andere functie met de titel ‘hypēretēs’.

4.3. Secretaris van de Tempelraad

Een sterke aanduiding is dat de anonieme evangelist de officieren van de tempelgevangenis erg goed kende, want hij weet dat het de officier Malchus was wiens oor in Gethsemane door Simon Petrus was afgeslagen en door Jezus weer genezen, en hij weet zelfs dat het zijn rechteroor was, en weet ook dat het Malchus’ familielid was die Simon Petrus in de hof van Gethsemane had gezien en hem ondervroeg in de binnenhof van de hogepriester⁷¹. En hij is de enige evangelist die schrijft dat er ‘hypēretai’ van de hogepriesters bij de troep soldaten waren die Jezus arresteerde, en ook tussen de personen die om zijn kruisiging riepen⁷².

Een mogelijkheid is dat Johannes Marcus, bijvoorbeeld na de koster en/of overste van een tempelsynagoge te zijn geweest – waar op feestdagen de hogepriester en de vertegenwoordigers van de Israëlieten zich verzamelden voor het voorlezen van de Tora⁷³ – een dienaar van het gesproken en geschreven woord van de hogepriester werd als de secretaris (‘grammateus’ vgl. LXX 2Sa 8,17 Neh 13,13) van de Tempelraad, die werd voorgezeten door de hogepriester. Dit dagelijks bestuur bestond uit gezagvoerende tempelpriesters, zoals schatbewaarders, administrateurs en dergelijke, en het regelde tot in detail alles wat met de zaken en diensten van het heiligdom te maken had en het was een rechtbank die wettelijke beslissingen nam die het priesterdom raakten; de leden van de Tempelraad werden ook “de oudsten van de priesters” genoemd en “de raadsliden”⁷⁴. Misschien was Johannes Marcus tevens de secretaris van het Grote Sanhedrin, dat functioneerde als de rechtbank voor criminele zaken en bij andere gelegenheden als de rechtbank voor religieuze en civiele zaken. Het Grote Sanhedrin bestond uit priesters, schriftgeleerden (‘grammateus’ in de zin van bijbelgeleerde⁷⁵) en oudsten van het volk, waarvan er velen Farizeeër waren; en de priesterlijke Tempelraad vormde een onderscheiden blok binnen het Grote Sanhedrin⁷⁶. Johannes Marcus was zeker een geletterd man, want hij was in staat het Evangelie volgens Marcus in het Grieks te

⁶⁹ Hand 13,5; vgl. 2Tim 4,11; Jezus maakte Paulus zijn ‘hypēretēs’, en Paulus noemde zichzelf één van de “dienaars (‘hypēretai’) van Christus (‘christos’ = de gezalfde) en beheerders van Gods geheimen” (Hand 26,16 1Kor 4,1) (Op een dergelijke manier was Johannes Marcus een ‘hypēretēs’ van de gezalfde hogepriester Kajafas).

⁷⁰ “een overste (‘archōn’) van de synagoge” Lu 8,41 NA²⁷; Joh 18,10 Lu 20,50-51

⁷¹ Joh 18,10.26

⁷² Joh 18,3 19,6

⁷³ Safrai: 904-05

⁷⁴ Mishnah Shekalim 5 en Tamid, Lightfoot: hfdst. 4, p. 70, Edersheim: hfdst. 4, p. 70, Safrai: 602, 874

⁷⁵ Het Online Bible Greek Lexicon 1122 geeft deze drie betekenissen voor ‘grammateus’ in de Bijbel: 1) secretaris 2) bijbelgeleerde 3) godsdienstleraar. Strong’s concordantie 1122 geeft alleen de algemene betekenis: ‘een schrijver, d.w.z. (beroepsmatige) schrijver of secretaris: - een kantoorbeambte, stadsclerk’.

⁷⁶ Safrai: 602

schrijven. En misschien is het niet slechts toeval dat heel dicht bij het Cenakel het zogenaamde “huis van Kajafas” stond (zie fig. 1).⁷⁷

In Josephus beschrijving van hoe Mozes de bestuurlijke grondwet aan het verzamelde volk gaf, staat het volgende:

‘Laten er in elke stad zeven mannen rechters zijn, en wel degenen die voorheen het meest ijverig zijn geweest in de beoefening van de deugd en de rechtvaardigheid. Laat elke rechter twee gerechtsdienaars (‘hypēretai’) hebben, die voor hem geloot worden uit de stam Levi.’ (Josephus: Oudheden 4,8,14)⁷⁸

Ook de rechter die in de Bergrede in het Evangelie volgens Mattheus wordt genoemd had een ‘hypēretēs’ als zijn beambte.⁷⁹ In plaatselijke gemeenschappen was het gewoon dat de tribunalen zitting hielden in de synagoge en ook openbare vergaderingen konden daar worden gehouden⁸⁰. In deze gevallen was de koster van de synagoge tevens de secretaris van de rechters en van de gemeenschap⁸¹. In de tempel echter kwam de Tempelraad bijeen in een rechtszaal in de Voorhof van de Priesters, die alleen toegankelijk was voor priesters en Levieten, en het Grote Sanhedrin kwam samen in de Hal van Gepolijste Stenen in de Voorhof van de Israëlieten (zie fig. 5), en dus niet in de tempelsynagoge. Dus een tempelkoster kon niet zo eenvoudig beide functies uitoefenen. Johannes Marcus behoorde hoogst waarschijnlijk tot een Levitische familie en was waarschijnlijk zelfs een priester (zie volgende paragraaf), dus hij kon de rechtszaal van de Tempelraad binnengaan en er de secretaris van zijn.

En bovendien was hij, als de evangelist van het Evangelie volgens Johannes, in staat om in zijn evangelie de letterlijke woorden te citeren die Kajafas over Jezus sprak in de vergadering van de hogepriesters en de Farizeeën: dat Hij zou moeten sterven voor het volk.

“De hogepriesters en Farizeeën belegden daarop een zitting van het Sanhedrin ... Maar een van hen, Kajafas, die in dat jaar hogepriester was, zei hun: ‘Gij begrijpt er niets van; ge denkt er niet aan, dat het beter voor u is, dat er één mens voor het volk sterft, dan dat het hele volk ten onder gaat.’” Joh 11,47.49-50

Dit kan betekenen dat de evangelist persoonlijk aanwezig was toen deze woorden werden gesproken⁸². Nu is het belangrijk om op te merken, dat dit plan van Kajafas op één of andere manier moet zijn uitgelekt naar Jezus, omdat direct nadat Kajafas dit besluit had genomen, maar nog voordat het bevel was uitgevaardigd dat ieder die Jezus’ verblijfplaats wist deze moest verraden aan de hogepriesters en Farizeeën, Jezus “daarom” – alleen vanwege dit besluit – zich al niet meer openlijk onder de Joden begaf, maar naar een stad Efraim genaamd ging⁸³. De secretaris van de raad, als de geheime beminde leerling van Jezus, zou de bron van het informatielek naar Jezus geweest kunnen zijn.

⁷⁷ De locatie van dit huis wordt gerapporteerd door de beroemde “Pelgrim van Bordeaux”, die het boek “Itinerarium Burdigalense” schreef over zijn pelgrimage naar Jeruzalem in 333 AD (de engelse tekst staat op www.christusrex.org/www1/ofm/pilgr/bord/10Bord07bJerus.html; plattegronden met de locaties van het Cenakel en het Huis van Kajafas: L. Grollenberg: kaart 4).

⁷⁸ “Let there be seven men to judge in every city, and these such as have been before most zealous in the exercise of virtue and righteousness. Let every judge have two officers (‘hypēretai’) allotted him out of the tribe of Levi.” Sfrai: 470, voetnoot 5: “two ‘ὑπηρέται of the tribe of Levi”

⁷⁹ Matt 5,25 NA²⁷

⁸⁰ Sfrai: 942-43

⁸¹ Sfrai: 935-36

⁸² Deze eerste “vergadering/raad” (Joh 11,47 ‘sunedrion’ NA²⁷) die door de hogepriesters en Farizeeën belegd werd om de zaak ‘Jezus’ te bespreken, was niet de Tempelraad, wiens leden allen priester waren. Maar de Tempelraad vormde wel een onderscheiden blok in het Grote Sanhedrin (Sfrai: 602).

⁸³ Joh 11,53-57

Dit plot lijkt op, en wordt voorafgebeeld door, het spionnenwerk van Chusai (koning Davids geheime vriend aan het hof van koning Absalom, waar hij een raadslid was), wiens boodschap aan David ervoor zorgde dat David naar de woestijn vluchtte.⁸⁴

“Toen Davids vriend Chusai, de Arkiet, bij Absalom kwam, riep hij hem toe: ‘Leve de koning! Leve de koning!’... Nu zei Chusai aan de priesters Sadok en Abjatar: ‘Achitofel heeft Absalom en de oudsten van Israel die raad gegeven; ik deze. Stuur dus vlug een boodschap aan David, dat hij vannacht niet in de passen naar de woestijn dient te blijven, maar aanstonds verder moet trekken; anders wordt de koning omgebracht, met heel zijn aanhang.’” 2Sa 16,16 17,15-16

Absaloms raadsman Achitofel gaf Absalom de raad om alleen de vermoeide en ontmoedigde David te doden, en niemand van het volk dat bij hem was, opdat “... het gehele volk zal behouden blijven” (NBG), en ook dit lijkt op, en is een voorafbeelding van, hoe Jezus, in zijn verdriet en angst, werd gearresteerd op de Olijfberg, om te ‘sterven voor het volk’ – zoals Kajafas zei –, en hoe al zijn leerlingen vluchtten:

“Achitofel zeide tot Absalom: Laat mij toch twaalfduizend man uitkiezen; dan wil ik mij gereedmaken en David vannacht nog achtervolgen; dan zal ik hem overvallen, terwijl hij vermoeid is en machteloos, en hem schrik aanjagen; al het volk dat bij hem is, zal dan vluchten, en ik zal alleen de koning neerslaan. Zo zal ik het gehele volk tot u doen terugkeren; de man, die gij zoekt, betekent zoveel als de terugkeer van allen; het gehele volk zal behouden blijven.” 2Sam 17,1-3 (NBG)

“Ze kwamen bij een plek die Getsemane heet, en Hij zei tegen zijn leerlingen: ‘Ga hier zitten, terwijl Ik ga bidden.’ En Hij nam Petrus, Jakobus en Johannes met zich mee en begon angstig en onrustig te worden, en zei tegen hen: ‘Ik ben dodelijk bedroefd. Blijf hier, en blijf wakker.’ ... daar kwam Judas aan, een van de twaalf, en hij had een hele bende bij zich met zwaarden en knuppels, gestuurd door de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten. ... Ze grepen Hem en overmeesterden Hem. ... Ze lieten Hem allemaal in de steek en vluchtten weg.” Marcus 14,32-50 (WV95)

Merk op dat de apostel Judas Iskariot Jezus aan de hogepriesters ging overleveren precies en waarschijnlijk met opzet juist toen Johannes Marcus aan de borst van Jezus lag en Hem dus niet kon waarschuwen (Joh 13,18-30). En het tempelgeld werd niet beheerd door de secretaris, maar door andere hogepriesters: de twee 'Katholikin' (hoofd schatbewaarders) en de drie 'gizbarin' (onderschatbewaarders).⁸⁵ Niettemin had Johannes Marcus al gehoord van Kajafas, dat Jezus zou sterven voor het volk (Joh 11,51 18,14), en hij kan uiteindelijk hebben ingestemd, omdat Jezus al had gezegd dat Hij verworpen en gedood moest worden door de hogepriesters als vervulling van de profeten (Luc 9,22 18,31-33), en dat Hij was gekomen om zijn leven te geven als losprijs voor velen (Marcus 10,54). Bij het Laatste Avondmaal zei Jezus: "de Mensenzoon zal heengaan zoals over hem geschreven staat" en tot Judas: "Wat gij te doen hebt, doe dat spoedig." (Marcus 14,21 Joh 13,27). Na de arrestatie, in de nachtelijke bijeenkomst bij Kajafas, bleek: "zij allen veroordeelden Hem als des doods schuldig" (alleen Marcus 14,64).

De tekst van het Evangelie volgens Marcus beschrijft ook de exacte woorden en gebeurtenissen van Jezus' rechtszaak 's nachts voor Kajafas en de Tempelraad, die voor deze gelegenheid samen was gekomen in het paleis van Kajafas en waarin ook "schrijvers" ('grammateis': hier in de betekenis van 'secretarissen') maar geen oudsten van het volk aanwezig waren, en dus niet het Grote

⁸⁴ 2Sam 16,16-19 17,1-21

⁸⁵ Edersheim; ch. 4, p. 70

Sanhedrin was.⁸⁶ Dus de informatiebron voor Marcus' tekst moet bijna wel Johannes Marcus zelf geweest zijn, als de secretaris die persoonlijk de notulen van deze nachtelijke hogepriesterlijke raad had opgeschreven. Dat hij de secretaris van Kajafas en de Tempelraad was, zou heel goed verklaren hoe Johannes Marcus de 'hypēretai' van de tempelgevangenis bij naam kende, die gestationeerd waren in de binnenhof van Kajafas' paleis en tot opdracht hadden de verstoorde van de tempelorde voor te leiden. Edersheim zegt over de Tempelraad dat "dit rechtslichaam, dat zich normaal niet bezig hield met criminele vraagstukken, blijkbaar een leidende rol speelde in de veroordeling van Jezus"⁸⁷. Maar het was legaal om Jezus voor de Tempelraad te brengen – dat in zekere gevallen functioneerde als rechtbank met de bevoegdheid om lichamelijke straffen (Hand 5,40 en Tosefta Menahot 13,21)⁸⁸ en zelfs de doodstraf⁸⁹ op te leggen –, omdat Jezus op gewelddadige wijze de verkopers van offerossen en -schapen en -duiven, en ook de geldwisselaars, uit de tempel had verwijderd⁹⁰, en dus, in de ogen van de hogepriesters, een verstoorde van de tempelorde was, en iemand die de offerdienst van het heiligdom, die werd gereguleerd door de priesters van de Tempelraad, belemmerd had.

Als Johannes Marcus, die zowel een overste ('archōn') als een 'hypēretēs' was, de secretaris van de hogepriester en de gezagvoerende Tempelraad was, zouden zijn titels dezelfde zijn als die van de secretaris van de rechtbank van de zes opperrechters van Athene: zowel 'archōn' als 'hypēretēs'.⁹¹ In de politieke organisatie van het Athene van de vijfde eeuw voor Christus was een 'hypēretēs' ofwel 1) een secretaris ('grammateus'), 2) een ondersecretaris, 3) een heraut van de magistraten

⁸⁶ Marcus 14,53-65 Matt 26,57-68 (NA²⁷); een schriftgeleerde, in de zin van een expert in de Heilige Schrift, kon geen lid zijn van de strikt priesterlijke Tempelraad, tenzij hij ook een (hoge-)priester was. Matt 26,57 spreekt wel van "de oudsten", maar dit zijn waarschijnlijk de oudsten van de priesters (zoals "de oudsten" in Hand 6,10-12 7,1), want pas de volgende morgen zijn er "oudsten van het volk" (Matt 27,1, cf. "oudsten van Israel" Hand 4,5-6.8 5,21.27-28 NLB).

⁸⁷ Edersheim: hfdst. 4, p. 70

⁸⁸ 'Wee mij vanwege het huis van Boethus. Wee mij vanwege hun stokken. Wee mij vanwege het huis van Qadros. Wee mij vanwege hun pen. Wee mij vanwege het huis van Elhanan. Wee mij vanwege hun gefluister. Wee mij vanwege het huis van Ismael ben Phabi. Want zij zijn hogepriesters, en hun zonen penningmeesters, en hun schoonzonen opzichters, en hun dienaren komen ons slaan met stokken.' (vertaling van "Woe is me because of the House of Boethus. Woe is me because of their staves. Woe is me because of the house of Qadros. Woe is me because of their pen. Woe is me because of the house of Elhanan. Woe is me because of their whispering. Woe is me because of the house of Ismael ben Phabi. For they are high priests, and their sons, treasurers, and their sons-in-law, supervisors, and their servants come and beat us with staves") (Tosefta Menahot 13,21 Neusner: Tosefta 1467-1468). Boethus, Qadros, Elhanan, and Ismael ben Phabi zijn de namen van hogepriesters en hun hogepriesterlijke dynastieën.

⁸⁹ Bijv. aan heidenen (= niet-Joden) die de binnenste voorhoven van de tempel binnengingen: 'Onlangs hebben de opgravers onder de ruïnen van de tempel één van de waarschuwingsborden in de tempelvoorhof ontdekt die de heidenen waarschuwden, op straffe des doods, niet verder het heiligdom binnen te gaan. Het waarschuwingsbord komt precies overeen met de beschrijving van Josephus, en de inscriptie erop is bijna letterlijk zoals hij het zegt' ("Quite lately, they who have dug under the ruins of the Temple have discovered one of those tablets in the Court of the Temple which warned Gentiles, on pain of death, not to advance farther into the sanctuary. The tablet answers exactly to the description of Josephus, and its inscription is almost literally as he gives it" (Edersheim: ch. 7, p. 106)). 'Dit was de eerste omheining. In het midden ervan, en niet ver er vandaan, was de tweede, die men naderde door een paar treden omhoog te gaan: deze werd omsloten door een stenen muur als afscheiding, met een inscriptie, die elke buitenlander verbood, op straffe des doods, om naar binnen te gaan' ("Thus was the first enclosure. In the midst of which, and not far from it, was the second, to be gone up to by a few steps: this was encompassed by a stone wall for a partition, with an inscription, which forbade any foreigner to go in under pain of death" (Josephus: Antiquities 15,11,5)). Overdag was het de Levieten die dienst deden als assistenten van de priesters in de offerdienst, verboden, op straffe des doods, het Heilige binnen te gaan of het altaar aan te raken (Rops: 458-59). 'De wetten van Levitische reinheid ... werden zeer strikt gehandhaafd voor tempelgangers en priesters. Als een leproos, of wie dan ook die 'onrein' was, het heiligdom zelf was binnengekomen, of welke priester dan ook dienst deed in een staat van 'onreinheid', zou hij, wanneer ontdekt, naar buiten gesleept worden en gedood, zonder enige vorm van proces, door middel van de 'rebellendoodslag'. Kleinere straffen werden toegediend aan hen die schuldig waren aan kleinere vergrijpen van dezelfde aard.' ("The laws of Levitical cleanness ... were most rigidly enforced upon worshippers and priests. If a leper, or any other who was 'defiled', had ventured into the sanctuary itself, or any priest officiated in a state of 'uncleanness,' he would, when discovered, be dragged out and killed, without form of process, by 'the rebels' beating.' Minor punishments were awarded to those guilty of smaller offences of the same kind" (Edersheim: hfdst. 4, p. 61; Tosefta Menahot 13,21)). En volgens de Talmoed zouden, als een gewone tempelwachter 's nachts in slaap werd aangetroffen op zijn post, zijn kleren in brand gestoken worden (Lightfoot: 107) (M. Middoth I:2).

⁹⁰ Matt 21,12 Marcus 11,15 Joh 2,13-21

⁹¹ Verreth: 125 and 107

(o.a. rechters) en politieke instellingen, of 4) een eigenlijke ‘hypēretēs’: een lagere beambte, bijv. een deurwachter, zaalwachter, of beul.⁹² Aangezien de beampten van de Jeruzalemse tempelgevangenis de corresponderende Atheense titel hadden (‘hypēretēs’), kan Johannes Marcus, als de secretaris van de Tempelraad, ook de twee corresponderende Atheense titels gehad hebben: zowel ‘hypēretēs’ als ‘archōn’. En, zoals reeds gezegd, was het, ook voor de Joden in het algemeen, normaal om Johannes Marcus ‘hypēretēs’ te noemen, net als iedere secretaris van een rechter, en om hem overste (‘archōn’) te noemen, net als ieder lid van de gezagvoerende Tempelraad en ieder lid van het Grote Sanhedrin.

Volgens de Talmoed zouden, als een gewone tempelwachter ’s nachts in slaap werd aangetroffen op zijn post, zijn kleren in brand worden gestoken; hier wordt letterlijk op gezinspeeld door Johannes in zijn Boek der Openbaringen:

“Zie, Ik kom als een dief. Zalig hij, die waakt en zijn klederen bewaart (letterlijk: ‘terōn’ = behoudt), opdat hij niet naakt wandele en zijn schaamte niet gezien worde.” Openb 16,15 (NBG NA²⁷)⁹³

en volgens John Lightfoot, de beroemde hebraïst en nieuwtestamenticus, moeten zowel het Boek der Openbaringen als het Vierde Evangelie “geschreven zijn door iemand die op enig moment een uitvoerende (in de tempeldienst) geweest was ... het lijkt hoogst onwaarschijnlijk dat een boek zo vol met liturgische zinspelingen als het Boek der Openbaringen – en veel van deze niet verwijzend naar grote of belangrijke punten, maar naar *minutiae* [= zeer kleine details] – geschreven zou kunnen zijn door enig ander dan een priester, en één die op zeker moment uitvoerende geweest was in de eigenlijke tempeldienst zelf, en er op die manier zo intiem vertrouwd was geraakt met de details ervan, dat ze natuurlijkerwijs in hem opkwamen, als deel van de beeldspraak die hij gebruikte” (vertaling van Lightfoot: 106-107).

Andere verwijzingen van Johannes Marcus naar de tempeldienst zijn diens citaat van Jezus, die zei

“Weest dus waakzaam, want ge weet niet, wanneer de heer des huizes komt, ’s avonds laat of midden in de nacht, bij het hanegekraai of ’s morgens vroeg. Als hij onverwachts komt, laat hij u dan niet slapend vinden.” (Marcus 13,35-36).

Dit waren bijna dezelfde woorden als die in de Talmoed gebruikt worden voor de onverwachte komst van de hoofdopzichter van de priesters, die altijd op de deur van de priesterslaapzaal klopte om hen naar hun dagelijkse taak te roepen: “En hoe laat komt de hoofdopzichter langs? Niet alle tijden zijn hetzelfde. Soms komt hij bij het hanegekraai, of daar in de buurt, vroeger of later” (Neusner: 863)⁹⁴. Nog een verwijzing naar de tempeldienst is zijn citaat van Jezus, die tijdens het Laatste Avondmaal de voeten van zijn leerlingen waste – die hun handen al aan het begin van de maaltijd hadden gewassen – en tegen hen zei

“Wie een bad heeft genomen, behoeft zich niet meer te wassen (tenzij de voeten), hij is immers helemaal rein (‘katharos’).” (John 13,10 NA²⁷).

Dit was het rituele voorschrift voor de tempelpriesters, die verplicht waren om hun hele lichaam ’s ochtends éénmaal onder te dompelen, en daarna alleen nog hun handen en voeten te wassen, elke keer als ze het heiligdom opnieuw binnengingen, om ritueel rein te zijn (‘katharos’ betekent ritueel

⁹² Ibid.

⁹³ Iemand te zijn “die zijn klederen bewaart (letterlijk: ‘terōn’ = behoudt), opdat hij niet naakt wandele en zijn schaamte niet gezien worde” (Openb 16,15) kan iets zijn waarvan de auteur (Johannes Marcus) wenste dat het met hem zelf was gebeurd, toen hij wegrende van de officieren in Gethsemane, maar dat met hem helaas niet was gebeurd: hij moest zijn kleren achterlaten en naakt gaan lopen.

⁹⁴ vertaling van “And at what time does the superintendent come by? Not all the times are the same. Sometimes he comes at cockcrow, or near then, earlier or later.”

rein in Joh 13,10 Openbaringen 15,6 Ezr 6,20 Lev 24,6 2Kron 13,11 LXX) en dus geschikt om binnen te gaan en hun priesterlijke taken uit te voeren (Lightfoot: 112-113).

“Dienaren van het Woord” (‘hypēretai tou Logou’)

Het Boek der Openbaringen werd aan het einde van de eerste eeuw geschreven door een Johannes, die een kenner en bekende was van de zeven kerken in Klein Azië en die zijn aansporingen aan hen richtte (Openb 1, 1.4.11 2,1-3.22) en die traditioneel als dezelfde wordt beschouwd als de auteur van het Vierde Evangelie en van Johannes’ brieven 1Joh, 2Joh en 3Joh. Een unieke karakteristiek van de boeken Johannes, 1Joh en Openbaringen is dat daarin Jezus “het Woord” (‘ho logos’) in persoon genoemd wordt (zowel in Joh 1,1.14 1Joh 1,1 5,7 als in Openb 19,13).

De evangelist Johannes Marcus, die Jezus “het Woord” noemde en een ‘hypēretēs’ (= “dienaar” Hand 13,5) was, kan dus de eerste van de “dienaren van het woord/Woord” (‘hypēretai tou logou’ in tegenstelling tot de ‘hypēretai’ van de gevangenis) geweest zijn, die “de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen” hebben overgeleverd (‘paradidōmi’: ook gebruikt voor ‘in de gevangenis werpen’, ‘opbrengen/overleveren’⁹⁵):

“Aangezien velen getracht hebben een verhaal op te stellen over de zaken, die onder ons hun beslag hebben gekregen, gelijk ons hebben overgeleverd degenen, die van het begin aan ooggetuigen en dienaren van het woord geweest zijn” Lu 1,1-2 (NBG).

Johannes Marcus verhaalde schriftelijk, en leverde aan aan de kerk, zowel het Evangelie van Jezus volgens Marcus als het Evangelie van Jezus – die “het Woord” is – volgens Johannes. De ‘hypēretēs’ van de synagoge van Nazareth “leverde” (‘epi-didōmi’) het boek van Jesaja aan Jezus (Lu 4,17-20). En een Farizee schriftgeleerde, als een dienaar van het Woord van God, leverde (‘para-didōmi’) decreten aan het Joodse volk, om het Woord van God van de Bijbel aan te vullen (Marcus 7,13). “En toen zij [Paulus en Barnabas] de steden langs reisden, gaven zij (‘para-didōmi’) hun de beslissingen, die door de apostelen en de oudsten te Jeruzalem genomen waren, om die te onderhouden” (Hand 16,4 NBG). Op dezelfde manier kan Johannes Marcus, de ‘hypēretēs’ – niet van de gevangenis maar van het woord van de raad –, de decreten van de Tempelraad en het Grote Sanhedrin hebben geschreven en overhandigd/aangeleverd aan de priesters en het volk (zie tabel 6).

⁹⁵ Johannes Marcus gebruikte het zo toen hij in één woord schreef dat Johannes de Doper “was gevangen genomen”: een vorm van ‘para-didōmi’ (Marcus 1,14), en toen hij schreef “... de hogepriesters ... boeiden Jezus, voerden Hem weg en leverden Hem uit (a form of ‘para-didōmi’) aan Pilatus. ... Hij [Pilatus] zag wel in dat de hogepriesters Hem uit nijd overgeleverd (a form of ‘para-didōmi’) hadden” (Marcus 15,1-10) (vergelijk Paulus, die “mannen en vrouwen wegsleepte en overleverde (‘para-didōmi’) om gevangen gezet te worden” “in boeien geslagen en in de gevangenis geworpen” (Hand 8,3 en 22,4)).

‘hypēretēs’ van de gevangenis	‘hypēretēs’ van de synagoge	“Farizeeën en schriftgeleerden” (dienaren van het Woord van God)	‘hypēretēs’ Johannes Marcus	Paulus en Barnabas	‘Hypēretēs’ (=Marcus) van het Woord” (=‘Johannes’)
opbrengen aanleveren (‘para- didōmi’)	aanleveren, overhandigen (‘epididōmi’)	“En zo maakt gij het woord Gods krachteloos door uw overlevering (‘paradosis’ van ‘para-didōmi’), die gij overgeleverd (‘paradidōmi’) hebt.” (Marcus 7,13 NBG)	<i>leverde</i>	“gaven zij (‘para- didōmi’) hun de beslissingen, die door de apostelen en de oudsten te Jeruzalem genomen waren, om die te onderhouden” (Hand 16,4 NBG)	overgeleverd (‘para-didōmi’)
gevangenen	boekrol van Jesaja	‘paradosis’ = traditie, decreet , publiek bevel	<i>decreten</i> van de Tempelraad	decreten	Evangelies van Jezus, die “het Woord” is

Tabel 6. Dienaren die woorden (bijv. decreten en rechtsuitspraken) in plaats van gevangenen overleverden

In Athene was een ‘hypēretēs’ een secretaris of een heraut van een instelling.⁹⁶ Johannes Marcus, als een Christelijke ‘hypēretēs’, was een secretaris van de Kerk, en Paulus werd door Jezus een secretaris en heraut van de geheimen van de Kerk gemaakt:

“Kom overeind, sta op je voeten! Ik ben je verschenen om je aan te stellen tot gezant (‘hypēretēs’, secretaris/heraut) en tot getuige (‘martus’, heraut, cf. Hand 1,8) van dit visioen en van wat Ik je nog zal laten zien. (Hand 26,16 WV95)

“Daarom, niemand beroeme zich op mensen; alles is immers het uwe: hetzij Paulus, Apollos of Kefas, ... ; doch gij zijt van Christus, en Christus is van God. Alzo houde ons een *ieder* mens, als dienaars (‘hypēretai’, secretarissen) van Christus, en uitdelers (‘oikonomoi’ – managers, in het beheer) der verborgenheden Gods. (Lut)/ Zo moet men ons beschouwen: als dienaren (‘hypēretai’, secretarissen) van Christus, aan wie het beheer van de geheimenissen Gods is toevertrouwd (NBG51). (1Co 4,1)

Paulus wilde Johannes Marcus niet met zich meenemen op zijn missiereis (Hand 15,37-40), maar wilde de secretaris Johannes Marcus later wel bij zich hebben in zijn huisgevangenis in Rome, aangezien hij voor Paulus van veel nut was voor “de dienst” (‘diakonia’, ook ‘beheer’, Strong’s 1248):

“Alleen Lucas is nog bij mij. Haal Marcus af en breng hem mede, want hij is mij van veel nut voor de dienst.” (2Tim 4,11)

5. Johannes Marcus Levitisch – een priester (‘hiereus’)

Johannes Marcus kan zijn rijkdom en het overste zijn in de tempelhierarchie te danken hebben gehad aan een verwantschap met een aristocratische priesterfamilie. Marcus’ oom Barnabas was van de stam Levi⁹⁷, de stam waaruit de priesters en Levieten werden genomen. En ook Nicodemus

⁹⁶ Verreth: 125 en 107

⁹⁷ Hand 4,36 Kol 4,10

was waarschijnlijk een familielid. Volgens Lightfoot schildert een bepaald verhaal in de Talmoed Nicodemus als de priester die verantwoordelijk was voor de watervoorziening voor de pelgrims die naar het feest in de tempel van Jeruzalem kwamen (Lightfoot: Joh 3,1)⁹⁸. De proloog van het Evangelie volgens Marcus in de Vulgaat, stelt Marcus voor als ‘Marcus de Evangelist, die het priesterlijk ambt uitoefende in Israel, van ras een Leviet.’⁹⁹

5.1. “Een priester die het ‘petalon’ droeg” (Eusebius)

En volgens Eusebius was/werd (‘egenēthē’) de beminde leerling Johannes een priester (‘hiereus’) die het ‘petalon’ droeg (‘pephorekōs’ van ‘pherō’ = dragen).¹⁰⁰ Het woord ‘petalon’ werd in de Septuagint (de griekse vertaling, van de 3^e tot 1^e voor Christus, van de Hebreeuwse Bijbel) gebruikt voor de gouden kroonplaat van de hogepriester: Ex 28,36 29,6 39,30 Le 8,9 LXX). Het woord is ook (waarschijnlijk per abuis) geïnterpreteerd als het hogepriesterlijke “borstschild”¹⁰¹, dat soms ‘efod’ wordt genoemd in de Bijbel.¹⁰²

5.2. Het grafkleed gegeven aan “de dienaar van de priester” (Evangelie van de Hebreëen)

De grafkieren, waarin Jozef van Arimathea Jezus’ dode lichaam begroef, worden ‘othonia’ genoemd door Johannes (19,40) en door de redacteur van het ingevoegde vers Lucas 24,14 (dat beschrijft wat Petrus zag), en ‘sindōn’ door de drie synoptici¹⁰³. Een ‘sindōn’ (een grieks woord van onbekende, misschien buitenlandse, oorsprong) was een kostbare linnen doek,¹⁰⁴ en het wordt in het Nieuwe Testament alleen gebruikt voor Jezus’ grafkleed (Marcus 15,46) en voor het kledingstuk dat de vluchtende jongeman (“die een linnen doek (‘sindōn’) om het blote lichaam had geslagen”) achterliet (Marcus 14,51-52).

Jozef van Arimathea had Jezus’ dode lichaam begraven in “reine”, of “schone”, linnen doeken (Matt 27,59). Het griekse woord dat hier wordt gebruikt (‘katharos’) is niet allen ‘gewoon schoon’, maar ook ‘ritueel rein’, ‘Levitisches rein’, zoals vereist werd voor kledingstukken die in de tempel gebruikt werden: zie het gebruik van ‘katharos’ in deze betekenis door Johannes in zijn verwijzing naar de rituele wassing van een tempelpriester (Joh 13,10), en ook in Johannes’ vers Openb 15,6 over de kleding van de engelen die uit de tempel kwamen. Ook in het griekse Oude Testament wordt ‘katharos’ gebruikt wanneer de zuiverheid van de tempel bedoeld wordt (bijv. Ezr 6,20 Lev 24,6 2Ch 13,11 (LXX)).¹⁰⁵ En alle priesters en Levieten die in het heiligdom van de tempel werkten moesten linnen kleding dragen, en wol was verboden in de tempel (Eze 44,17-18).

⁹⁸ Lightfoot citeert hier de Talmoed: Taanith, fol. 20.I Avoth R. Nathan, c. 7.

⁹⁹ Vertaling van “The prologue to the Gospel of Mark in the Vulgate represents Mark as “Mark the Evangelist, who exercised the priestly office in Israel, a Levite by race”, Catholic Encyclopedia over St. Mark, <http://www.newadvent.org/cathen/09672c.htm>

¹⁰⁰ ‘hos egenēthē hiereus to petalon pephorekōs’ (Eusebius, Historia Ecclesiastica: 5,24,2-3).

¹⁰¹ vertaling van Kirsopp Lake, Ecclesiastical History, Loeb Classical Library, Harvard University Press 1926: “John, ... who was a priest wearing the breastplate” (5,24,2) (= ‘Johannes, ... die een priester was die het borstschild droeg’)

¹⁰² Elke priester die dienst deed in de tempel droeg een wit linnen kledingstuk, waarvan tenminste het borststuk ‘efod’ heette (Ex 28,31 1Sa 14,3 22,18; bijv. de jonge Samuel droeg een linnen ‘efod’ in het heiligdom (1Sa 2,18 14,3)). De hogepriester droeg een ‘efod’ van een kostbaarder weefsel, versierd met een gouden borstschild, gegraveerd met de namen van de twaalf stammen van Israel en met daarin de Urim en Thummim, en in de Hebreeuwse Bijbel wordt het borststuk van de hogepriester vaak aangeduid met alleen de algemene term ‘efod’ (1Samuel 21,9 23,9 30,7 Hosea 3,4).

¹⁰³ ‘othonia’ meervoud van ‘othonion’, linnen band, windsel (Strong’s), NA²⁷ Joh 19,40 20,5-7 Lu 24,12; ‘sindōn’, een dure fijn linnen doek (Strong’s), NA²⁷ Matt 27,59 Marcus 15,46 Lu 23,53. Mattheus, Marcus and Lucas worden synoptici genoemd (Grieks voor ‘gezamenlijk zicht’) omdat hun drie evangeliën ongeveer hetzelfde zicht/gezichtspunt hebben en dezelfde gebeurtenissen van Jezus’ openbaar leven op dezelfde manier beschrijven. Johannes beschrijft een aantal dezelfde, maar ook een aantal geheel andere gebeurtenissen.

¹⁰⁴ G.J.M. Bartelink, Grieks-Nederlands woordenboek (Utrecht/Antwerpen 1958) 221

¹⁰⁵ D. Fulbright, voorheen hoogleraar in Godsdienst Wetenschappen, zegt dat het onbetwistbaar is dat ‘katharos’ in Mattheus 27:59 een verwijzing is naar Levitische reinheid (“it is indisputable that καθαρος in Matthew 27:59 is a

Het is opmerkelijk dat het alleen voor de beminde leerling beslissend was, dat hij zag dat in Jezus' open graf niet alleen de 'othonia' (windsels) bij de ingang lagen, maar ook de doek die zijn gezicht bedekt had ('soudarion' vergelijkbaar met het Aramese 'soudara' = grote sluier of mantel, vgl. Targum Ruth 3,15) binnenin het graf lag, netjes "opgerold op/naar één plaats", in het Grieks: 'entetuligmenon eis hena topon' (Joh 20,7-8 NA²⁷). Dit kan betekenen 'opgerold zonder hem naar links of rechts te rollen maar door de rol in de richting van één plaats te houden', zoals een priester zijn lange kledingstuk van fijn linnen op zou rollen dat makkelijk kreukt door vouwen of slordig oprollen.

Volgens het 1e en 2e eeuwse Evangelie van de Hebreëen, geciteerd door Hiëronymus in De Viris Illustribus 2, werden Jezus' "linnen doek"/ "grafdoeken" door de verrezen Jezus aan "de dienaar van de priester" gegeven.¹⁰⁶ Volgens Pfeiffer, professor in christelijke kunstgeschiedenis en iconografie, kan een grafdoek bewaard zijn door Maria, de maagdelijke moeder van Jezus, en Johannes de evangelist¹⁰⁷, en, volgens Van Haelst, werd een, of de, grafdoek naar Efeze gebracht door Maria¹⁰⁸. Volgens de vroege auteurs Ireneus, Polycrates en Eusebius kwamen Johannes en Maria tezamen in Efeze aan, waar Johannes het Vierde Evangelie schreef.¹⁰⁹ Dit alles wijst erop dat de beminde leerling en evangelist deze "dienaar van de priester" was: de Levitische tempelbeambte ('hypēretēs') en overste ('archōn') Johannes Marcus, secretaris van de hogepriester Kajafas.

Johannes Marcus' tempel 'sindōn' verloren ...

De reden waarom de beminde leerling de 'sindōn' "zag en geloofde" (Joh 20,8), kan geweest zijn dat de 'sindōn' waarin Jezus' dode lichaam was begraven, zijn eigen 'sindōn' was, zijn eigen kostbare linnen kledingstuk, dat hij in de handen van de 'hypēretai' had achtergelaten toen zij hem bijna gevangen genomen hadden op of bij de Olijfberg, maar dat nu opnieuw opgerold was zoals een priesterkledingstuk.

Het Hebreeuwse woord 'efod', voor het kledingstuk van een priester, wordt in de Septuagint naar het Grieks getranslitererd als 'ephoud' (1Sa 2,18), en vertaald als 'stolē' (2Sa 6,14 1Kron 15,27 en elders), als 'hierateius' (= priesterschap, Hos 3,4), en als 'epōmida' (= een aan de schouders vastgemaakt kledingstuk¹¹⁰, Ex 28,4), maar nooit als 'sindōn'. Lightfoot zegt in zijn commentaar op Marcus 14,51-52¹¹¹, dat het woord סִידוֹן = 'sindōn' in de Talmoed werd gebruikt (Menacoth fol. 40.I) voor een Joods linnen bovenkledingstuk ('talith' = mantel), dat (ook) werd gedragen door jongens en priesters, vooral in de zomer in Jeruzalem, en dat "zij met dit kledingstuk gewoonlijk hun hoofd bedekten wanneer zij baden" ("with this garment they commonly covered their head when they prayed"). Lightfoot citeert ook de Talmoed: "de 'talith' waarmee de jongen zijn hoofd, en een groot deel van zijn lichaam, bedekt" en "de priesters die zichzelf, wanneer zij opgaan naar de preekstoel, sluiëren met een טלית = 'talith' die niet van henzelf is", en ook "Nicodemus ging naar een kleine gebedsruimte, en bedekte zichzelf, en bad" en "Nicodemus gaat weer naar zijn gebedsruimte, bedekt zichzelf en bidt"¹¹².

reference to Levitical purity") ("A Clean Cloth"- What Greek Word Usage Tells Us about the Burial Wrappings of Jesus, 2005, p. 15-17, <http://www.shroud.com/pdfs/n62part7.pdf>).

¹⁰⁶ Hiëronymus, De Viris Illustribus 2. "When the Lord had given the linen cloth to the servant of the priest, He went to James and appeared to him ..." (andere vertaling: "but the Lord, after he had given his grave clothes to the servant of the priest, appeared to James")

(www.studylight.org/his/ad/ecf/pos/jeromeandgennadius/view.cgi?file=npnf2-03-27.htm). (vertaling: 'Toen de Heer de linnen doek aan de dienaar van de priester had gegeven, ging Hij naar Jakobus en verscheen aan hem ...')

¹⁰⁷ <http://www.voltosanto.it/Inglese/paginadx1.php?c=2> (Sora: 46)

¹⁰⁸ Van Haelst: 28. De Lijkwade van Turijn was en is een dure, kostbaar geweven (visgraatweefpatroon), rechthoekige linnen doek, van 4,4 x 1,1 m, met een lange zoom vlak bij één van de lange zijanten (www.shroud.com/menu.htm).

¹⁰⁹ Ireneus bepaalt deze Johannes nader, als zijnde "Johannes, de leerling van de Heer" (Eusebius 3,23), en Polycrates als "Johannes, die tegen de borst van de Heer leunde" (Eusebius 3,31).

¹¹⁰ G.J.M. Bartelink, Grieks-Nederlands woordenboek, Utrecht 1958, p. 107

¹¹¹ Lightfoot: deel 2 p. 458-460

¹¹² vertaling van "the 'talith' whereby the boy covers his head, and a great part of himself", "the priests who veil themselves when they go up into the pulpit with a 'talith' which is not their own", "Nicodemus went to a little oratory,

Dus Johannes Marcus kan een ‘efod’ gedragen hebben als onderkleding en, bij bepaalde gelegenheden in de zomer, een ‘talith’, een ‘sindōn’, als bovenkleding. En aangezien Johannes Marcus, als de rijke jonge overste, “vele goederen” bezat (Mr 10,22), kan hij een heel aantal van deze ‘talith’s hebben bezeten, in zijn geval waarschijnlijk gelijkend op de lange, rechthoekige, paars gerande togas van zijn Romeinse collega secretarissen van Pilatus,¹¹³ maar dan van linnen. (Een toga was een wit wollen rechthoekig Romeins bovenkledingstuk, van een paar meter lang, dat om het lichaam van een man gewikkeld werd, over een tuniek heen. De witte toga van een Romeinse senator had een paarse rand aan één van de lange zijanten om hem te onderscheiden als overste.) In zijn tempelfunctie moest Johannes Marcus tempelkleding dragen, die wit linnen moesten zijn (Ex 5-6 2Kr 5,12). Maar, als de jongeman die naar Jezus rende en zei dat hij al de geboden had onderhouden van zijn jeugd af (Marcus 10,20), had hij ook het gebod onderhouden van Num 15,38:

‘Zeg tegen de kinderen van Israel dat zij al hun generaties door aan de randen van hun mantels een ‘versiering van gedraaide draden’ (‘tsiysith’), moeten maken, en in elke versiering (‘tsiysith’) een blauw koord (‘pathiyl’ = koord, gedraaide draad)’ (“Say to the children of Israel that through all their generations they are to put on the edges of their robes an ‘ornament of twisted threads’ (‘tsiysith’), and in every ornament (‘tsiysith’) a blue cord (‘pathiyl’ = cord, twisted thread).” Nu 15,38 BBE)

De uitdrukking ‘een versiering van gedraaide draden’ vertaalt slechts het ene woord ‘tsiysith’, dat het volgende betekent: (letterlijk) bloesem, (figuurlijk) versiering. Maar in de Septuagint, bij Nu 15,38, wordt het woord ‘tsiysith’ vertaald als ‘kraspedon’ = zoom, rand (Strong’s 2899). Het gebod van Nu 15,38 kan dus gelezen worden als een voorschrift om in elk gewaad een sierrand te maken met een blauw koord erin. Dit gebod onderhoudend voor zijn geheel witte linnen tempelkledingstuk bracht Marcus waarschijnlijk een rand aan in zijn mantel door een lange naad te maken een paar centimeter van één van de lange zijanten af. Merk op dat de Farizeeën bekend stonden om de volgende gewoonte: “zij ... maken de zomen (‘kraspeda’) van hun klederen groot” (Mt 23,5 Statenvertaling). En hoewel de rand niet van de paarse wol kon zijn van de toga van een senator, was het toch vergelijkbaar met de Romeinse paarse rand en onderscheidde het hem als een Joodse overste.¹¹⁴

Het feit dat de jongeman die de gevangengenomen Jezus volgde, zijn ‘sindōn’ “om zijn naakte lichaam heen had geslagen” en die achter kon laten en naakt vluchten (Marcus 14,51-52), toont aan dat deze ‘sindōn’ zeker geen ‘efod’ was, welke “samengevoegde” “schouderstukken” had¹¹⁵ en niet zo gemakkelijk, al rennende, afgeworpen kon worden als een ‘talith’ of toga. Lightfoot zegt dat, aangezien de ‘sindōn’ gewoonlijk werd gedragen als bovenkleding, sommigen denken dat de persoon die hem droeg in de nacht dat Jezus gevangen werd genomen, van zijn bed was opgeschrikt.¹¹⁶ Dus hij kan zeker gedragen zijn door de beminde leerling, die, terwijl hij in bed lag, of elders in zijn huis, hoorde dat Jezus naar de bovenzaal van zijn huis was gekomen, en die toen, met zijn (wellicht spiksplinternieuwe) ‘sindōn’ om zijn naakte lichaam geworpen, naar Jezus rende en werd toegestaan om aan Jezus’ borst te gaan liggen, op de rustbank waar Jezus al lag temidden van de rustbanken van zijn apostelen. “Volgens Joods gebruik zat de gastheer, of, in zijn

and covered himself, and prayed”, “Nicodemus goes to his oratory again, covers himself and prays” Lightfoot over Joh 3,1 (deel 3 p. 262), met het citaat uit de Talmoed: Taanith, fol. 20.I. Avoth R. Nathan, c. 7.

¹¹³ ‘Doorgaand op dit motief merkt R.A. Veenker op dat in het oude Midden-Oosten de *zoom* van het kledingstuk sterk geïdentificeerd werd met de persoon van de drager. Hij werd beschouwd als een verlengstuk van de persoonlijkheid en autoriteit van de eigenaar.’ vertaling van “Following up on this motif, R.A. Veenker comments that in the ancient Near East, the *hem* of the garment was closely identified with the person of the wearer. It was regarded as an extension of the owner’s personality and authority (Veenker, 1976. “Hem”. *The Interpreter’s Dictionary of the Bible (Supplementary Volume)*. Nashville: Abingdon, p.401.)” Albert R. Dreisbach, Jr., *The Shroud and Healing*, 1999 (Revised) <http://www.shroud.com/pdfs/dreisbch.pdf>

¹¹⁴ Alleen de normale liturgische kleren van de hogepriester moesten blauw, paars en rood zijn (Ex 28), maar wanneer hij de voorgeschreven riten van Grote Verzoendag uitvoerde, droeg ook hij alleen witte kleding (Safrai: 897).

¹¹⁵ Ex 28,6-7

¹¹⁶ Of dat hij een lid van een secte was, bijv. van de secte van Banus – de secte waar de eerste eeuwse Joodse historicus Josephus (Josephus, Leven 2) – lid van was, die hun lichamen vermagerden met honger en kou (Lightfoot: deel 2, p. 458-460).

afwezigheid, “zijn eerstgeboren zoon aan de rechterhand van de gast, met zijn hoofd leunend op diens borst”¹¹⁷. En toen Jezus en de Twaalf naar Gethsemane gingen, volgde hij hen met alleen zijn ‘sindōn’ om. In het begin van de avond/nacht, toen Jezus naar de Olijfberg ging, was het nog niet zo koud als drie lange gebeden van Jezus later – één ervan duurde minstens een uur (Mt 26,40) – en na de uitvoering van de arrestatie, toen het koud begon te worden: de gevangenisbeambten, ook degenen die in hun eigen binnenhof waren gebleven toen hun collega’s Jezus aan het arresteren waren, besloten pas daar een vuur aan te leggen nadat Jezus was opgebracht (Lu 22,55). En toen Johannes Marcus van huis ging, verwachtte hij waarschijnlijk niet dat Jezus zo lang op de Olijfberg zou blijven: alleen Jezus wist dat Hij daar gearresteerd zou worden (Mt 26,30-47). Een bovenzaal, nu, kon gewoonlijk direct vanaf de straat bereikt worden, zonder het huis binnen te hoeven gaan.¹¹⁸ Dus toen Jezus de bovenzaal verliet direct naar de straat, was het heel natuurlijk voor Johannes Marcus om Jezus gewoon te volgen, zonder het huis weer binnen te gaan. Het feit dat alleen de jongeman die de ‘sindōn’ daar droeg door de tempelofficieren werd gegrepen, en Simon Petrus niet werd gegrepen, geeft aan dat de ‘sindōn’ waarschijnlijk wit was en dus ’s nachts beter zichtbaar dan de gewone kleren van de visser Simon Petrus. Toen de jongeman naakt vluchtte, werd hij niet opnieuw gevangen, waarschijnlijk omdat hij minder zichtbaar was geworden toen hij de witte ‘sindōn’ achterliet.

Johannes Marcus noemde zijn kledingstuk een ‘sindōn’ en niet een toga, waarschijnlijk omdat een (Romeinse) toga altijd van wol was¹¹⁹, en zijn eigen ‘toga’ van linnen was, omdat wol niet toegestaan was in de tempel (Eze 44,17). En hij kon het een ‘sindōn’ noemen, omdat het leek op een linnen ‘talith’, maar wellicht langer was en gedecoreerd met een zoom. John Lightfoot zegt ook (over Marcus 14,51-52), dat aan de hoeken van een ‘talith’ (een ‘sindōn’) meestal ook de kwastjes met blauw koord had (‘tsiysith’ genoemd) vastgemaakt zaten, zoals voorgeschreven door Num 15,38 voor alle bovenkleding, hoewel er gediscussieerd werd door rabbi’s over de vraag of een linnen kledingstuk de meestal wollen kwastjes kon hebben, aangezien dit zou ingaan tegen het gebod om geen kledingstukken te dragen die gemaakt waren van verschillende soorten materiaal (Lev 19,19 De 22,11); om deze reden maakten sommige rabbi’s de wollen kwastjes los van hun linnen ‘talith’.¹²⁰ Om de geboden van Num 15,38 (randen/kwastjes) en Ex 28,5-6 (wit) voor zijn tempelkledingstuk te vervullen, zaten er in de hoeken van de rand van Johannes Marcus’ ‘sindōn’ waarschijnlijk gaatjes, waarin een kwastje kon worden vastgemaakt (voor buiten-de-tempel-situaties, zoals in het Huis van Kajafas in de Bovenstad en misschien ook voor Kajafas’ kantoorpaleis in Antonia) of losgemaakt (voor in-de-tempel-situaties, vooral voor wanneer binnen het heiligdom van de tempel, waar de Tempelraad vergaderde in een rechtszaal in de Voorhof van de Priesters en waar het Grote Sanhedrin vergaderde in de Zaal van Gepolijste Stenen in de Voorhof van de Israelieten).¹²¹ Een andere mogelijkheid is dat hij twee blauwe koorden binnenin de siernaad had laten verbergen, aan de twee uiteinden ervan; dan zouden ze wel aanwezig zijn binnenin het witte kledingstuk, maar hun kleur zou niet zichtbaar zijn. Johannes Marcus kon zijn bijna Romeinse bovenkledingstuk dragen, omdat hij geen liturgische maar alleen een administratieve functie had, waarin hij veel contact moet hebben gehad met zijn Romeinse, togadragende, collega’s, de secretarissen van de Romeinse procurator Pilatus, die gestationeerd was in Antonia, waarin het kantoor van Kajafas en Johannes Marcus ook gevestigd was. Aangezien Johannes Marcus zowel een Hebreeuwse naam (יִחְזַקִּי = ‘Jochanan’) had als een Romeinse, Latijnse, naam (Marcus), kan

¹¹⁷ Vertaling van “According to the Jewish custom, the host, or, in his absence, ... “his firstborn son sat to the right of the guest, his head leaning on the latter’s chest””, Cazelles, *Johannes* p. 480, cited by Pope Benedict XVI in *Jesus of Nazareth*, 2007, p. 225

¹¹⁸ S. Safrai, M. Stern, D. Flusser, W.C. van Unnik (red.), *The Jewish People in the First Century* (Assen/Amsterdam 1976) p. 731

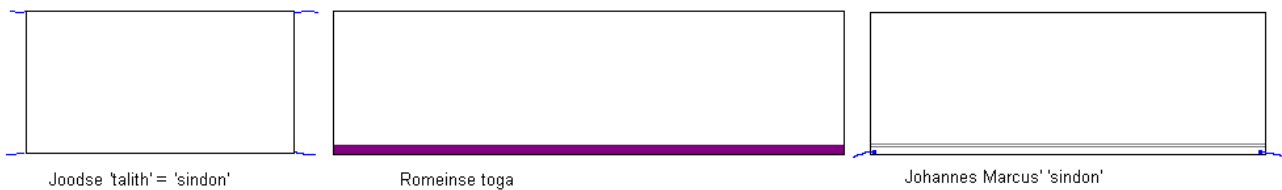
¹¹⁹ [http://nl.wikipedia.org/wiki/Toga_\(Rome\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Toga_(Rome))

¹²⁰ Lightfoot on Mark 14,51, vol. 2 p. 458-460

¹²¹ Aan het gebod van De 22,12 “Aan de vier hoeken van het kleed dat u draagt moet u kwastjes maken” wordt dan niet letterlijk gehoorzaamd, maar aangezien sommige rabbi’s helemaal geen kwasten droegen aan hun ‘talith’, zouden slechts twee kwasten een goed alternatief zijn. En misschien maakte Johannes Marcus zelfs vier kwasten, aan de vier hoeken van de rand.

hij ook zowel een Hebreeuwse linnen priester ‘efod’ – als onderkleding – gedragen hebben, als een unieke Romeins-Joodse linnen toga-talith – als bovenkleding (zie fig. 3).¹²²

Fig. 3. ‘Sindōn’ en toga

... en gekocht door Jozef van Arimathea, en teruggegeven door Jezus

Marcus had zijn ‘sindōn’ achtergelaten in de handen van de ‘hypēretai’. Marcus’ mede-geheimeleerling, de oudste Jozef van Arimathea, die aanwezig was toen de soldaten uittrokken naar Jezus, en die waarschijnlijk had gezien dat de ontsnappende jongeman zijn ‘sindōn’ achterliet, en die de binnenhof van de hogepriester binnenging samen met de ‘hypēretai’, kan de ‘sindōn’ van deze ‘hypēretai’ hebben gekocht (zie tabel 7).

¹²² De maten die Donald Smith in nummer 46 van de Nieuwsbrief van de British Society for the Turin Shroud opgeeft voor een tallit/himation zijn 118,4 bij 444 cm (<http://www.shroud.com/bsts4610.htm> bij “Can you help”). En het Wikipedia-artikel over Tallit (<http://en.wikipedia.org/wiki/Tallithim>) zegt, over de “Tallit gadol” (= grote tallit): ‘Afmetingen van tallitot variëren, en zijn een kwestie van gewoonte en voorkeur. Sommige zijn groot genoeg om het hele lichaam te bedekken terwijl anderen rond de schouders hangen’ (vertaling van “Sizes of tallitot vary, and are a matter of custom and preference. Some are large enough to cover the whole body while others hang around the shoulders”). Een Romeinse toga was ‘een doek van wellicht twintig voet (6 meter) lang’ (vertaling van “a cloth of perhaps twenty feet (6 metres) in length”, <http://en.wikipedia.org/wiki/Toga>).

Op 24 januari 2011 las ik over het boek van de beroemde oudheidkundige John N. Lupia, *The Ancient Jewish Shroud at Turin*, Regina Caeli Press, 2010, en op de achterkant staat ‘de Lijkwade van Turijn is een oud linnen tallit-soort kledingstuk dat gedragen werd door Essenen in Qumran vóór 66 AD’ (vertaling van “the Shroud of Turin is an ancient linen tallit garment type worn by Essenes at Qumran before A.D. 66”, <http://www.reginacaelipress.com/home>). Dit ondersteunt mijn stelling over Johannes Marcus’ tempelkledingstuk, in zoverre dat de Essenen oorspronkelijk tempelpriesters, Levieten en Nethinim waren, die gericht waren op zuiverheid in de tempel en daarom protesteerden tegen de illegale praktijken en ontheiliging ervan en verhuisden naar Qumran. De witte kleding van de Qumran Essenen kwam overeen met de verplicht wit linnen tempelkleding (zie mijn artikel *De Elf – Jezus verscheen verzezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis*, www.JesusKing.info, 1 augustus 2010). Bovendien was Jozef Kaifas een Qumran Esseen geweest, en woonde hij in de Esseense Wijk van Jeruzalem (zie mijn artikelen *With Child of the Holy Spirit – Joseph willing to give her in marriage to his heir*, www.JesusKing.info, 23 maart 2009 en *Jesus and Isaac – Joseph Caiphas*, www.JesusKing.info, 7 juli 2009), en zijn secretaris Johannes Marcus woonde in het huis van het Cenakel, praktisch vlak naast Kaifas (zie mijn artikel *Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus’ moeder*, www.JesusKing.info).

De *Jewish Encyclopedia* zegt over de Tallit: ‘De oorspronkelijke tallit lijkt waarschijnlijk op de “abayah,” of deken, gedragen door de Bedoeïenen ter bescherming tegen zon en regen, en welke zwarte strepen aan de uiteinden heeft. De fijnere tallit, was hoogstwaarschijnlijk in kwaliteit gelijk aan het Romeinse pallium, en werd alleen gedragen door voornamen mannen, rabbi’s en geleerden (B. B. 98a; Gen. R. xxxvi.; Ex. R. xxvii.). De tallit van een “talmid hakam” reikte to binnen een handbreedte van de lengte van de onderkant van zijn onderkleed (B.B. 57b). De tallit werd soms gedeeltelijk dubbelgevouwen gedragen, en soms met de uiteinden over de schouders geworpen (Shab. 147a; Men. 41a). vertaling van “The original tallit probably resembled the “abayah,” or blanket, worn by the Bedouins for protection from sun and rain, and which has black stripes at the ends. The finer tallit, very likely, was similar in quality to the Roman pallium, and was worn only by distinguished men, rabbis, and scholars (B. B. 98a; Gen. R. xxxvi.; Ex. R. xxvii.). The tallit of a “talmid akam” extended to within a hand-breadth of the length of the bottom of his undergarment (B. B. 57b). The tallit was sometimes worn partly doubled, and sometimes with the ends thrown over the shoulders (Shab. 147a; Men. 41a)” (www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=29&letter=T, zie ook de afbeelding www.jewishencyclopedia.com/img_template.jsp?volume11/V11p677002.jpg&volume=volume11&imgid=1901).

Bemide leerling		Johannes Marcus
priester		Levitisch
droeg het 'petalon' of een 'efod' (linnen onderkleding) (gedragen door priesters in de tempel)		droeg een 'sindōn' (linnen bovenkleding) in de tempel was alleen linnen toegestaan (Nicodemus bedekte zichzelf met een 'sindōn' en bad)
zag de 'sindōn' en geloofde (en nam hem mee naar Efeze)	Besefte dat zijn verloren 'sindōn', van de 'hypēretai' gekocht door Jozef van Arimathea, door de verrezen Jezus voor hem was opgerold.	liet zijn 'sindōn' achter in de handen van de 'hypēretai'
(Jezus gaf de 'sindōn' aan) de dienaar van de priester		is 'hypēretēs': tempelbeambte en assistent van een rechter, en 'archōn': overste (zoals Nicodemus)
was geletterd (schreef het Evangelie volgens Johannes in het Grieks)		was geletterd (schreef het Evangelie volgens Marcus in het Grieks)
Citeert Kajafas		(Atheense 'hypēretēs'+ 'archōn' = de secretaris van de rechters) Hij was dus waarschijnlijk de secretaris van Kajafas en de Tempelraad.

Tabel 7. Priester en Levitisch

Kledingstukken waren voorwerpen van waarde en dus koopwaar, want de soldaten bij Jezus' kruis "verdeelden" bewust "zijn kleren en dobbelden om wat ieder krijgen zou" (Marcus 15,24), en zij zeiden over Jezus' tuniek, die "zonder naad was, aan één stuk geweven van bovenaf"¹²³: "Laten we die niet scheuren, maar erom loten wie hem krijgt" (Joh 19,23-24). De rijke Jozef van Arimathea kan Johannes Marcus' unieke 'sindōn' van de 'hypēretai' gekocht hebben, omdat hij hem nodig had voor de begrafenis van Jezus aangezien er geen tijd meer was om een nieuwe doek te gaan kopen in de stad omdat de Sabbat (zaterdag) bijna was aangebroken, waarop niemand mocht werken of zelfs maar iemand begraven. En al de doekverkopers zouden de marktplaats al verlaten hebben om dezelfde reden: ze mochten op de Sabbat niet werken, of zelfs maar hun kramen sluiten en hun koopwaar in veiligheid brengen. Toch kocht Jozef een 'sindōn', nadat Jezus was gestorven en Jozef toestemming voor de begrafenis had gekregen van Pilatus in Antonia, waarin hij die middag net zo makkelijk kon binnengaan als hij de vorige nacht had gedaan bij de arrestatie van Jezus, en waar de 'hypēretai' nog steeds Marcus' 'sindōn' bewaarden.¹²⁴

In Jezus' tijd, dat wil zeggen vóór de dood van Rabbi Gamaliel II, die stierf in het begin van de tweede eeuw na Chr., was het nog steeds gebruikelijk om een persoon te begraven in de kleren die hij tijdens zijn leven had gedragen, dus ze hoefden niet nieuw te zijn.

'In de tijd van de bijbel werden personen, vooral die van hoge rang, bijgelegd in de kleding, decoraties en wapens die ze tijdens hun leven hadden gedragen ... Om zonder kleding begraven te worden werd als een schande beschouwd ... Als eerbewijs was het gebruikelijk om de meest kostbare kleding en decoraties op de baar van een dierbaar familielid of vriend te leggen, ... Aangezien de uitgaven voor een begrafenis in het algemeen buitensporig werden en alarmerend voor de familieleden, gaf Rabbi Gamaliel II het voorbeeld door de opdracht die hij gaf voor zijn eigen begrafenis, en introduceerde hij zo het gebruik om de doden in eenvoudige linnen kleren te begraven (Ket. 8b; M. K. 27b).'¹²⁵

¹²³ "zonder naad" (NBG) = 'arragos' = niet aan elkaar genaaid: uit één enkel stuk stof = "without a join" (BBE)

¹²⁴ De gevangenisbeambten hadden geen winkel of marktkraam, dus ze kunnen de 'sindōn' aan Jozef hebben verkocht, terwijl ze in de binnenhof van de tempelgevangenis stonden, of net buiten de poort van de tempelgevangenis, ofwel aan de zijde van de markt in het Tyropoeondal of aan de zijde van de Voorhof van de Heidenen, waar men ook koopwaar kon kopen ('agorazō') (Mr 15,46 Mt 21,12 NA²⁷) (zie fig. 4 en de beschrijving ervan in paragraaf 4.1.).

¹²⁵ vertaling van "In Biblical times persons, especially of high rank, were arrayed at burial in the garments, ornaments, and weapons which they had worn in life (I Sam. xxviii. 14; Isa. xiv. 11; Ezek. xxxii. 27; compare Josephus, "Ant." xv. 3, § 4; xvii. 8, § 3; "B. J." i. 33, § 9; and "Ant." xiii. 8, § 4; xvi. 7, § 1). To be buried without garments was considered a disgrace (Shab. 14a; compare Spiegel, "Avesta," ii., Introduction, p. xli.). As a token of honor, it was customary to cast the most costly garments and ornaments upon the bier of a dear relative or friend, and as such objects could no longer be used for other purposes, the Rabbi's deprecated such practise (Sem. ix.; Sanh. 48a *et seq.*). In fact, since funeral

De Talmoedtractaten over de rouw, Shab. 23,5 en Sem. 1,2-3, zeggen ook niet dat de kleren nieuw of zelfs maar schoon hoeven te zijn.¹²⁶ Jezus' eigen kleren waren verdeeld onder de soldaten die Hem gekruisigd hadden en die Romeinen waren, want boven Jezus' hoofd brachten zij "een opschrift aan met de reden van zijn veroordeling: 'Dit is Jezus, de koning der Joden.'" (Matt 27,35-37). De hogepriesters protesteerden heftig tegen deze titel, geschreven en zelfs "doen aanbrengen" door Pilatus (Joh 19,19), maar Pilatus antwoordde "Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven" (Joh 19,22). Dus de *hypēretai* van de hogepriesters plaatsten het daar zeker niet. Na de kruisiging waren Jezus' kleren in handen van de ritueel onreine Romeinse soldaten, en waarschijnlijk naar het ritueel onreine Romeinse praetorium gebracht (vgl. Joh 18,28), dus Jezus' kleren waren toch al verontreinigd door de aanraking van de Romeinen. Maar Johannes Marcus' tempel'sindōn' was nog steeds vlakbij Pilatus' praetorium, in de ritueel reine handen en barakken van de gevangenisbewaarders van de tempel. Dit was een zeer voorzienige gelegenheid voor Jozef om Jezus een schandelijke begrafenis te besparen en Hem zelfs een begrafenis te geven van een tempelpriester. Hier moet benadrukt worden dat geen van de evangelisten schrijft dat Jozef een nieuwe 'sindōn' kocht (zie Matt 27,59 Mr 15,46 Lu 23,53 Joh 19,40). Alleen het graf was "nieuw" (Mt 27,60 John 19,41), de 'sindōn' niet. Jozef kocht wel een "zuivere" 'sindōn' (Mt 27,5 'katharos'), wat, zoals boven al uitgelegd, kan betekenen dat hij de ritueel reine 'sindōn' kocht die was verloren door Johannes Marcus (en die ook nog optisch schoon geweest kan zijn en maar éénmaal, voor een paar uur, gedragen). Het is nu zeer betekenisvol dat (alleen) Johannes zegt dat Jezus, die als de Christus werd beschouwd – de "hogepriester" en "priester voor eeuwig" (Ps 110,4 Heb 5,6.10 6,20) – werd begraven "zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis" (Joh 19,40):

"Ook Nikodemus, die indertijd 's nachts naar Jezus toe was gekomen, was daar en had een mengsel meegebracht van mirre ('smurna') en aloë, ongeveer honderd liter's. Ze bonden het lichaam van Jezus in linnen doeken, samen met de kruiden ('aromata'), zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis." Joh 19,39-40 (WV95 NA²⁷)

Alleen Johannes en Jozef van Arimathea wisten dat Hij was begraven in aan priestergewaad: Johannes Marcus' eigen 'sindōn'. Maar Nicodemus volgde ook het begrafenisgebruik van de Joden door voor Jezus Christus (= 'Messias' = Gezalfde Hogepriester-Koning) een enorme hoeveelheid van de meest kostbare geurige kruiden mee te brengen, waarvan de mirre gebruikt kon worden voor de heiligende zalving van de hogepriester – vergelijk de 'murou' waarmee de anonieme vrouw van Marcus 14,3 Jezus' hoofd zalfde –, en de mirre en het aloëhout bovendien gebruikt konden worden voor het reukoffer dat door de uitverkoren priester in het Heilige van het heiligdom van de tempel werd opgedragen.¹²⁷ en de aloë gebruikt kon worden voor het reukoffer dat door de uitverkoren priester in het Heilige van het heiligdom van de tempel werd gebracht.¹²⁸

Behalve het geheim zijn 'sindōn' te hebben verloren, kan een ander geheim van Johannes Marcus geweest zijn dat hij Jezus een klap in zijn gezicht gaf ten overstaan van Annas. Deze daad en het argument dat de 'hypēretēs' gebruikt voor zijn slaan van Jezus – "Antwoordt Gij zo de hogepriester?" (Joh 18,22) – zou van een gewone lagere gevangenisbeambte, die alleen op bevel

expenses became common extravagances and an object of alarm to the relatives, R. Gamaliel II. set the example by the order he gave for his own funeral, and thus introduced the custom of burying the dead in simple linen garments (Ket. 8b; M. K. 27b).") (www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=1607&letter=B);

Gamaliel: www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=52&letter=G).

¹²⁶ <http://www.sacred-texts.com/jud/t01/t0135.htm>; <http://www.sacredtexts.com/jud/t04/rab02.htm>; <http://www.sacred-texts.com/jud/t04/rab03.htm>

¹²⁷ zalving: "Neem de fijnste geurige kruiden: vijf honderd sikkal mirre, en half zo veel, dus tweehonderdvijftig sikkal, kaneel, tweehonderdvijftig sikkal kalmus, vijf honderd sikkal laurier, volgens heilig gewicht, en een hin olijfolie. Bereid daarvan heilige zalfolie, een geurig mengsel zoals ook een reukwerker dat maakt; het zal heilige zalfolie zijn." Ex 30,23-25; zie ook Ex 40,15 37,29 Le 8,12 1Jo 2,20 Online Bible Greek Lexicon 5545 en New American Standard Greek Lexicon 4666; reukoffer: Ex 30,34-38 Ps 45,8 141,2 Spr 7,17 Lu 1,9 Online Bible Greek Lexicon 250 en Strong's 07004 en 2370

¹²⁸ zalving: Ex 40,15 37,29 1Jo 2,20 Online Bible Greek Lexicon 5545; reukoffer: Ps 141,2 Lu 1,9 Online Bible Greek Lexicon 250 en Strong's 07004 en 2370

hoort te handelen, niet verwacht of geaccepteerd worden¹²⁹, maar zij passen heel goed bij Johannes Marcus' ambt van overste en secretaris van de hogepriester(s), waarin hij er dagelijks getuige van was hoe alle mensen, groot net zo goed als klein, de hogepriester met ontzag en eerbied aanspraken, en waarin hij zelf deze priesters elke dag met alle verschuldigde respect moest aanspreken. En hoewel alleen Annas, Jezus en de 'hypēretai' aanwezig waren toen Jezus zijn eerste klap in zijn gezicht kreeg – de Tempelraad was pas aanwezig toen Jezus voor Kajafas werd geleid, later die nacht¹³⁰, en de overige hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten waren 's ochtends pas aanwezig toen Jezus voor het Grote Sanhedrin werd geleid¹³¹ –, wordt het incident gerapporteerd in Johannes' evangelie. Dit suggereert dat de evangelist zelf bij dit incident aanwezig was.

Een feit is, dat na deze eerste klap in het gezicht Jezus verder werd geslagen door de andere 'hypēretai'¹³². Als één van hun oversten Jezus had geslagen voordat Hij zelfs maar berecht was, kregen de lagere beampten het gevoel dat zij Jezus vervolgens ook vrijelijk konden slaan: Jezus was in de gevangenis, klaar voor de rechtszaak van de volgende morgen, en "de mannen die Jezus bewaakten, bespotten en sloegen Hem. Ze wierpen een doek over zijn hoofd en vroegen Hem: 'Wees nu eens profeet: wie is het die U geslagen heeft?'" (Lu 22,63-65). De beampten van de tempelgevangenis vroegen Jezus om degene die Hem sloeg aan te wijzen, en namen op deze manier wraak op Hem voor het feit dat Hij hun had aangewezen in Annas' kamer, als degenen die Hem hadden gehoord in de tempel.¹³³ En de doek waarmee zij Hem "overdekt hadden" (Statenvertaling) ('perikalupsantes' Lu 22,64 NA²⁷ = rondom bedekken, omhullen), was wellicht de 'sindōn', die ze toevallig in handen hadden gekregen in Gethsemane en meegenomen hadden naar de gevangenis, met Jezus.

Na Jezus' berechtingen en kruisiging gebruikte Jozef van Arimathea Johannes Marcus' 'sindōn' voor het begraven van Jezus' dode lichaam, en liet hij het achter in zijn eigen nieuwe en verzegelde graf, waarin het naar verwachting vernietigd zou worden door het ontbindende lijk. (Ergens tussen de begrafenis en het vinden van de 'sindōn' in het lege graf, kan er zich een afbeelding van Jezus' geslagen gezicht en lichaam op hebben gevormd, zoals te zien op de Lijkwade van Turijn¹³⁴). En ergens tussen de begrafenis en het vinden van de 'sindōn', die al door St. Ephrem is geïdentificeerd met het 'soudarion' (Arameïsme voor mantel) van Joh 20,7,¹³⁵ werd die netjes opgerold en op een

¹²⁹ Toen de 'hypēretai' erop uit waren gestuurd om Jezus te arresteren toen Hij aan het preken was in de tempel, deden zij dit zelfs niet omdat zij Jezus' onderrichtingen hoorden en respecteerden: "Toen de gerechtsdienaren ('hypēretai') bij de hogepriesters en farizeeën terugkwamen, vroegen dezen: 'Waarom hebben jullie Hem niet meegebracht?' De dienaars ('hypēretai') zeiden: 'Nog nooit heeft een mens zo gesproken!'" (Joh 7,14-37.45-46 WV95).

¹³⁰ Matt 26,59 Marcus 14,55 Joh 18,24

¹³¹ Matt 27,1 Marcus 15,1 Lu 22, 66

¹³² Marcus 14,65 Lu 22,63-64

¹³³ Dit bevestigt wederom dat de 'hypēretai' (Mark 14,65) beampten waren van de tempelgevangenis.

¹³⁴ De afbeelding van het gezicht op de Lijkwade van Turijn vertoont volgens patholoog-anatomen een gebroken neus en diverse andere kneuzingen in het gezicht. Het feit dat de Lijkwade van Turijn stijfselresten bevat, toont aan dat het kledingstuk kan zijn geweest dat niet mocht kreukelen (feit A15 in "Evidences for Testing Hypotheses About the Body Image Formation of the Turin Shroud", Giulio Fanti et al., 3rd International Dallas Conference, September 2005, www.shroud.com/pdfs/doclist.pdf).

¹³⁵ "St Ephrem is the first writer we know of to identify *sindon* and *soudarion*. From the seventh century the Latin equivalent *sudarium* (and equivalents in all Romance languages, Georgian and Armenian) is used to translate both shroud and smaller face cloths, including Veronicas. In Syriac, Arabic and Aramaic, the vernacular of Palestine, equivalents of *sudarium* designated a square cloth used as a skirt, wide mantle, or ample veil over the head and enveloping the wearer. (Wuenschel cites Abbe Levesque's 'Le Suaire de Turin et L'Evangile', *Nouvelle Revue Apologetique* 1 (1939) 228.) The Abbé thinks that John's *soudarion* used in the burials of Lazarus and Christ should be interpreted in this Semitic sense, since the fourth Gospel abounds in Aramaisms. In support he refers to the current practice of the Druzes, ancient inhabitants of the Lebanon, who fold a shroud over the head down to the feet and tie it with bands at neck, feet and hand levels. He equates the bands with the *keiriai* of John 11:44, which kept Lazarus bound. He suggests that the *othonia* in the case of Christ would include the *keiriai* and the *soudarion* which, if used in the Semitic sense, would be the equivalent of the Synoptists' *sindon*. (Wuenschel (1) 50, 61, 82)" (M. Green, *Enshrouded in Silene*, 1969, <http://www.monlib.org.uk/papers/aj/aj1969green.htm>)

"There is no sign in Jewish habits till the fall of Jerusalem and even later, of the use of the *sudarium*, a simple veil for covering the face, having been a regular custom. It would seem rather that they were content to lay the shroud over the face and the front of the body. This custom still exists in the East, and is to be found among the Druses and among the ancient inhabitants of the country." P. Barbet, A doctor at Calvary, France, 1950,

bepaalde plaats gelegd. Zoals al gezegd, is het opmerkelijk dat het alleen voor de beminde leerling beslissend was, dat hij zag dat in Jezus' open graf niet alleen de 'othonia' (windsels, linnen doeken) bij de ingang lagen, maar ook de doek die zijn gezicht bedekt had, binnenin het graf lag, "niet bij de 'othonia'", maar netjes "opgerold op/naar één plaats", in het Grieks: 'entetuligmenon eis hena topon' (Joh 20,7-8 NA²⁷). Dit kan betekenen 'opgerold zonder hem naar links of rechts te rollen maar door de rol in de richting van één plaats te houden', zoals een priester zijn lange kledingstuk van fijn linnen op zou rollen dat makkelijk kreukt door vouwen of slordig oprollen. Maar het kan ook verwijzen naar de speciale plaats waar de rol lag, namelijk op het stenen plateau waar Jezus had gelegen – of op de rotsvloer er vlak onder –, bij het hoofdeinde. Dit is wat de Misjna, en het commentaar erop, zegt over de priesters die sliepen op verhoogde stenen plateau's langs de muur van de zaal van de wacht/slaapzaal van de priesters in de tempel:

'Ze sliepen niet in de geheiligde kleren. Maar ze spreidden ze uit, vouwden ze dubbel, en legden ze onder hun hoofden, en bedekten zich met hun eigen kleren' (Tamid 1,1, vertaling van Neusner's vertaling)

'De priesters die de wacht hadden sliepen niet in hun priesterkleren. Maar ze vouwden (מקפלין) ze op, en legden ze bij hun hoofd, en droegen hun eigen kleren.' (vertaling van Mishneh Torah van Maimonides)¹³⁶

Maimonides zegt dat ze hun kleren niet onder hun hoofden legden en als kussen gebruikten, want ze mochten er geen gebruik van maken buiten de offerdienst, omdat ze een mengsel van linnen en wol (Sha'atnez) bevatten.¹³⁷ En in zijn tekst is het hebreeuwse woord, dat hier gebruikt wordt voor "vouwden op",¹³⁸ מקפלין en in het Jastrow-woordenboek Hebreeuws wordt het werkwoord קפל

<http://www.catholictradition.org/Passion/passion32a.htm>

"Bruno Bonnet-Eymard, "Le 'Soudarion' Johannique negatif de la gloire divine," in Lamberto Coppini and Francesco Cavazzuti, eds., *La Sindone, scienza e fede* (Bologna: Editrice CLUEB 1983) 75-89, argues that the word *soudarion* used by John 20:5-7) and its late Latin variant used here (n. 31) may derive from *soudara*, a middle eastern word of the O.T. period (Ruth 3:14), which indicated not a sweat cloth or chin-band but a large poncho of linen which was placed over the head, which covered the entire body, and came down to the feet." (D. Scavone, <http://shroudstory.wordpress.com/about/acheiropoietos-jesus-images-in-constantinople-the-documentary-evidence/>)

"the book of *Ruth* mentions her being asleep at the feet of Boaz, wrapped in a mantle. Rather than using the Hebrew word *mitpachat* for mantle, the Targum pseudo- Jonathan uses the Aramaic *soudara* (*Ruth* 3:15), into which Boaz put six measures of barley the following morning. If the *soudara* were simply a handkerchief it would seem doubtful that it would be able to hold such a quantity of barley." (Guerrera, V., "The Shroud of Turin: A Case for Authenticity," TAN: Rockford IL, 2001, pp.31-32, cited by S.E. Jones on <http://members.iinet.net.au/~sejones/quotes/TSoT/stuc0806.html>).

"Luke, who had previously used the word *sindeon* before the Resurrection (Luke 23:53), refers to the *othonia* found in the tomb after the Resurrection (Luke 24:12). The word *othonia*, therefore, can refer to collective cloths of various sizes. Evidence to support this theory can be found in a fourth century inventory made by a Roman government official who was making his way from upper Egypt to Antioch around the year 320 A.D. Under the heading of *othonia* he listed a number of linens, including four *sindones* and two types of handkerchiefs. [Humber, T., "The Sacred Shroud," Pocket Books: NY, 1978, p.68]" (Guerrera, V., "The Shroud of Turin: A Case for Authenticity," TAN: Rockford IL, 2001, pp.32-33, cited S.E. Jones on <http://members.iinet.net.au/~sejones/quotes/TSoT/stuc0806.html>).

¹³⁶ J. Neusner, *The Mishnah – A New Translation*, Yale 1988, p. 863; "The Chamber of the Hearth was a large, domed structure, surrounded [on the inside] with projections of stone. The elders of the priestly watch of that day slept there (24) with the keys to the Temple Courtyard in their hands. The priests on watch did not sleep in the priestly garments.(28) Instead, they folded them, placed them at their heads,(29) and wore their own clothes." Footnote 24: Tamid 26b explains that they slept on these protrusions, because it was disrespectful to bring beds into the Temple complex. Footnote 28: This refers to the four priestly garments which an ordinary priest was required to wear while serving in the Temple."

(Rambam, Beis Habechirah 8, www.chabad.org/dailystudy/rambam.asp?tDate=9/30/2021#footnoteRef29a1007193)

¹³⁷ "Instead, they folded them, placed them at their heads,(29) ... Footnote 29: The priests could not place their priestly garments under their heads to serve as pillows, for they were forbidden to derive benefit from them. See Yoma 69a. In his commentary to Tamid, Chapter 1, Mishnah 1, the Rambam explains that this prohibition was instituted because the priestly garments contained Sha'atnez, a mixture of linen and wool. Hence, though a priest was permitted to use them during the Temple service, once that service was concluded, he was forbidden to do so. See also the Kessef Mishneh."

(Rambam, Beis Habechirah 8,

<http://www.chabad.org/dailystudy/rambam.asp?tDate=9/30/2021#footnoteRef29a1007193>)

¹³⁸ De hebreeuwse tekst luidt volgens Maimonides:

vertaald als ‘opvouwen, vouwen, oprollen’,¹³⁹ dus מקפלין kon zeker in het Grieks uitgedrukt worden met ‘entetuligmenon’, wat “opgerold” betekent.¹⁴⁰ En het feit dat de priesters eerst hun kleren uitspreidden, wijst er ook op dat zij ze waarschijnlijk oprolden, want opvouwen kon gedaan worden terwijl het kledingstuk vanuit de handen naar beneden hing. En een priester spreidde waarschijnlijk eerst al zijn kledingstukken boven op elkaar uit – mantel (‘talith’), tuniek (‘efod’), gordel, onderbroek en hoofdbedekking¹⁴¹ – en maakte er dan één enkele rol van, want op deze manier zouden zijn kleren niet door elkaar raken met de kleren van de priesters die naast hem sliepen. Het is belangrijk om op te merken, dat alleen de gordel een mengsel van wol en linnen bevatte, en dus niet gebruikt mocht worden buiten de offerdienst.¹⁴² Dus het moet inderdaad het feit zijn geweest dat de gordel binnenin de rol zat, dat er de oorzaak van was dat de hele rol niet als kussen gebruikt kon worden: al zijn kleren werden samen opgerold en op één plaats gelegd, bij zijn hoofdeinde. De beminde leerling, nu, – de secretaris van de Tempelraad, die deze details reguleerde –, ging het graf binnen, en hij “zag (de rol met naad, neergelegd bij het hoofdeinde) en geloofde” (dat Jezus was verrezen – en hij begreep dit niet uit de Schriften) (Joh 20,7-9).

Als Jozef van Arimathea Jezus’ dode lichaam had weggenomen op de eerste dag na de Sabbat, om het te herbegraven (dit wordt hieronder besproken), zou hij de ‘sindōn’ ook hebben meegenomen, niet alleen omdat die zijn eigendom was, van de ‘hypēretai’ gekocht voor een hoge prijs, maar ook omdat die het dragen van Jezus’ lichaam vergemakkelijkte. Dit laatste argument is de reden waarom, toen het lege graf en de linnen doeken werden gevonden, zij Petrus “verbaasd nadenkend over hetgeen er gebeurd was” lieten vertrekken (Lu 24,12). Maar op het moment dat Johannes Marcus zijn ‘sindōn’ daar in het graf ziet liggen, identificeerbaar door de siernaad en opgerold als een priesterkledingstuk en neergelegd bij het hoofdeinde, beseft hij dat het daar voor hem neergelegd moet zijn door Jezus: het moest door iemand gedaan zijn die wist dat het een priesterkledingstuk was en het toch in het graf achterliet, en dus door iemand die had gezien dat Johannes Marcus de ‘hypēretai’ ontvluchtte door zijn ‘sindōn’ achter te laten, en die wist dat Jozef van Arimathea hem had gekocht, en die zou begrijpen dat Johannes Marcus, als geheime leerling, het kledingstuk terug zou willen hebben aangezien het het bewijs was van zijn leerlingenschap (en die wist dat Johannes Marcus één van de eerste bezoekers van het graf zou zijn).¹⁴³ Deze persoon was niet één van de ‘hypēretai’, want zij zouden de kostbare linnen doek gewoon weer in bezit hebben genomen en zouden het niet in het graf hebben achtergelaten, noch Jozef van Arimathea (of Nicodemus) – hij zou het lichaam hebben meegenomen met ‘sindōn’ en al –, noch Simon Petrus – hij was de hele nacht bij Johannes Marcus geweest en wist niet dat het graf leeg was en vroeg zich

ו. לא היו הכהנים השומרים ישנים בבגדי כהונה אלא מקפלין אותן ומניחין אותן כנגד ראשיהן ולובשין בגדי עצמן וישנים על הארץ כדרך כל שומרי הצירות המלכים שלא יישנו על המטות:

(<http://www.chabad.org/dailystudy/rambam.asp?Date=9/30/2021&rambamChapters=1&lang=heb>)

¹³⁹ M. Jastrow, *Dictionary of the Targumim, Talmud Bavli, Talmud Yerushalmi and Midrashic Literature*, Judaica Treasury, 1971, 2004, p. 1401

¹⁴⁰ Online Bible Greek Lexicon 1794; de 1984 New International Version vertaalt Joh 20,7 zelfs als “The cloth was folded up by itself, separate from the linen.” (‘De doek was opgevouwen op zichzelf, apart van de linnen doeken.’)

¹⁴¹ “The priests (Piske Tosaphoth in Menacoth numer. 150.) who veil themselves when they go up into the pulpit, לְהַסִּיר בְּטֵל יֵה שְׂאִינֵי with a cloak which is not their own,” (J. Lightfoot, over Marcus 14,51, vol. 2 p. 458-460); “And he in whom no cause of invalidation was found dresses himself in white clothing and cloaks himself in a white cloak and goes in and serves with his brethren, the priests.” Middot 5,4 (J. Neusner, *The Mishnah – A New Translation*, p. 883); “The high priest serves in eight garments, and an ordinary priest in four: tunic, underpants, head covering, and girdle.” Yoma 7,5 (J. Neusner, p. 277). Een priester ging dus het heiligtom binnen terwijl hij de vier gewone kleren plus de mantel (‘talith’) droeg, maar deed de mantel af wanneer hij feitelijk de riten van de dienst verrichtte.

¹⁴² Maimonides, *Mishneh Torah*, Kli Hamikdash 8, halacha 11-12

(http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1008233/jewish/Chapter-8.htm)

¹⁴³ Het is niet zeker of de vrouwen die het lege graf het eerst binnengingen, de ‘sindōn’ zagen (Luke 23,55-24,12 Mark 16,1-8 Matt 28,1-8), dus het is mogelijk dat ze er ofwel geen aandacht aan schonken omdat ze de engel(en) zagen, of niet wisten wat ervan te denken (net zoals Petrus), of dat het uit het graf werd genomen voordat de vrouwen aankwamen en daarna met opzet pas nadat de vrouwen waren vertrokken en voordat Simon Petrus en Johannes Marcus het graf bereikten, werd teruggelegd (door Jezus).

af wat er gebeurd was –, noch Johannes Marcus zelf, dus alleen een verzezen Jezus kon het gedaan hebben. Johannes Marcus interpreteert de opgerolde ‘sindōn’ als een persoonlijk geschenk van Jezus aan hemzelf, en neemt het uit het graf, en neemt zo het bewijs van zijn leerlingenschap weg. In deze zin had de verzezen Jezus “de grafdoek(en) aan de dienaar van de priester” gegeven, zoals Hiëronymus het Evangelie van de Hebreëen citeert. Misschien vond Johannes Marcus toen al, of enige tijd nadat hij de verzezen Jezus in eigen persoon had gezien, de afbeelding van Jezus’ gezicht en de kneuzingen ervan, maar hij begreep in ieder geval dat Jezus zijn bloedbevleete kledingstuk met deze afbeelding aan hem had teruggegeven, als een teken dat Jezus hem zijn geheime leerlingenschap, zijn wegluchten van de ‘hypēretai’, en het Jezus in zijn gezicht slaan in Annas’ kamer in Antonia vergaf, net zoals de drie identieke vragen die de verzezen Jezus aan Simon Petrus stelde aan het Meer van Tiberias – “heb je me lief?” (Joh 21,15.16.17) – verwezen naar Simon Petrus’ drie verloocheningen van Jezus in de binnenhof en het poortgebouw van de hogepriester. Johannes Marcus vernietigt de ‘sindōn’ niet, misschien omdat die beschouwd zou kunnen worden als het bewijs van Jezus’ verrijzenis, en misschien vanwege de betekenis ervan: Jezus’ persoonlijke vergeving voor Johannes Marcus, de “dienaar van de priester”. Johannes neemt de ‘sindōn’ met zich mee naar Efeze in Klein Azië.¹⁴⁴

De Talmoed zegt dat de kleren van de priesters die klaar waren met hun offerdienst in de tempel (bestaande uit een ploegendienst van een week, ongeveer tweemaal per jaar) werden neergelegd in “nissen in de muur, waarop [de namen] van de verschillende kledingstukken waren geschreven” (Tamid 5,3; Neusner: 869-870). En het feit dat de priesters een ‘talith’ omdeden, “die niet van hunzelf was”,¹⁴⁵ toont aan dat ook een ‘talith’ van een offerende priester wellicht een kledingstuk was dat opgerold werd en in een muurnis in de slaapzaal van de priesters of in de Zaal van Gepolijste Stenen werd bewaard voor de volgende ploeg priesters. Het waren de leden van de Tempelraad, die in de Zaal van Gepolijste Stenen beoordeelden of een nieuwe priester geschikt was om zijn offerdienstwerk in de tempel te beginnen,¹⁴⁶ en die hem toestonden een priester ‘talith’ te dragen:

‘En het oordeelde over het priesterschap. En een priester in wie een oorzaak voor ongeldigverklaring gevonden werd, kleedt zich in zwarte kleren en doet een zwarte mantel om en vertrekt en gaat zijn weg. En hij in wie geen oorzaak voor ongeldigverklaring gevonden werd, kleedt zich in witte kleren en doet een witte mantel om en gaat naar binnen en doet dienst samen met zijn broeders, de priesters.’¹⁴⁷

Op deze wijze kan het feit dat Jezus zijn opgerolde ‘talith’ in het in de rots gehouwen het lege graf liet liggen voor de priester Johannes Marcus, misschien gezien worden als een teken dat Jezus Johannes Marcus als geschikt beoordeelde en dat Hij zijn nieuw-testamentische hogepriesterlijk offerdienstwerk uitbreidde naar Johannes Marcus.

Nadat Jezus in de ‘sindōn’ was gewikkeld, kon het niet meer als kledingstuk gebruikt worden, want het was gebruikt als de lijkwade van een dode, en was dus, naar Johannes Marcus’ maatstaven, ritueel onrein. Misschien is dit de reden waarom Johannes Marcus de oorspronkelijke doek waarin Jezus begraven zou gaan worden een ‘sindōn’ noemde (Marcus 15,46), maar de lege

¹⁴⁴ Sora: 46, Van Haelst: 28. Volgens Ian Wilson kan de Lijkwade van Turijn dezelfde doek geweest zijn als het “Mandylion”, een doek met de “Beeltenis van Edessa” (van op zijn minst Jezus’ gezicht), die in 525-600 AD opdook in Edessa, ook een stad, nu Sanliurfa geheten, in Klein Azië, het huidige Turkije (http://en.wikipedia.org/wiki/Image_of_Edessa#Links_with_the_Shroud_of_Turin and http://en.wikipedia.org/wiki/Shroud_of_Turin#Possible_history_before_the_14th_century:_The_Image_of_Edessa)

¹⁴⁵ vertaling van “The priests (Piske Tosaphoth in Menacoth numer. 150.) who veil themselves when they go up into the pulpit, **בטלית שאיננו להם** with a cloak which is not their own,” (J. Lightfoot, over Mr 14,51, vol. 2 p. 458-460)

¹⁴⁶ A. Edersheim (1825-1889), *The Temple – Its Ministries and Services* (Peabody 1994), hfdst. 4, p. 70, S. Safrai, M. Stern, D. Flusser, W.C. van Unnik (eds.), *The Jewish People in the First Century* (Assen/Amsterdam 1976) p. 602, 874

¹⁴⁷ vertaling van “And it judged the priesthood. And a priest in whom was found a cause of invalidation dresses himself in black clothing and cloaks himself in a black cloak and departs and goes his way. And he in whom no cause of invalidation was found dresses himself in white clothing and cloaks himself in a white cloak and goes in and serves with his brethren, the priests.” Middot 5,4 (J. Neusner, *The Mishnah – A New Translation*, p. 883)

grafdoeken ‘soudarion’ en ‘othonia’ noemde (Joh 20,6-7). Maar natuurlijk wist Johannes Marcus ook dat de woorden ‘othonia’ en ‘soudarion’ niet zo makkelijk geassocieerd zouden worden met zijn eigen kledingstuk als het woord ‘sindōn’ dat zou doen. Desalniettemin is het Griekse woord ‘soudarion’ één van de vele Arameïsmen in het Evangelie van Johannes; het stamt van het Aramese woord ‘soudara’, dat grote sluier of mantel betekent (cf. Targum Ruth 3,14-15).¹⁴⁸

6. Johannes Marcus, auteur van het Johannesevangelie, samen met Maria, Jezus’ maagdelijke moeder

Sinds Jezus’ kruisiging, toen Jezus tegen zijn moeder Maria zei “Vrouw, zie daar uw zoon” en tegen de beminde leerling die erbij stond “Zie daar uw moeder”, woonden deze twee gezamenlijk in Jeruzalem in Johannes’ huis¹⁴⁹. Men meent dat ze samen in Efeze woonden, waar ze samen aankwamen. In Efeze publiceerde Johannes het Vierde Evangelie.¹⁵⁰ Het is niet onredelijk om aan te nemen dat Johannes dit evangelie samen met Maria schreef. Johannes Marcus was in Efeze met Timotheus (2Tim 4,11) en als hij de evangelist Johannes was, zou het medeauteurschap van Maria het verschil in stijl en inhoud verklaren tussen het Evangelie volgens Marcus en het Vierde Evangelie, het Evangelie volgens Johannes genoemd. De auteur van het Vierde Evangelie is een man volgens de grammatica (“de leerling, die (ὁ) Hij liefhad”, “wat zal er met deze man (οὗτος) gebeuren”)¹⁵¹, en dus was het Johannes die de woorden op het papyrus zette voor het Evangelie volgens Johannes, maar ook voor het Evangelie volgens Marcus. Het Evangelie volgens Marcus zijn Simon Petrus’ mondelingen vertellingen op schrift gesteld, misschien bijna letterlijk, door Johannes Marcurs.¹⁵²

Intern bewijs betreffende het auteurschap van het Vierde Evangelie is indirect. B.F. Westcott’s zeer bekende “concentrische bewijscirkels” voor het auteurschap¹⁵³, die hij in 1881 AD gebruikte om daarmee de apostel Johannes van Zebedeus te identificeren, kunnen alle toegepast worden op het ‘moeder-en-zoon’-koppel Johannes Marcus en Maria. Hier moet benadrukt worden dat de beweringen van Westcotts vierde en vijfde bewijscirkels, bewegend dat de evangelist een apostel was en “de apostel die Jezus liefhad”, ongeldig zijn:

	B.F. Westcott: Johannes van Zebedeus, visser-apostel	Mijn studie: Johannes Marcus en Maria, Jezus maagdelijke moeder
1	De auteur van het Vierde Evangelie was een Jood.	Jezus maagdelijke moeder Maria en Johannes Marcus waren beide Joods.
2	Het was een Jood van Palestina.	De details die gekend worden over Jeruzalem (bijv. de Vijver van Siloam en de Vijver van Bethesda, Joh 5,2 9,7.11) passen bij de kennis van Johannes Marcus, die in Jeruzalem woonde (beter dan bij de kennis van de Galilese visser Johannes van Zebedeus).

¹⁴⁸ Zie boven de voetnoot over St. Ephrem, met steun van Levesque, Wuenschel, Green, Barbet, Bonnet-Eymard, Guerrero, en Humber.

¹⁴⁹ Joh 19,25-27

¹⁵⁰ Irenaeus (Eusebius: 5,8,4)

¹⁵¹ NA²⁷ Joh ~~46,26~~ 21,20 21,21

¹⁵² Eus 2,14-15 3,39,15 5,8,2-3, 6,26

¹⁵³ Zie de bibliografie. Zie ook http://www.bible.org/page.php?page_id=1150

3	De auteur was een ooggetuige van de gebeurtenissen die hij beschrijft.	Jezus' moeder Maria bevond zich in het gezelschap van Jezus en zijn leerlingen, op zijn minst in Kana en in Kafarnaum en (tot) aan de voet van het kruis ¹⁵⁴ . Johannes Marcus was een ooggetuige van de gebeurtenissen in Jeruzalem: de intocht in Jeruzalem en de tempel, het Laatste Avondmaal, de arrestatie, de rechtszaken, de kruisiging, het lege graf en de verschijningen.
4	a) De auteur was een Apostel, omdat het gezichtspunt van zijn beschrijvingen, de bekendheid met de gedachten en gevoelens van de leerlingen op kritieke momenten, de herinnering van de woorden die onderling gesproken werden, de vertrouwdsheid met de plaatsen waar zij zich zo nu en dan terugtrokken en de bekendheid met de imperfecte of foutieve indrukken die de apostelen aanvankelijk kregen. b) De auteur was een Apostel omdat hij de Heer heel nabij stond: in veel gevallen kende hij de emoties van de Heer, de motieven van zijn daden en zelfs de gedachten van de Heer.¹⁵⁵	a) Al deze redenen (bij alle gelegenheden die door Westcott worden genoemd) kunnen worden verklaard door ofwel de aanwezigheid van Jezus' maagdelijke moeder Maria, als een van de "vrouwen" die Jezus en zijn apostelen volgden en dienden (Marcus 15,40-41 Lu 8,1-3), ofwel de aanwezigheid van Johannes Marcus. b) Dit de Heer zeer nabij staan en deze kennis dienen als een zeer goed argument om mee te verdedigen dat de auteur Jezus' maagdelijke moeder Maria was.
5	De auteur was de Apostel Johannes. a) Joh 21,24 kent het auteurschap toe aan "de apostel die Jezus liefhad". b) Hij was een bekende van de hogepriester. c) Hij had een nauwe band met Petrus d) De auteur zou één van de drie favoriete apostelen (Petrus, Jakobus en Johannes) van de synoptici moeten zijn.	a) Dit is niet accuraat, omdat Joh 21,24 en Joh 21,20 en 21,23 alle zeggen dat het de "leerling – niet de 'apostel' – die Jezus liefhad" was. b) Dit bekend zijn aan de hogepriester was een karakteristiek van de anonieme leerling aan de poort, en hoeft niet toegepast te worden op de beminde leerling (en het was zeker een karakteristiek van een andere geheime leerling, Jozef van Arimathea, aangezien hij een lid van het Grote Sanhedrin was). c) Simon Petrus woonde in het huis van Johannes Marcus van 30 tot 44 AD. d) Er is geen grond voor deze aanname.
6	Bevestiging: Johannes (de apostel) wordt in het Vierde Evangelie nergens bij name genoemd.	(Ontkrachting van Westcotts argument: de apostel Jakobus van Zebedeus, broer van de apostel Johannes, wordt in het Vierde Evangelie ook nergens bij name genoemd.) Bevestigingen voor Johannes Marcus: 1) Johannes Marcus komt in het Vierde Evangelie helemaal niet voor: noch bij naam, noch door daden (als de rijke jongeling). 2) Jezus' moeder wordt in het Vierde Evangelie ook nergens bij name genoemd. 3) Johannes Marcus wordt in het Evangelie volgens Marcus nergens bij name genoemd.

Tabel 8. Westcotts concentrische bewijscirkels

¹⁵⁴ Joh 2,1.12 19,25-27; Paus Benedictus XVI verklaarde tijdens de algemene audiëntie van 14 februari 2007 over Jezus' moeder: 'Een leerling van Christus geworden, manifesteerde Maria in Kana haar volledige vertrouwen in hem (vgl. Joh 2,5) en volgde zij hem tot aan de voet van het kruis, waar ze van hem een moederlijke opdracht ontving voor al zijn leerlingen van alle tijden, vertegenwoordigd door Johannes.' "Becoming a disciple of Christ, Mary manifested at Cana her complete trust in him (cf. John 2:5) and followed him to the foot of the cross, where she received a maternal mission from him for all his disciples of all times, represented by John (cf. John 19:25-27)" (www.vatican.va/holy_father/benedict_xvi/audiences/2007/documents/hf_ben-xvi_aud_20070214_en.html).

¹⁵⁵ Joh 2,24 vv, 4,1 5,6 6,15 7,1 16,9 (motieven), 11,33 13,21 (emoties), 6,6.61.64 13.1.3.11 (gedachten)

Een ander argument dat het auteurschap van Maria ondersteunt is dat het Vierde Evangelie Jezus verkondigt als zijnde God, geboren in het vlees: “Het Woord was God”, “het Woord is vlees geworden” (door Maria), “de eniggeboren God” (Joh 1,1.14.18). Maria, Jezus’ maagdelijke moeder, zou beschouwd kunnen worden als de auteur van het Vierde Evangelie in de zin waarin de oudheid auteurschap definieerde: “De auteur is de persoon wiens ideeën in het boek worden uitgedrukt, niet noodzakelijkerwijs de persoon die de pen op het papyrus zette”¹⁵⁶. De beroemde nieuwtestamenticus Brown identificeert verschillende fasen in de ontwikkeling van het Vierde Evangelie, en deze fasen zouden kunnen corresponderen met de verschillende auteurs ervan (zie table 9):

	Fasen in de ontwikkeling (R.E. Brown, The Community of the Beloved Disciple, New York 1979; www.beloveddisciple.org)	Mogelijke auteurs (mijn studie)
1	de oorspronkelijke voor-Evangelie versie	Jezus’ maagdelijke moeder Maria
2	het voor-Evangelie geproduceerd door “de evangelist” of hoofdschrijver	Johannes Marcus (en misschien een derde persoon)
3	de definitieve versie, geschreven door een redacteur	de “ik”-persoon van de toevoeging (Joh 21,25), die de hulp had (gehad) van nog een (derde) persoon: “wij” (Joh 21,24) ¹⁵⁷

Tabel 9. Fasen in de ontwikkeling van het Evangelie volgens Johannes

Dat de moeder van Jezus niet genoemd wordt of bekend is als de coauteur van het Evangelie volgens Johannes, wordt verklaard door het feit dat het evangelie zelf zegt dat het een mannelijke leerling was die het schreef (‘hon’ en ‘houtos’ Joh 16,25 21,21). Het mannelijk auteurschap wordt alleen genoemd in de toevoeging (hoofdstuk 21) aan het oorspronkelijke werk (hoofdstukken 1 t/m 20), maar Joh 20 en Joh 21 zijn altijd als een eenheid gevonden in alle tot nu toe bekende manuscripten, en om deze reden zegt Craig, een andere nieuwtestamenticus, dat hoofdstuk 21 waarschijnlijk werd toegevoegd voordat het evangelie werd gepubliceerd¹⁵⁸. Dus het feit dat de auteur een man was, was vanaf het begin bekend, en dus dacht niemand, in ieder geval in bepaalde stadia, aan Maria.

7. Niet Johannes van Zebedeus

De meest gebruikelijke identificatie van de evangelieauteur “Johannes” is die met de apostel Johannes, één van de zonen van Zebedeus. Dit is niet dezelfde persoon als Johannes Marcus, want in de Handelingen wordt eerst gesproken over de moord op “Jakobus, de broer van Johannes”¹⁵⁹, dus, van de zonen van Zebedeus (Marcus 1,17-20), en tien verzen verderop wordt er gesproken over het huis in Jeruzalem van “Maria, de moeder van Johannes, ook Marcus genoemd”¹⁶⁰. De naam Marcus wordt hier waarschijnlijk genoemd om deze Johannes te onderscheiden van de ervoor

¹⁵⁶ Brown en Collins: 1034-1054; Brown: lxxxvii. (“The author is the person whose ideas the book expresses, not necessarily the person who set pen to papyrus.”)

¹⁵⁷ Over deze mogelijk derde persoon, zie hoofdstuk 9 hieronder en mijn artikel “The Elder and the Elect Lady – Joseph ‘Peter’ and Mary in Rome?”, www.JesusKing.info.

¹⁵⁸ Craig: 204

¹⁵⁹ Handelingen 12,2

¹⁶⁰ Handelingen 12,12

genoemde Johannes, de broer van Jakobus. En de moeder van (Jakobus en) Johannes van Zebedeus werd bij voorkeur “de moeder van de zonen van Zebedeus” genoemd¹⁶¹ en woonde waarschijnlijk nog steeds in Galilea.

7.1. Muratorian Canon – evangelist is disciple to be reviewed by Andrew

De zogeheten Canon Muratori (c. 170 AD) zegt dat Johannes, de auteur van het Vierde Evangelie, ‘[één] van de leerlingen’ was, en dat terwijl hij temidden van ‘zijn mede-leerlingen en bisschoppen’ was, Andreas, ‘[één] van de apostelen’, zei dat Johannes een evangelie in zijn eigen naam moest schrijven, en zij allen het moesten nazien. De canon identificeert de auteur van het evangelie met de auteur van 1Joh, en verwijst naar 1Joh 1,1-4 wanneer hij zegt dat deze auteur ‘niet alleen een ooggetuige en hoorder, maar ook een beschrijver van al de geweldige daden van de Heer’ was.¹⁶² De canon identificeert de auteur dus niet expliciet als de apostel Johannes. De beschrijving past ook, en zelfs beter, bij de leerling Johannes Marcus, want er wordt onderscheid gemaakt tussen ‘[één] van de leerlingen’ (Johannes) en ‘[één] van de apostelen’ (Andreas), en er wordt gesuggereerd dat het nodig was dat de geschriften van de leerling Johannes nagekeken werden door de apostel Andreas en de bisschoppen en overige leerlingen.

7.2. Gedood door de Joden

Over de apostel Johannes van Zebedeus, de broer van de apostel Jakobus van Zebedeus, bestaat de volgende overlevering:

‘Papias zegt in zijn tweede deel dat Johannes de theoloog en zijn broer Jakobus werden gedood door de Joden.’¹⁶³

‘Zo ook bevestigde de geleerde Origenes in zijn commentaar op Mattheüs, dat Johannes de marteldood stierf, hebbende te kennen gegeven dat hij dit vernam van de opvolgers van de apostelen.’¹⁶⁴

Maar de Apostolische Vader Polycarpus, die net zo vroeg was als Papias, en die zei dat hij de waarheid had ontvangen “van de apostelen”, zei ook dat “Johannes, de leerling van de Heer” in Efeze woonde tot Trajanus’ tijd (98-117 AD) (Irenaeus, Against Heresies 3,3,4).¹⁶⁵ Aangezien hij spreekt over een Johannes in Efeze, en hem “de leerling van de Heer” noemt, bedoelde hij waarschijnlijk de evangelist, en aangezien hij hem een “leerling” noemt, terwijl hij elders over “de apostelen” spreekt, was deze Johannes waarschijnlijk geen apostel. En de Monarchische Proloog bij Johannes (200-400 AD) zegt dat Johannes, die hierin als apostel en auteur van de Apocalyps en evangelist wordt beschouwd, in zijn graf stapte in Efeze toen hij wist dat zijn dood dichtbij was, en werd begraven (‘bij zijn vaderen gelegd’).¹⁶⁶ Dit is in tegenspraak met de vroege getuigenis van

¹⁶¹ Matt 20,20 27,56

¹⁶² vertaling van “[one] of the disciples”, “his fellow disciples and bishops”, “[one] of the apostles”, “not only an eye-witness and hearer, but also a writer of all the marvelous deeds of the Lord”, www.bible-researcher.com/muratorian.html; about the author of 1John, see my article “The Elder and the Elect Lady – Joseph ‘Peter’ and Mary in Rome”, www.JesusKing.info.

¹⁶³ vertaling van “Papias in the second volume says that John the theologue and James his brother were killed by Jews”, Epitome (Codex Baroccianus 142) of Philip of Side, Ecclesiastical History (5th cen.) (<http://www.mindspring.com/~scarlson/synopt/ext/papias.htm>) on Papias’ lost work “The Exposition of the Oracles of the Lord”.

¹⁶⁴ vertaling van “Thus, the learned Origen also affirmed in his commentary of Matthew, that John was martyred, having intimated that he learned this from the successors of the apostles”, Interpolatie (Codex Coislinianus 305) in ‘George the “Sinner,” Chronicon (9e eeuw) (<http://www.mindspring.com/~scarlson/synopt/ext/papias.htm>)

¹⁶⁵ <http://www.ccel.org/ccel/schaff/anf01.ix.iv.iv.html>

¹⁶⁶ vertaling van “laid by his fathers”, <http://thechurchofjesuschrist.us/2009/12/prologues-to-the-gospels-john/>

Papias (van ca. 185 AD) over dat de apostel Johannes gedood werd door de Joden. Het lijkt er dus op dat het slechts de evangelist (en misschien auteur van de Apocalyps) was die vredig stierf in Efeze in de tijd van Trajanus.

7.3. Het vinden van het Cenakel

“Petrus en Johannes”, op weg gestuurd om het Paasmaal voor te bereiden (Lu 22,8), moesten het huis van het Cenakel vinden door een anonieme man te volgen die water droeg en door de “heer des huizes” te vragen waar de bovenzaal voor Jezus was (Mr 14,14 WV95). Maar de apostel Johannes zou niet een anonieme waterdragende man te hebben hoeven volgen om zijn eigen huis in Jeruzalem te vinden, en zou de “heer des huizes” waarschijnlijk niet hoeven vragen waar de bovenzaal voor Jezus was, dus het Cenakel was waarschijnlijk niet in het huis van de apostel Johannes. Hoofdstuk 2 heeft aangetoond dat het Cenakel waarschijnlijk in het huis van de beminde leerling was. Dus de beminde leerling was waarschijnlijk niet de apostel Johannes.

7.4. Voor de Raad

Nadat Jezus was verrezen en opgestegen ten hemel vond de volgende gebeurtenis plaats in de tempel, toen Simon Petrus en Johannes van Zebedeus een lamme man daar hadden genezen:

“11 Terwijl de man zich aan Petrus en Johannes vastklampte, dromde al het volk geschrokken bij hen samen in de zogeheten Zuilengang van Salomo. ... 1 Terwijl ze nog tot het volk spraken, kwamen de priesters, de tempelcommandant en de sadduceeën op hen af, ... 3 Ze arresteerden hen en zetten hen gevangen tot de volgende ochtend ... 5 De volgende dag kwamen hun leiders, oudsten en schriftgeleerden in Jeruzalem bijeen, 6 evenals Annas, de hogepriester, en Kajafas, Johannes, Alexander en alle anderen die tot de hogepriesterlijke familie behoorden. 7 Ze lieten hen voorkomen en vroegen: ‘Door wat voor kracht of naam hebt u dit gedaan?’ 8 Daarop werd Petrus vervuld van de heilige Geest en zei tegen hen: ‘Leiders van het volk en oudsten!, ... door de naam van Jezus Christus de Nazoreeër, die u hebt gekruisigd, maar die God heeft opgewekt uit de doden, staat hij hier gezond voor u. ...

13 Toen ze zagen hoe vrijmoedig (‘parrhesia’ = ‘all out-spokenness’) Petrus en Johannes optraden en ze bedachten dat het ongeletterde (‘agrammatoi’ = ‘un-lettered’), eenvoudige (‘idiōtai’) mensen waren, stonden ze verbaasd en ze realiseerden zich (‘epignōskon’ RSV: recognized) dat het metgezellen van Jezus waren; 14 en omdat ze de man die genezen was bij hen zagen staan, hadden ze geen weerwoord. 15 Daarop gaven ze hun het bevel om het Sanhedrin te verlaten en pleegden ze onderling overleg. 16 Ze zeiden: ‘Wat moeten we doen met die mensen? Het is namelijk onmiskenbaar dat er door hun toedoen een wonder is gebeurd; dat is alle inwoners van Jeruzalem duidelijk, wij kunnen het niet ontkennen. 17 Maar om te voorkomen dat het nog verder onder het volk bekend wordt, zouden we hun met dreigementen moeten verbieden om ooit nog met een beroep op deze naam tot iemand te spreken.’

18 Toen riepen ze hen weer binnen ...” (Handelingen 3,11 - 4,18, WV95, NA²⁷)

Enkele karakteristieken van Johannes van Zebedeus, en van de beminde leerling, en van Johannes Marcus, die uit deze en andere teksten van het Nieuwe Testament naar voren komen, staan in de volgende (zie tabel 10):

Johannes, zoon van Zebedeus	Bemide leerling	Johannes Marcus
visser in Galilea (Matt 4,18-22)	had een huis in Jerusalem (Joh 19,27)	een 'hypēretēs' (van de tempel) en woont in Jeruzalem (Hand 13,5 en 12,12)
	zinspeelt op de tempeldienst (Joh 13.10)	zinspeelt op de tempeldienst (Mark 13,35)
een onbekende voor de hogepriesters: zij verwonderden zich over zijn vrijmoedigheid, ongeletterdheid en onkunde		als een 'hypēretēs' waarschijnlijk een bekende van de tempelpriesters
vrijmoedigheid ('parrhesia': all out-spokenness)	onthult de identiteit van "de leerling, een bekende van de hogepriester" aan de poort niet en is zelf anoniem in zijn eigen evangelie (Johannesevangelie)	is anoniem is zijn eigen evangelie (Marcusevangelie)
ongeletterd, niet literair ('agrammatos')	is geletterd (auteur van het Johannesevangelie)	is geletterd (auteur van het Marcusevangelie)
onkundig = zonder openbaar ambt ('idiōtes' = een particulier, zonder openbaar ambt, d.w.z. impliciet: onkundig, ruw, ongeschoold – vgl. "idiot")	lijkt aanwezig te zijn geweest toen Jezus werd ondervraagd door Annas (want hij citeert hun gesprek)	een overste ('archōn' = een overste in een openbaar ambt) en een 'hypēretēs' = een beambte in een openbare hiërarchische functie
wordt herkend als met Jezus te zijn geweest	wordt bij het kruis niet herkend als met Jezus te zijn geweest (Joh 19,26)	ontsnapt onherkend aan de 'hypēretai'
werd geroepen door Jezus en verliet zijn boot en vader onmiddellijk en volgde Jezus (Matt 4,22)	wil de verrezen Jezus volgen, maar moet "blijven" en mag Hem niet volgen (Joh 21,20-23)	rende naar Jezus, werd door Jezus uitgenodigd Hem te volgen, maar verliet Jezus bedroefd, aangezien hij rijk was
is onstuimig, een eenvoudige man uit één stuk, en is bijgenaamd als één van de "Boanerges" = 'zonen van de donder' (Marcus 3,17); wilde vuur van de hemel afroepen om een dorp, dat Jezus vijandig was, te verteren (Lu 9,54)	rent naar, en bereikt, Jezus' graf het eerst, maar gaat er niet naar binnen; (uit vrees voor de Joden verloochende hij Jezus door Hem in het gezicht te slaan ten overstaan van Annas, maar rapporteert dit incident in zijn evangelie;) herkent de verrezen Jezus het eerst, maar gaat niet het eerst naar Hem toe.	loopt in het geheim achter Jezus aan, maar ontvlucht de 'hypēretai' die Jezus vasthielden

Tabel 10. Johannes Zebedeus versus Johannes Marcus

Het feit dat de hogepriesters herkenden (of kwamen te weten) dat Petrus en Johannes van Zebedeus bij Jezus waren geweest, sluit ook uit dat deze Johannes de bemide leerling was, want de bemide leerling werd niet herkend als één van Jezus leerlingen toen hij bij het kruis stond. Simon Petrus en Johannes van Zebedeus waren beide publiekelijk apostelen van Jezus en zij waren ook beide bij Hem toen Jezus werd gearresteerd in Gethsemane op de Olijfberg, maar toch werd alleen Simon

Petrus door de ‘hypēretai’ herkend als een leerling van Jezus, en één van hen zei: “Zag ik u niet bij Hem in de hof?”¹⁶⁷. Als de beminde leerling Johannes Zebedeus was, zouden de ‘hypēretai’ hem ook in de hof hebben gezien en zouden hem ook moeten hebben herkend als een leerling van Jezus toen hij de volgende dag bij het kruis stond. De beminde leerling was dus niet Johannes van Zebedeus en geen apostel, maar een leerling van Jezus in het geheim, net zoals Nicodemus (Joh 3,1) en Jozef van Arimathea (Joh 19,38) en zoals “velen” “van de oversten”¹⁶⁸. De beminde leerling kon ook later door niemand ooit herkend worden als iemand die bij Jezus was geweest, want hij was nooit bij Jezus geweest zoals Simon Petrus en Johannes van Zebedeus geweest waren:

“Jezus sprak hen [Simon en Andreas] aan: ‘Kom achter Mij aan, en Ik zal jullie tot vissers van mensen maken.’ En meteen lieten ze de netten achter en volgden Hem. Een eindje verder zag Hij Jakobus van Zebedeus en zijn broer Johannes; ze waren in hun boot de netten aan het klaren. Meteen riep Hij hen; en ze lieten hun vader Zebedeus met zijn arbeiders in de boot achter en gingen achter Hem aan.” Marcus 1,17-20 (WV95)

“En een zeker overste (‘archōn’) vroeg Hem, zeggende: ... Luke 18,18 (Statenvertaling)
“... En Jezus, hem aanziende, kreeg hem lief en zeide tot hem: Eén ding ontbreekt u, ga heen, verkoop al wat gij hebt en geef het aan de armen, en gij zult een schat in de hemel hebben, en kom hier, volg Mij. **22** Maar zijn gelaat betrok bij dat woord en hij ging bedroefd heen, want hij bezat vele goederen.” Marcus 10,21-22 (NBG)

“En toch geloofden zelfs uit de oversten (‘archontōn’ meervoud van ‘archōn’) velen in Hem, maar ter wille van de Farizeeën kwamen zij er niet voor uit, om niet uit de synagoge te worden gebannen; want zij waren gesteld op de eer der mensen, meer dan op de eer van God.” Joh 12,42-43 (NBG en NA²⁷)

Waarom zou de beminde leerling ervoor gekozen hebben om anoniem te blijven in zijn evangelie? Eén van de redenen was waarschijnlijk dat hij er niet trots op was dat hij Jezus niet onmiddellijk had gevolgd en dat hij een geheime leerling was geweest. Natuurlijk was de evangelist bereid om geïdentificeerd te worden met de beminde leerling – die tegen Jezus borst had gelegen, die aan de voet van het kruis stond, die zag en geloofde, die zei “Het is de Heer!”, en die de verrezen Jezus wilde volgen¹⁶⁹ – want de evangelist publiceerde het tweede slot (hoofdstuk 21), dat onthult dat de evangelist de beminde leerling was. Maar om geïdentificeerd te worden met de geheime leerling, die de ‘hypēretai’ kende en waarschijnlijk door hen gekend werd en die Jezus waarschijnlijk een klap in het gezicht had gegeven en die waarschijnlijk zwijgend aanwezig was geweest, of zelfs zijn instemming had uitgesproken, toen Jezus ter dood werd veroordeeld (“Allen oordeelden dat Hij de doodstraf verdiend had” Mr 14,64 en “Want de inwoners van Jeruzalem en hun leiders (‘archontes’) ... door hun vonnis hebben zij de uitspraken van de profeten in vervulling doen gaan. ... eisten ze van Pilatus zijn terechtstelling ... namen ze Hem van het kruis en legden Hem in een graf” Hand 13,27-29), was het laatste wat hij wilde.

Natuurlijk schreef hij wel dat hij Jezus uiteindelijk had willen volgen, nadat Hij verrezen was:

“Hij [Jezus] zeide ten derden male tot hem [Simon Petrus]: Simon, zoon van Johannes, hebt gij Mij lief? Petrus werd bedroefd, dat Hij voor de derde maal tot hem zeide: Hebt gij Mij lief? En hij zeide tot Hem: Here, Gij weet alles, Gij weet, dat ik U liefheb. Jezus zeide tot hem: Weid mijn schapen. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Toen gij jonger waart, omgorddet gij uzelf en gij gingt, waar gij wildet, maar wanneer gij eenmaal oud wordt, zult gij uw handen uitstrekken en een ander zal u omgorden en u brengen, waar gij niet wilt. En dit zeide Hij om te kennen te geven, met welke dood hij God verheerlijken zou. En dit gezegd hebbende, sprak Hij tot hem: Volg Mij.
En Petrus, zich omwendende, zag de discipel volgen, dien Jezus liefhad, ... Toen hij deze zag, zeide Petrus tot Jezus: Here, maar wat zal met deze gebeuren? Jezus zeide tot hem: Indien Ik wil, dat hij blijft, totdat Ik kom, wat gaat het u aan? Volg gij Mij. Dit gerucht ging dan uit onder de broeders, dat die discipel niet sterven zou; doch Jezus had niet tot hem gezegd, dat hij niet zou sterven, maar: Indien Ik wil, dat hij blijft, totdat Ik kom, wat gaat het u aan?” John 21,17-23 (NBG)

¹⁶⁷ Joh 18,26 Matt 26,37

¹⁶⁸ “oversten” = ‘archontōn’ NA²⁷ Joh 12,42-43

¹⁶⁹ Joh 13,22.25.28 19,26 20,8 21,7.20

Misschien stond Jezus Johannes Marcus niet toe om Hem te volgen samen met Simon Petrus nadat Hij verrezen was omdat Johannes Marcus Jezus niet vrijwillig was gevolgd toen Hij nog een sterfelijk mens was. Maar er kan nog een reden geweest zijn. Simon Petrus' positie als leider van de apostelen – “Gij zijt Petrus (‘petros’ = rots); en op deze steenrots zal Ik mijn Kerk bouwen. ... Ik zal U de sleutels geven van het Rijk der hemelen en wat gij zult binden op aarde, zal ook in de hemel gebonden zijn en wat gij zult ontbinden op aarde, zal ook in de hemel ontbonden zijn” (Matt 16,18-19) –, een positie die aan Petrus gegeven was voordat hij Jezus verloochende, werd door Jezus voortgezet nadat Hij Petrus zijn drie verloocheningen had vergeven en hem driemaal zijn liefde voor Jezus had laten verklaren. Zo werd waarschijnlijk ook Johannes Marcus' positie als geheime leerling en secretaris van Kajafas voortgezet door Jezus – nadat Jezus hem had vergeven dat hij Hem in het gezicht geslagen had, en Johannes Marcus zijn bereidheid om Jezus openlijk te volgen had getoond – aangezien Jezus tegen Simon Petrus zei “‘Indien Ik wil, dat hij blijft, totdat Ik kom, wat gaat het u aan?’” Deze (tijdelijke) voortzetting van Johannes Marcus' geheime leerlingenschap (“blijft totdat Ik kom”) kan de belangrijkste reden geweest zijn voor zijn anonimiteit in zijn beide evangeliën. Jezus bedoelde niet dat Johannes Marcus in leven zou blijven, want dit wordt expliciet ontkend in de volgende verzen van het evangelie. Johannes Marcus moest een geheime leerling blijven. En de reden waarom Johannes Marcus een geheime leerling moest blijven, was niet Simon Petrus' zaak, alleen van Jezus. En Johannes kon zichzelf “de leerling van wie Jezus hield” noemen (Joh 21,20 vgl. 13,23 20,2 21,7), aangezien hij er zeker van kon zijn dat Jezus van hem hield, want Jezus had hem laten merken dat Hij hem – de secretaris van Israel – had vergeven door zijn ‘sindōn’ terug te geven nadat Hij was verrezen.

“Hem heeft God als Leidsman en Verlosser verheven aan zijn rechterhand om aan Israel bekering en kwijtschelding van zonden te schenken.” (Hand 5,31)

En hij hield ook van Jezus, want “Aan wie weinig wordt vergeven, hij betoont weinig liefde” (Lu 7,47) en aan wie veel wordt vergeven, betoont veel liefde. Dus u kunt gelijk hebben gehad als u onze Johannes Marcus heeft ‘gespot’ als de eerste priester die genoemd wordt naast de hogepriesters Annas en Kajafas in de raad die vergaderd was rond de apostelen Petrus en Johannes van Zebedeus en de lamme man die in de tempel was genezen (Hand 4,6). En u kunt gelijk hebben gehad toen u dacht dat de besloten bespreking die gehouden werd door deze raad (Hand 4,16-17) aan ons is overgebracht door Johannes Marcus. Misschien was het overbrengen van dergelijke details wel één van de redenen waarom Jezus wilde dat Johannes in zijn positie vlak naast Kajafas ‘bleef’.

Het teruggeven van de grafdoek voordat die geïdentificeerd kon worden als Johannes Marcus' ‘sindōn’, had niet alleen gediend om Jezus' verrijzenis en vergeving te demonstreren, maar had ook de voortzetting van Johannes Marcus' geheime leerlingenschap gediend. En ook het bewaren van de anonimiteit van de heer des huizes van het Cenakel had de voortzetting van Johannes Marcus' geheime leerlingenschap gediend: als Nicodemus ontmaskerd zou worden als een leerling, zou waarschijnlijk hetzelfde gebeuren met zijn erfgenaam en huisgenoot Johannes Marcus.

7.5. Bij Jezus graf

“43 ... durfde Jozef van Arimatea, een vooraanstaand lid van de raad, die zelf ook leefde in de verwachting van het koninkrijk van God, het aan om naar Pilatus te gaan en het lichaam van Jezus te vragen. Pilatus was verbaasd dat Hij al dood zou zijn, en hij riep de centurio bij zich en vroeg hem of Hij al gestorven was. Toen hij dat van de centurio vernomen had, gaf hij het lijk aan Jozef. Deze kocht een linnen doek (‘sindōn’), nam Hem van het kruis af, en wikkelde Hem in het linnen (‘sindōn’); hij legde Hem in een graf dat in de rots was uitgehouwen, en hij rolde een steen voor de ingang van het graf. Maria van Magdala en Maria van Joses keken toe waar Hij werd neergelegd.” Marcus 15,43-47 (WV95)

“1 Op de eerste dag van de week ging Maria van Magdala, in alle vroegte, terwijl het nog donker was, naar het graf en zag dat de steen voor de opening van het graf was weggehaald.

2 IJlings liep ze naar Simon Petrus en de andere leerling, die van wie Jezus hield. ‘Ze hebben de Heer uit het graf gehaald’, zei ze. ‘Wisten we maar waar ze Hem hebben neergelegd!’

3 Daarop gingen Petrus en de andere leerling op weg naar het graf.

4 IJlings liepen de twee er samen naartoe, maar de andere leerling liep harder dan Petrus en kwam het eerst bij het graf aan.

5 Hij wierp er een blik in en zag dat de linnen doeken (‘othonia’) er nog lagen. Maar hij ging niet naar binnen.

6 Toen kwam ook Simon Petrus, na hem, bij het graf aan en ging meteen naar binnen. Hij zag hoe de doeken (‘othonia’) er nog lagen,

7 maar ook hoe de doek (‘soudarion’) die zijn hoofd had bedekt, niet bij de andere doeken (‘othonia’) lag: hij was opgerold en lag helemaal apart.

8 Toen pas ging ook de andere leerling, die het eerst bij het graf was aangekomen, naar binnen. Hij zag en kwam tot geloof.

9 Ze wisten toen nog niet wat de Schrift zei: dat Hij uit de doden móést opstaan.

10 Daarop gingen de leerlingen terug naar huis.

11 Maria echter stond buiten bij het graf te huilen. En terwijl ze zo hilde, wierp ze een blik in het graf” Joh 20,1-11 (WV95)

[“Toch holde Petrus naar het graf, en toen hij er een blik in wierp zag hij alleen de linnen doeken. Hij ging terug naar huis, verbaasd over wat er gebeurd was.” Lu 24,12 (WV95)]

In de vroege ochtend van de verrijzenis was Maria Magdalena het open graf niet binnengegaan, maar had alleen gezien dat de steen was weggenomen, dus ze had alleen verondersteld dat Jezus’ lichaam weg was gehaald. Ze zei “Ze hebben de Heer uit het graf genomen en wij weten niet waar ze Hem hebben neergelegd” (Joh 20,1-2). Ze dacht waarschijnlijk dat Jozef van Arimathea, die Pilatus om Jezus dode lichaam had gevraagd, het lichaam uit dit graf had weggenomen – “zijn [Jozef’s] graf, dat hij pas in de rots had laten uithouwen” (Matt 27,60) – en het ergens anders had herbegraven, want de eerste begrafenis was haastig gedaan aangezien de Joden geen enkel werk mochten verrichten op de Sabbat die aan het eind van die middag startte: “Het was al avond en het was Voorbereiding, dat wil zeggen de dag voor de sabbat. Jozef van Arimatea, ... waagde het daarom naar Pilatus te gaan en te vragen om het lichaam van Jezus” (Marcus 15,42- 43), en “vanwege de voorbereidingsdag van de Joden en omdat het graf dichtbij was, legden zij Jezus daarin neer” (Joh 19,42), en de vrouwen zagen “hoe zijn lichaam werd neergelegd. Teruggekeerd maakten ze welriekende kruiden en balsem klaar, maar op de sabbat namen ze de voorgeschreven rust in acht” (Lu 23,55-56). Dit toont aan dat de vrouwen voorbereidingen maakten voor de volgende, definitieve, begrafenis op de eerste dag na de Sabbat.

Gehoord hebbende wat Maria Magdalena had gezegd, en waarschijnlijk wetend dat Maria niet in het graf had gekeken, haastte de beminde leerling zich naar Jezus’ graf samen met Simon Petrus, maar uiteindelijk kwam Petrus “die hem volgde” achter de beminde leerling aan (Joh 20,1-6), en ook Maria Magdalena volgde later, want de beminde leerling “kwam het eerst bij het graf aan” (Joh 20,4). Blijkbaar wist de beminde leerling welk graf was gebruikt voor Jezus, want hij vond het graf in zijn eentje. De beminde leerling was daarom hoogst waarschijnlijk aanwezig geweest bij de begrafenis van Jezus, ook omdat “het graf dichtbij was”, dicht bij het kruis (Joh 19,42), waarvan Johannes aan de voet had gestaan (Joh 19,26). Dit toont weer aan dat de beminde leerling een geheime leerling was, want hij kon alleen het risico nemen om dicht bij Jezus te zijn in zijn laatste uur, zowel bij het kruis, waar ook andere (hoge-)priesters, schrifgeleerden en oudsten aanwezig waren, als bij de begrafenis door Jozef van Arimathea en Nicodemus – leden van het Grote Sanhedrin en oversten van de Joden¹⁷⁰ –, als hij, net zoals Jozef en Nicodemus (en niet als Johannes van Zebedeus), een overste van de Joden was en een geheime leerling. En hoewel Johannes Marcus zich niet ritueel verontreinigd zal hebben door Jezus’ dode lichaam aan te raken, worden Jozef van Arimathea en Nicodemus en mogelijk ook Johannes Marcus door Paulus beschreven als de inwoners en oversten (‘archontes’) van Jeruzalem, wanneer hij spreekt over Jezus’ veroordeling en begrafenis:

¹⁷⁰ Mat 27,41; Marcus 15,43 Lu 23,50-51 resp. Joh 3,1

“doordat de inwoners van Jeruzalem en hun overheden Hem ... veroordeeld hebben, deden zij de uitspraken van de profeten, ... in vervulling gaan. ... hebben ze van Pilatus geëist dat Hij ter dood gebracht werd. Toen ze alles hadden voltrokken wat over Hem geschreven staat, namen ze Hem van het kruishout en legden Hem in een graf.” Handelingen 13,27-29

Toen Johannes het graf op Paasmorgen bereikte ging hij er niet naar binnen, maar wachtte tot Simon Petrus aankwam en binnenin ging kijken. Pas nadat Simon Petrus had gezien dat het leeg was, op de grafdoeken na, ging Johannes Marcus zelf naar binnen. De reden kan zijn geweest dat hij niet onnodig ritueel verontreinigd wilde worden door het graf of het dode lichaam, want het was pas het begin van “de eerste dag van de week” (Joh 20,1), de eerste dag na de Sabbat. Hij moest Levitisch rein zijn om de tempel binnen te kunnen gaan en aan het werk te gaan¹⁷¹. Een verontreiniging door het binnengaan van een bezet graf of het aanraken van een dode lichaam duurde zeven dagen (Lev 21,1-4 Nu 19,16-22). En dat hij het eerste naar het graf rende, maar er niet het eerste binnenging, klopt helemaal niet bij de onstuimigheid van Johannes van Zebedeus, die zijn vader onmiddellijk verliet, en die vuur uit de hemel wilde afroepen. Ook dat de beminde leerling de verrezen Jezus het eerst herkende, maar niet het eerst naar Hem toeging, contrasteert sterk met de onstuimigheid van Johannes van Zebedeus.

Johannes' beschrijving van wat hij in het graf zag, en wat en waarom hij geloofde, is heel onduidelijk. Een schijnbaar eenvoudigere verklaring dan degene gebaseerd op Johannes' geheime leerlingenschap, van wat en waarom Johannes “geloofde” toen hij de lege ‘soudarion’ zag, is door sommigen als bijv. M. Poole (1624-1679) en J. Wesley (1703-1791) gegeven¹⁷²: Johannes geloofde niet dat Jezus' dode lichaam was weggenomen, zoals Maria Magdalena hun had verteld, totdat hij het graf binnenging en zag dat het graf (en de ‘soudarion’) leeg was. Maar deze verklaring is onlogisch, want juist vanwege de leegheid van het graf, aan hem gerapporteerd door Simon Petrus, ging hij het graf binnen. Dus al *voordat* hij binnenging en zag, had hij kunnen geloven dat iemand Jezus' lichaam had weggenomen. Maar de tekst zegt dat pas *nadat* hij binnenging en zag, Johannes geloofde. Nu was het zien van de opgerolde ‘sindōn’ juist een argument tegen het geloof dat iemand het lichaam had weggenomen (of het nu Jozef van Arimathea was of een dief), maar – alleen voor Johannes Marcus! – was het een positief argument voor het geloof dat Jezus was verrezen. Simon Petrus moet, bij het zien van de grafdoeken, hebben overwogen dat het lichaam waarschijnlijk niet was gestolen, want een omwikkeld lichaam is veel makkelijker te hanteren dan een naakt lichaam, zonder iets om handen en voeten gebonden, en een diefstal zou haastig gedaan moeten zijn. Simon Petrus kan zich daarom hebben afgevraagd waarom Jozef van Arimathea de grafdoeken eerst had afgenomen (en het lichaam misschien had gezalfd en opnieuw in een andere doek had gewikkeld), en het lichaam daarna naar zijn definitieve graf bracht, zonder zelfs de ‘sindōn’ mee te nemen, en dit alles zelfs 's nachts en niet overdag. Petrus kan daarom zelfs zijn begonnen zich af te vragen of Jezus verrezen was of niet. Misschien redigeerde Johannes dit bepaalde evangelieverhaal expres op zodanige wijze dat het op beide wijzen geïnterpreteerd kon worden, waarbij de eerst gegeven interpretatie – het zien hoe zijn ‘sindōn’ netjes opgerold was en bij het hoofdeinde was gelegd als een priesterkledingstuk en het geloven dat Jezus was verrezen – op Johannes betrekking heeft, en de tweede interpretatie – het zien dat het lichaam weg was (en misschien meegenomen) en de grafdoeken niet – op Petrus betrekking heeft. Ook deze dubbelzinnige/tweeslachtige beschrijving door de evangelist komt helemaal niet overeen met de vrijmoedigheid (outspokenness) van Johannes van Zebedeus.

Als de beminde leerling reeds geloofde dat Jezus was verrezen, toen hij naar huis terugkeerde met Petrus, vertelde hij er blijkbaar niets over aan Petrus, noch aan Maria Magdalena, want Petrus bleef “verbaasd nadenkend” en Maria Magdalena bleef “buiten bij het graf [staan] huilen”.¹⁷³ Ook dit komt helemaal niet overeen met de vrijmoedigheid (outspokenness) van Johannes van Zebedeus, maar het klopt exact met de anonimiteit en het geheime leerlingenschap van Johannes Marcus, die Simon Petrus of Maria Magdalena blijkbaar ook niet had verteld dat Jozef van Arimathea zijn

¹⁷¹ Zo gingen de hogepriesters, toen zij Jezus naar de Romeinse procurator Pilatus brachten “het pretorium niet binnen, om geen onreinheid op te lopen en het paaslam te kunnen eten.” (Joh 18,28 WV95).

¹⁷² <http://wes.biblecommenter.com/john/20.htm>

¹⁷³ Lu 24,12 Joh 20,11

‘sindōn’ van de ‘hypēretai’ had gekocht. Hoe minder mensen dit wisten, des te kleiner de kans dat het ooit de oren zou bereiken van eventuele verraders van zijn leerlingschap.

Dus, toen Petrus het eerst het graf binnenging en aan Johannes Marcus vertelde dat het graf leeg was, op een linnen rol na, moet Johannes Marcus hebben gedacht “Een rol? Maar het was slechts één keer gevouwen bij Jezus’ hoofd, om zijn lichaam heen, bij de begrafenis! Is deze rol mijn ‘sindōn’ dan wel?” Maar aangezien Petrus niet wist – een niet mocht weten – dat Jezus was begraven in Johannes Marcus’ ‘sindōn’, gekocht van de ‘hypēretai’, kon Johannes Marcus hem niet vragen “is de linnen rol die je ziet mijn ‘sindōn’?” Johannes moest dus zelf het graf binnengaan, want als het zijn unieke ‘sindōn’ was, zou hij die moeten weghalen aangezien die het bewijs was van zijn leerlingschap. Hij ging het graf binnen, niet om te verifiëren dat het leeg was, want Petrus had hem dit al verteld. Hij ging het graf binnen om de rol te controleren. Toen, bij het zien van de rol, neergelegd bij het hoofdeinde, en het identificeren ervan als zijn ‘sindōn’ (bijv. door middel van de zoom bij de rand), realiseerde hij zich dat hij door Jezus voor hem was opgerold, en geloofde, en nam hem mee.¹⁷⁴

¹⁷⁴ In dit verband is het volgende interview dat gegeven is door Barrie M. Schwartz over de Lijkwade van Turijn in NBC’s Today Show met Matt Lauer, van vrijdag 21 maart 2008, interessant. Vraag: “Als het werkelijk uit de eerste eeuw AD was, zou het er veel ouder uitzien. Wat is daarop uw antwoord?” Antwoord: “Nou, ik zou antwoorden door te zeggen dat deze doek, die deze afbeelding draagt, gewoon heel goed beschermd zou zijn geweest. En voor nu even aannemend dat hij werkelijk uit de eerste eeuw is, het is een met bloed bevlekte doek, het was tegen de Joodse overlevering om hem zelfs maar aan te raken. Ze zullen hem dus geheim hebben gehouden. Hij zou goed bewaard zijn geweest, waarschijnlijk verborgen gehouden de meeste tijd. En misschien is dat de reden waarom de toestand zo goed was als die was toen ik hem voor het eerst zag in 1978. Ik dacht hetzelfde, voor iets dat mogelijk zo oud was leek hij heel goed geconserveerd.

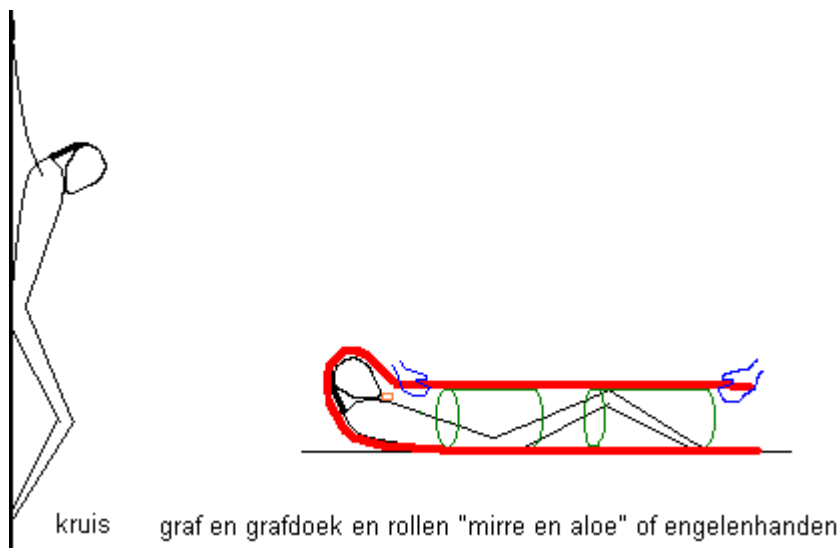
(Question: “If it were really dating back to one AD, it would look much older. How do you answer that?” Answer: “Well, I would answer it by saying that simply this cloth that bears this image would have been carefully protected. And assuming for a moment that it really was first century, it is a bloodstained cloth, it was against Jewish tradition to even handle. So, they would have kept it a secret. It would have been well preserved, probably kept hidden most of the time. And perhaps that’s the reason why the condition is as good as it was, when I first saw it in 1978. I felt the same thing, it seemed to be quite well preserved for something that potentially was that old.”)

(www.msnbc.msn.com/id/21134540/vp/23742321#23742321)

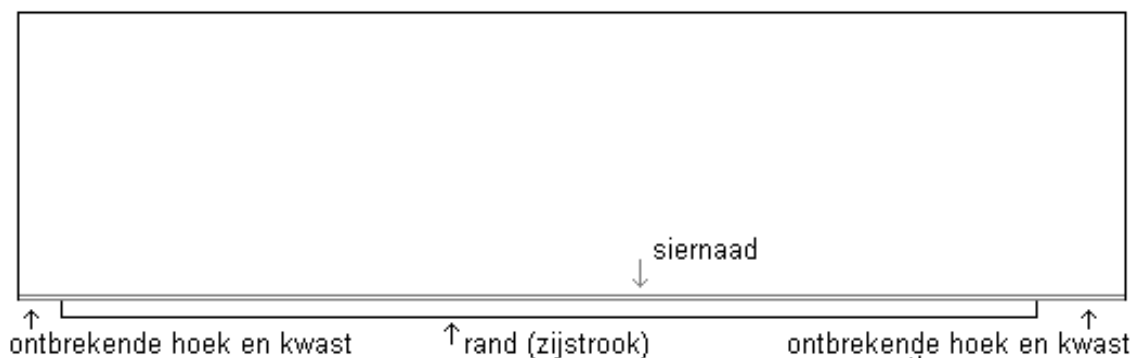
***** Intermezzo: DE LIJKWADE VAN TURIJN *****

Er was genoeg ruimte in Jezus' graf om de 'sindōn' netjes op te kunnen rollen, want als het dubbel was gevouwen op het platform waar Jezus' lichaam had gelegen – zoals het opgevouwen schijnt te zijn geweest volgens de afbeeldingen op de Lijkwade van Turijn – kon het opgerold worden vanaf de vouw (bij de afbeeldingen van het hoofd) in de richting van de twee uiteinden van de 'sindōn' (bij de afbeeldingen van de voeten).

Misschien waren de afbeeldingen op de Lijkwade van Turijn als foto's (bijv. gevormd door corona-ontlading¹⁷⁵), 'genomen' toen de 'sindōn' nog steeds Jezus' lichaam omhulde en de bovenste helft van de doek recht en horizontaal werd gehouden door het volumineuze "mengsel van mirre en aloë ...", ongeveer honderd pond", dat door Nicodemus was gebracht (Joh 19,39) en naast Jezus was gelegd aan beide zijden, en/of door de "twee in het wit geklede engelen, [zittend] op de plaats waar Jezus' lichaam gelegen had, één aan het hoofdeinde en één aan het voeteneinde" (Joh 20,12), die door Maria Magdalena waren gezien. Jezus gezicht vormde waarschijnlijk een bepaalde hoek met zijn lichaam toen Hij stierf op het kruis, aangezien zijn kin toen waarschijnlijk op zijn borst rustte. Dit zou de afwezigheid (of de kleine lengte) van Jezus keel in de afbeelding van de voorkant op de Lijkwade kunnen verklaren. Er lijkt ook een zeker voorwerp onder de kin aanwezig te zijn.

Misschien sneed Johannes Marcus, na zijn 'sindōn' uit het graf mee naar huis te hebben genomen, een reep van de zijkant van de rol af, langs de zoom in de bovenlagen van de rol, om de rol minder herkenbaar te maken als zijn 'sindōn', waarvan de siernaad en de eenzijdige kwastjes hem onderscheidden van elke andere 'talith' of toga.¹⁷⁶

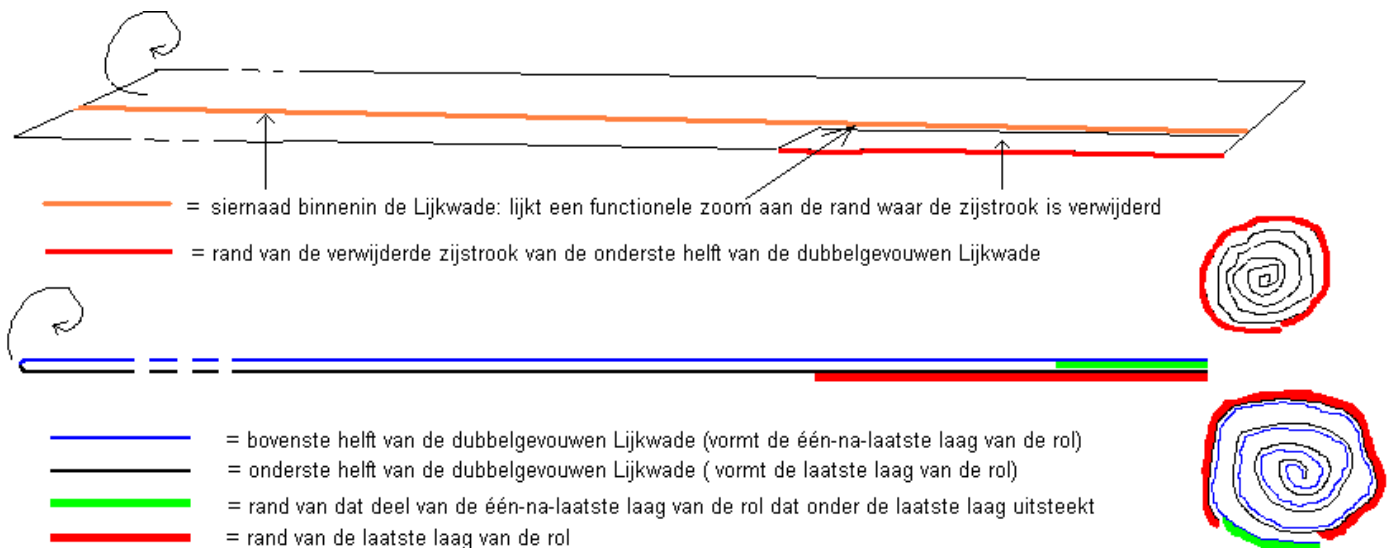
¹⁷⁵ G. Fanti, F. Lattarulo and O. Scheuermann, *Body Image Formation Hypotheses Based On Corona Discharge*, Third Dallas International Conference on the Shroud of Turin: Dallas, Texas, September 8-11, 2005, www.dim.unipd.it/fanti/PDFpresCORONA.pdf (diapresentatie), www.dim.unipd.it/fanti/corona.pdf (artikel)

¹⁷⁶ Op 24 januari 2011 las ik over het boek van de beroemde oudheidkundige John N. Lupia, *The Ancient Jewish Shroud at Turin*, Regina Caeli Press, 2010, en op de achterkaft staat 'de Lijkwade van Turijn is een oud linnen tallit-soort kledingstuk dat gedragen werd door Essenen in Qumran vóór 66 AD' (vertaling van "the Shroud of Turin is an ancient linen tallit garment type worn by Essenes at Qumran before A.D. 66", <http://www.reginacaelipress.com/home>). Dit ondersteunt mijn stelling over Johannes Marcus' tempelkledingstuk, in zoverre dat de Essenen oorspronkelijk tempelpriesters, Levieten en Nethinim waren, die gericht waren op zuiverheid in de tempel en daarom protesteerden tegen de illegale praktijken en ontheiliging ervan en verhuisden naar Qumran. De witte kleding van de Qumran Essenen kwam overeen met de verplicht wit linnen tempelkleding (zie mijn artikel De Elf – Jezus verscheen verzezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis, www.JesusKing.info). Bovendien was Jozef Kaifas een Qumran Esseen geweest, en woonde hij in de Esseense Wijk van Jeruzalem (zie mijn artikelen With Child of the Holy Spirit – Joseph willing to give her in marriage to his heir, en Jesus and Isaac – Joseph Caiphas, beide www.JesusKing.info), en zijn secretaris Johannes Marcus woonde in het huis van het Cenakel, praktisch vlak naast Kaifas (zie mijn artikel Johannes Marcus – Auteur van het Johannes-evangelie samen met Jezus' moeder, www.JesusKing.info).

Zie de afbeelding, van een Jood met een 'talith', zo lang als de Lijkwade, met rand(en) en kwasten, losjes om de schouders geslagen, uit een vijftiende-eeuws Joods gebedenboek, via deze link naar de Jewish Encyclopedia:

<http://www.jewishencyclopedia.com/articles/14210-tallit>

Als een reep doek, zo lang als de omtrek van de rol, van de laatste laag werd afgeknipt, exact langs de naad, zou deze naad vanaf dat moment exact aan de rand van de doek liggen en dus een gewone functionele zoom lijken, aangebracht om te voorkomen dat de zijkant zou losraken. Het zou niet langer een nutteloze, slechts siernaad lijken, ergens in de doek vlakbij de rand. En natuurlijk zouden de gaatjes en kwastjes aan de hoeken tegelijk ook verwijderd worden (als de blauwe koorden oorspronkelijk binnenin de naad zaten, die er overigens toch al uitziet alsof er een koord inzit,¹⁷⁷ kan hij ze hebben verwijderd toen hij de naad in een zoom veranderde). En als een doek die dubbel was gevouwen, opgerold wordt vanaf de vouw naar de uiteinden, vormt de bovenste helft cirkels met een kleinere omtrek dan de cirkels die door de onderste helft gevormd worden. In de laatste laag van de rol zou de onderste helft de bovenste laag dus niet helemaal bedekken, welke dus vanonder de onderste helft zou uitsteken. De siernaad zou dus niet alleen zichtbaar zijn in de laatste laag van de rol, die gevormd wordt door de onderste helft, maar ook, voor een korter stukje, in de één na laatste laag van de rol, waar de bovenste helft uitsteekt (zie onderstaande figuur). Dit zou de twee verwijderde repen doek kunnen verklaren – reeds verwijderd vóór de brand van 1532 AD –, van 35 cm en 14 cm lang, aan de rand van de Lijkwade van Turijn in de hoeken langs de zoom. Wanneer de Lijkwade van Turijn, die 4,4 m lang en ongeveer 0,4 mm dik is, losjes wordt opgerold (met een laagdikte van 1mm) met een beginomtrek van 24 cm of minder, krijgt de complete rol een omtrek van 34 cm of minder. En als hij een beetje scheef wordt opgerold, bedekken de laatste 'gezoomde' lagen de naad en de overgang van naad naar 'zoom' in de binnenste lagen.

“Dr. Flury-Lemberg bevond dat de afwerking van de doek, bij de zomen en in de aansluitende naad, gedaan is met een ongevoelbaar soort stikwerk dat bijna onzichtbaar is aan één kant, en als zodanig sterk lijkt op dat van oude Joodse textielen zoals gevonden in Masada, de Joodse paleis-burcht die door de Romeinen werd omvergeworpen in 73 na Chr., om nooit meer in gebruik te worden genomen.”¹⁷⁸ Zij zegt ook: “op geen enkel tijdstip is het noodzakelijk geworden om de hoekgedeelten te verstevigen!”¹⁷⁹ En als ze het heeft over de verstellapjes, die over de verbrande gaten van de Lijkwade van Turijn werden gestikt, zegt Dr. Flury-Lemberg, dat er geen enkel ander stikwerk gedaan is, “behalve de ene verticale naad en de kleine opgerolde zoompjes aan de kanten van de breedte. Dat is alles wat er ooit gedaan moest worden – de twee weggesneden hoeken nu even buiten beschouwing latend.”¹⁸⁰ De naad voegt twee delen van dezelfde doek weer aan elkaar door middel van twee rijen overhandse steken; Flury-Lemberg publiceerde een foto van de naad die toont dat toen de naad werd opengemaakt door het loshalen van de naaisteken, er twee snijkanten tevoorschijn kwamen.¹⁸¹ De oude Egyptenaren gebruikten specifiek twee rijen overhandse steken om een franjeloz

¹⁷⁷ A.D. Adler and A. and M. Whanger, Concerning the Side Strip on the Shroud of Turin (www.shroud.com/adler2.htm) and M. Guscin, Some notes on the Nice Symposium 12-13- May 1997, (www.shroud.com/bsts4603.htm) and M. Antonacci, Private Internet Debate Challenges Ray Roger's Thermochemica Acta Paper (www.shroud.com/pdfs/debate.pdf)

¹⁷⁸ vertaling van “Dr. Flury-Lemberg found the cloth's finishing, at its hems, and in the joining seam to have been done using an unusual type of stitching very nearly invisible on one side, and as such closely resembling that of ancient Jewish textiles as found at Masada, the Jewish palace-fortress that was overthrown by the Romans in AD 73, never to be occupied again”, ‘The Turin Shroud – past, present and future’, Turin, 2-5 March, 2000 – probably the best-ever Shroud Symposium, www.shroud.com/pdfs/n51part2.pdf

¹⁷⁹ vertaling van “at no time has the need to reinforce the corner parts arisen!”, Mechthild Flury-Lemberg, The Invisible Mending of the Shroud, the Theory and the Reality, BSTS Newsletter No. 65 – Part 5, <http://www.shroud.com/pdfs/n65part5.pdf>

¹⁸⁰ Ibid.

¹⁸¹ Flury-Lemberg, Die Leinwand des Turiner Grabtuches zum technischen Befund, Proceedings of International Scientific Symposium Turin 2000, Abb. 3 a, p. 34 and p. 23; een tekening van het type zoom is zichtbaar in P. Soons' “Presentation: Halo”, slide 11, <http://www.shroud.com/pdfs/soonspanppt.pdf>

strook langs een kant van een kledingstuk te naaien.¹⁸² Bovendien is de naad gepland voorafgaand aan de vervaardiging van de doek, aangezien de naad zich bevindt in een ingeweven zelfkant van scheringdraden waarin katoen ingesponnen is,¹⁸³ en twee delen van de doek aan elkaar voegt waarbij de inslagdraden bijna perfect met elkaar overeenkomen over de naad heen – dus zonder een ontbrekend derde deel van de doek –, en zonder rafels in de naad.¹⁸⁴

De fouten in de bereiding van de weefgetouwschachten typisch voor vervaardiging in de oudheid,¹⁸⁵ de extreme fijnheid van het linnen¹⁸⁶, de aanwezigheid van de zonderlinge originele naad (aanwezig voordat de zomen er waren)¹⁸⁷, de terugkerende keperbinding die typisch was voor kostbare kledingstof,¹⁸⁸ de mogelijk priesterlijke Syro-Palestijnse Z-draaiing van de draden¹⁸⁹, het feit dat de Lijkwade van Turijn was dubbelgevouwen en opgerold, de stijfseelresten¹⁹⁰, en de ontbrekende hoeken waaraan de kwastjes werden vastgemaakt, tonen dus aan, dat de Lijkwade eens een gewassen en gesteven Joods priestergewaad was, dat niet gekreukt mocht worden. Onlangs vond ik dat ook de andere fysische en chemische eigenschappen ervan erop wijzen dat het een Joods tempelgewaad was.¹⁹¹ En het binnengedeelte van de scherpe kreuk onder de afbeelding van de kin, bevat geen afbeelding,¹⁹² dus de kreuk werd waarschijnlijk gevormd voordat de afbeelding gevormd werd; en de kreuk bevindt zich in de bovenste helft van de doek, dus de kreuk werd niet gevormd door het gewicht van Jezus' dode lichaam; de kreuk is niet geheel

¹⁸² “Only a limited range of structural details, such as seams and hems, were used in ancient Egypt. The most common of these were: simple hems, rolled and whipped hems, simple (open) seams, and lap-over seams. Other seams known from the Dynastic period include a form of run-and-fell seam and overcast seams (see Fig. 11.11), but these were rarely used on items of clothing. When a braid was added to a garment, one of several techniques was used, depending on the nature of the braid and the place where it was to be attached. If it was a fringed braid placed at the lower edge of a garment, it would normally be secured with one line of overcast stitching (e.g. Carter no. 367i; Cairo JE 62625). On the other hand, two lines of overcast stitching were used to sew on fringeless braids, whether along an edge of a garment or down the middle” (P.T. Nicholson and I. Shaw, *Ancient Egyptian materials and technology*, Cambridge University Press, 2000, p. 282-283, http://books.google.co.uk/books?id=Vj7A9JrZP0C&printsec=frontcover&dq=Ancient+Egyptian+materials+and+technology,+Cambridge+University+Press,+2000&hl=nl&sa=X&ei=pSv0UN7RC_Sr0AXYsoHwBQ&ved=0CC0Q6AEwAA&q=fringeless&f=false#v=snippet&q=fringeless&f=false).

¹⁸³ Zelfkant bij de naad: J. Tyrer, *Looking at the Turin Shroud as Textile*, *Textile Horizons*, December 1981, 20-23, p. 22, www.sindone.info/TYRER1.PDF; ingesponnen katoen in interne zelfkant: A.A.M. van der Hoeven, *Internal Selvedge*, par. 2.1., <http://jesusking.info/Internal%20selvedge.pdf>

¹⁸⁴ A. Adler and A. and M. Whanger, *Concerning the Side Strip*, <http://www.shroud.com/adler2.htm>

¹⁸⁵ Textielexpert Vial merkte tijdens het monster nemen van de Lijkwade in 1988 op, dat ‘fouten in de bereiding van de schachten duiden op een methode van vervaardiging van keperweefsel die specifiek uit de oudheid stamt’ en hij zei dat ‘de enige Europese 3.1 visgraatkeper in linnen die enigszins te vergelijken is met de Lijkwade de doek van een schilderij ‘Het Laatste Avondmaal’ uit het eind van de 16^e eeuw is, toegeschreven aan Martin de Vos – en dan nog is het weefsel veel eenvoudiger dan dat van de Lijkwade. In feite, concludeert hij, is het weefsel van de Lijkwade ‘onvergelijklijk’” (BSTS newsletter 26,9, p. 2, <http://www.shroud.com/pdfs/n26part9.pdf>)

¹⁸⁶ De Lijkwade heeft ongeveer 38 schering- en 25 inslagdraden per vierkante cm (Gian Marco Rinaldi, *Autogol a Tucson*, <http://sindone.weebly.com/autogoltucson.html>). Elke draad (van ca. 0,25 mm doorsnee) bestaat uit 70-120 vezels van 10-20 micrometer doorsnee (Fanti et al., *Evidences for testing hypotheses, introduction p. 2, and evidence A6* <http://www.shroud.com/pdfs/doclist.pdf>). Een monster van een keperweefsel van Z-gedraaide draden uit ca. de tweede helft van de veertiende eeuw heeft maar 22 schering- en 12 inslagdraden per vierkante cm en grovere draden dan die van de Lijkwade, en is dus ‘niet een kandidaat voor een parallel met de stof van de Lijkwade van Turijn.’ (Tyrer, *The textile said to be similar in weave to the Turin Shroud*, <http://www.shroud.com/pdfs/n27part5.pdf>).

¹⁸⁷ Zie het Raes-monster, geknipt van de Lijkwade in 1973, in fig. 15 van T. Heimburger, *COTTON IN RAES/RADIOCARBON THREADS: THE EXAMPLE OF RAES #7*, <http://www.shroud.com/pdfs/thibaultr7part3.pdf>.

¹⁸⁸ J. Tyler, *Looking at the Turin Shroud as Textile*, *Textile Horizons*, December 1981, 20-23, www.sindone.info/TYRER1.PDF

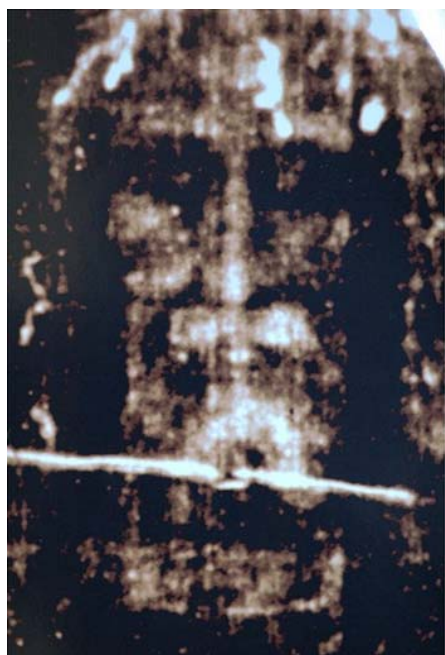
¹⁸⁹ ““Z”twisting suggests sacerdotal Syro-Palestinian origin”, G. Fanti e B. Faccini, <http://www.dim.unipd.it/fanti/Mostra%20Sindone.pdf> p. 2; Prof. Fanti las dat in de Bijbelse beschrijving van de materialen voor de tabernakel en de hogepriestergewaden vaak de Latijnse uitdrukking ‘byssou retorta’ wordt gebruikt: “getwijnnd linnen garen”, in het Hebreeuws: ‘shesh mshzr’ (Ex 39,2.5.8.22.24.28.29 NBV, Ex 39,2.8.22.28 Vulgaat), naast het gewone ‘byssou’: “fijn linnen garen”, in het Hebreeuws: ‘shesh’ (Ex 1, (25), 26, (27) Vulgaat). Dit ‘re-torta’ (in het Hebreeuws van ‘shazar’ = draaien, Strong’s 07806 Ex 39, 2.5.8.22.24.28.29) – in plaats van ‘torta’ – kan verwijzen naar de Z-draaiing, als het tegenovergestelde van de gewone S-draaiing van Egyptisch linnen (J. Tyler, *Looking at the Turin Shroud as Textile*, *Textile Horizons*, December 1981, 20-23, www.sindone.info/TYRER1.PDF, p. 20). Voor ‘byssou retorta’ heeft de Septuagint byssou keklōsmenēs = gesponnen Egyptisch linnen, van klōthō = spinnen. De Hebreeuwse vrouwen spinnen hun (witte) byssus, en al het andere blauwe, paarse en rode linnen zelf (Ex 35,25). Egyptisch fijn linnen werd byssus genoemd, in het Hebreeuws: ‘shesh’ (Easton’s Revised Bible Dictionary over ‘linen’ <http://topicalbible.org/linen.htm>), en kon tot 140 x 64 draden per inch hebben (schering x inslag). Als ‘retorta byssou’ “dubbeldraads fijn linnen” betekende (HSV), in de zin van dat het garen zou bestaan uit twee of meer om elkaar heen gedraaide draden, zou het garen minstens twee keer zo dik zijn, en kon het weefsel niet meer zo fijn zijn als Egyptisch fijn linnen. (De Lijkwade heeft ongeveer 98 x 65 draden per inch.) Het is belangrijk op te merken dat ‘retorta’ in ieder geval naar een Z-draaiing verwijst: ofwel a) de (primaire) Z-draaiing van het eerste spinnen van de linnen vezels tot een draad, of b) de (secundaire) Z-draaiing van het twijnen/in elkaar draaien van twee S-gedraaide, Egyptisch gesponnen, draden tot één Z-gedraaide getwijnde draad. ‘Twijnen is het in elkaar draaien van twee of meer afzonderlijke draden, in de richting tegenovergesteld aan die waarin ze gesponnen waren’ (vertaling van “Plying is twisting two or more single threads together, in the opposite direction from which they were spun” (www.joyofhandspinning.com/yarn-plied.shtml, cf. http://en.wikipedia.org/wiki/Hand_spinning). Zelfs als de Hebreeuwse tekst oorspronkelijk de secundaire Z-draaiing van twijnen bedoelde (b), kunnen eerste-eeuwse Joden/de Septuagint die hebben geïnterpreteerd als de primaire Z-draaiing van het spinnen van de linnen vezels (a).

¹⁹⁰ Feit A15 in “Evidences for Testing Hypotheses About the Body Image Formation of the Turin Shroud” by Giulio Fanti et al., September 2005, www.shroud.com/pdfs/doclist.pdf; Ik heb de eerder aanwezige verwijzing naar zeep verwijderd omdat feit B58 van de feitenlijst zegt, dat het onbekend is of *Saponaria officinalis* gedetecteerd kan worden op de Lijkwade (“It is unknown whether *Saponaria officinalis* can be detected on the Shroud”).

¹⁹¹ Mijn artikel “Internal selvedge in starched and dyed temple mantle – No invisible repair in Turin Shroud – No Maillard reaction”, <http://jesusking.info/Internal%20selvedge.pdf>.

¹⁹² Feit B16, “Evidences for Testing Hypotheses About the Body Image Formation of the Turin Shroud” by Giulio Fanti et al., September 2005, www.shroud.com/pdfs/doclist.pdf

horizontaal en is licht gebogen, dus hij werd waarschijnlijk niet gevormd door vouwen door Jozef van Arimathea of de verkoper van de doek. De kreuk kan dus zijn gevormd door het gewicht van het lichaam van Johannes Marcus, toen hij de sindōn om had en tegen Jezus' borst leunde bij het Laatste Avondmaal. Dit alles wijst erop dat de Lijkwade de doek kan zijn geweest die de gevangenisbeambten van de vluchtende Johannes Marcus afplukten en gebruikten om Jezus te bedekken en te slaan en daarna verkochten aan Jozef van Arimathea. Barrie Schwartz, een sindonoloog, zei over de Lijkwade: "Het is een met bloed bevlekte doek. Het was tegen de Joodse traditie om hem zelfs maar aan te raken. Ze zullen het dus geheim hebben gehouden. Hij zal goed bewaard zijn geweest, waarschijnlijk verborgen gehouden de meeste tijd. En misschien is dat de reden waarom de toestand ervan zo goed is als toen ik hem voor het eerst zag in 1978."¹⁹³ En misschien is dat ook de reden waarom de geschiedenis ervan zo moeilijk te traceren is. In 750 noemde Johannes van Damascus de Afbeelding van Edessa – naar men zegt door Jezus naar Edessa gezonden, en vaak beschouwd als de Lijkwade van Turijn – een 'himation' (= mantel, cf. Mr 10,50 Jo 19,5); in 1204 was de Lijkwade waarschijnlijk in Constantinopel en (later) door sommigen gelijkgesteld aan het Mandylion van Edessa, een unieke Griekse verbastering van ofwel het Latijnse mantellum = mantel of het Latijnse mantile (ook mantele) = handdoek.¹⁹⁴

(foto © 1978-2011 Barrie M. Schwartz Collection, STERA Inc.; vergroot door Dr. Petrus Soons)

De drie uitstekende hebreeuwse letters op de ovale plaat onder de kin van de lichaamsafbeelding op de Lijkwade van Turijn, gezien door Dr. Petrus Soons op een hologram,¹⁹⁵ and also visible in an isolines view of a 1978 photo made by Schwartz,¹⁹⁶ kunnen א נ ע ajien – alef – noen zijn geweest.¹⁹⁷

70 1 Nesiim

De laatste van de drie letters, de noen, is niet geschreven als een sluit-noen (lang נ), maar als een gewone noen (kort נ). Dit betekent dat de drie letters waarschijnlijk niet één enkel woord zijn, maar een afkorting kunnen zijn. Een mogelijke interpretatie is dat de ajien – alef hebreeuwse getallen zijn: 70 -1,¹⁹⁸ en dat de noen een afkorting is van het hebreeuwse woord נשיא 'nesiim' = oversten of נשיא 'nasi' = overste (Strong's 05387), en dat de drie letters betekenen: de 71 oversten van het Grote Sanhedrin, de zeventig gewone leden plus de voorzitter (de Nasi of de Ab-beth-din).¹⁹⁹ In de Septuagint, de Griekse versie van de Bijbel in het eerste-eeuwse Judea, wordt het woord 'nesiim' in "Aaron en al de 'nesiim' van de vergadering" (Ex 34,31) vertaald als 'archontes' (meervoud van 'archōn'), welk woord werd gebruikt voor de

leden van het Grote Sanhedrin in de eerste eeuw. Jezus werd begraven door drie 'archontes' van het Grote Sanhedrin ("Want de inwoners van Jeruzalem en hun leiders ('archontes') ... namen ... Hem van het kruis en legden Hem in een graf" Hand 13,27-29), en één van hen kan het ovale voorwerp, dat de autoriteit van deze raad voorstelde, bij zich gedragen hebben. Deze persoon kan Johannes Marcus zijn geweest, de secretaris van de raad, die 'een priester die het 'petalon' droeg' was.²⁰⁰ Het "petalon" (Ex

¹⁹³ www.msnbc.msn.com/id/21134540/vp/23742321#23742321

¹⁹⁴ http://en.wikipedia.org/wiki/Image_of_Edessa#Links_with_the_Shroud_of_Turin and

http://en.wikipedia.org/wiki/Shroud_of_Turin#Possible_history_before_the_14th_century:_The_Image_of_Edessa

¹⁹⁵ Dr. Petrus Soons liet de grijswaarden van de Lijkwade in kaart brengen en afbeelden als een hologram en de natuurlijke vorm van een 3D-lichaam verscheen. Het liet ook de aanwezigheid zien van een vlak ovaal voorwerp onder de kin (zie <http://shroud3d.com/findings/solid-oval-object-under-the-beard> en <http://shroud3d.com/findings/three-hebrew-letters-on-surface-of-solid-object>). De aanwezigheid van dit voorwerp werd bevestigd door Pete Schumacher, die de grijswaarden van de Lijkwade afbeeldde als hoogte in de zogeheten VP8 Image Analyser (<http://shroudnm.com/docs/SEAM-VP8-Presentation.pdf>).

¹⁹⁶ The thumbnail of the 1978 copyrighted STERA photo is online at <http://www.shroud.com/gallery/images/Face300C.jpg>

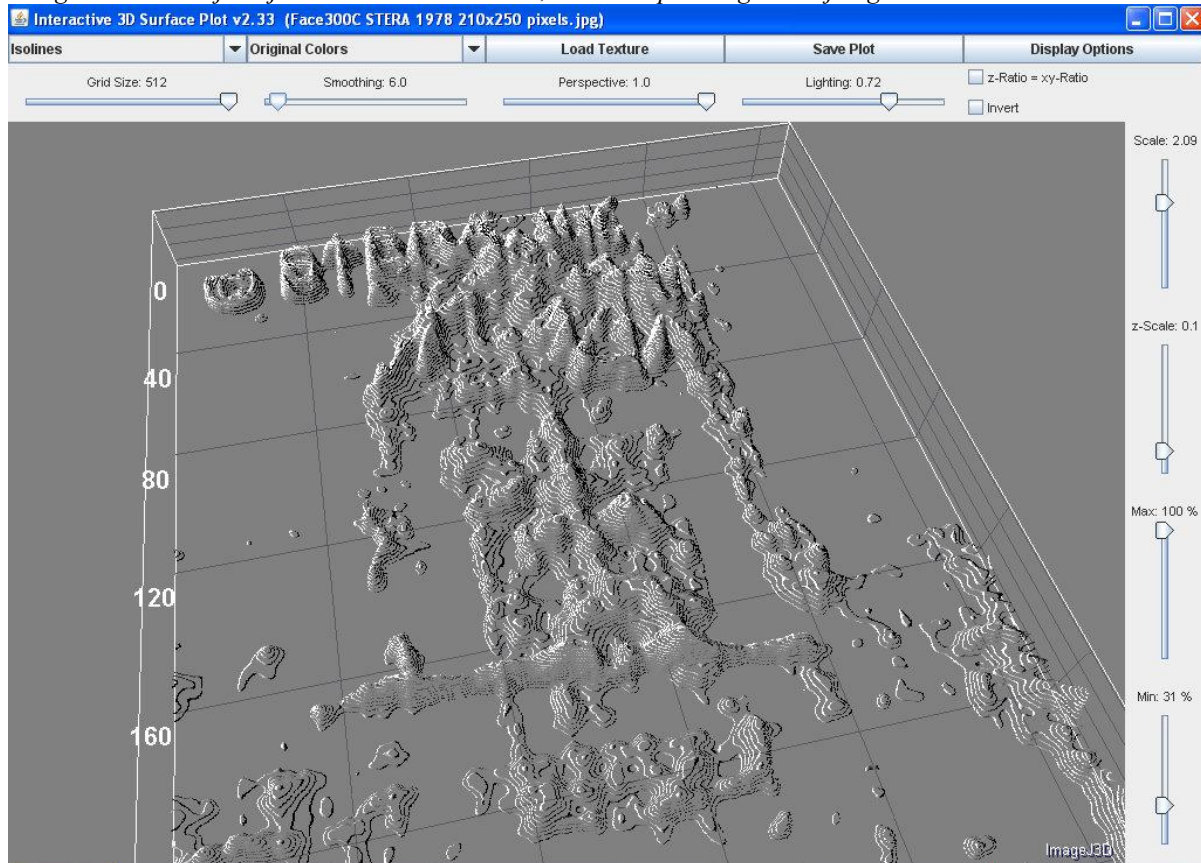
¹⁹⁷ Op de afbeelding is het rechtsonder gedeelte van de ajien א net zo breed als het rechtsonder gedeelte van de noen נ. Dus dit rechtsonder gedeelte van de ajien hoeft niet het rechtsonder gedeelte van een tsaddie צ te zijn, maar kan slechts een sierdeel van de letter zijn, zoals in de noen. Het linksonder gedeelte van de ajien lijkt misschien zelfs lager dan de alef en de noen, wat beter zou overeenkomen met een ajien dan met een tsaddie.

¹⁹⁸ Een tekstbron van de Misjna (Pirkei Avot 3:23) maakt duidelijk dat het gebruik van gematria (en dus van numerieke waarde van individuele letters) gedateerd wordt tot tenminste de Tannaïsche periode (0-200 CE) (<https://secure.wikimedia.org/wikipedia/en/wiki/Gematria>).

¹⁹⁹ T. Bab. Sukkah 5 spreekt over de 71 gouden zetels in een paleis ("de glorie van Israel") in Alexandria "voor de één-en-zeventig wijzen van het Grote Sanhedrin" (vertaling van "for the seventy-one sages of the Great Sanhedrin", <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Talmud/sukkah5.html>). En toen Aaron de hogepriester was, was de zoon van Aaron, de priester Eleazar, de 'hoofdoverste'/'oppervorst', de 'nasi nasii', van Levi, נשיא נשיא (Nu 3,32 Leidse Vertaling en BHS).

²⁰⁰ 'hos egenēthē hierēus to petalon pephorekōs' (Eusebius, Historia Ecclesiasticae 5,24,2) waarin 'pephorekōs' het werkwoord 'pherō' is = to carry (vertaling van Kirsopp Lake, Ecclesiastical History, Loeb Classical Library, Harvard University Press 1926: "John, ... who was a priest wearing the breastplate" = 'Johannes, ... die een priester was die de borstplaat droeg'; een andere vertaling: "John, ... being a priest, wore the sacerdotal plate" = 'Johannes, ... die een priester was, droeg de priesterlijke plaat', www.ccel.org/ccel/schaff/npnf201.iii.viii.xxxi.html). Dat Johannes' petalon een Joods, en niet een Christelijk, sierraad was, wordt overtuigend aangetoond op <http://geocities.ws/aleph135/Storage/polycrates.html>. ieraan kan worden toegevoegd dat het woord voor een Christelijke priester 'presbyteros' was (= letterlijk 'oudste'; oudste/overste, kerkelijke bedienaar) (bijv. Clemens van Alexandrië (182-202 AD), Stromata 3,12,90), terwijl

28,36 LXX = bloemblad, cf. het engelse 'petal', een griekse vertaling voor het hebreeuwse 'tsiyts' = bloesem, bloem, Ex 28,36 BHS) was oorspronkelijk de unieke gouden kroonplaat van de gezalfde hogepriester, gegraveerd met de woorden 'Gewijd aan de Heer' en vastgemaakt aan zijn mijter met een blauwe band,²⁰¹ en Josephus zegt dat hij nog steeds bestond in de eerste eeuw.²⁰²

ImageJ isolines view of thumbnail of 1978 STERA photo

Maimonides zegt dat hij twee vingers breed was, en dat hij reikte van oor tot oor, en dat de letters uitpuilend waren, of uitstaken.²⁰³ Maar in Jezus' dagen werden de schitterende liturgische kleren van de hogepriester met al hun versieringen door de Romeinen achter slot en grendel bewaard in de burcht Antonia,²⁰⁴ dus de mijter met de gouden kroonplaat eraan vastgemaakt (Ex 28,37), was ook daar. Als een alternatief kunnen de Joden voor de hogepriester en misschien alle andere leden van het Grote Sanhedrin een andere ovale (= bloembladvormige) plaat gemaakt hebben, gegraveerd met de letters ך ם ן, die de heersersautoriteit van zijn drager tot uitdrukking bracht.²⁰⁵ Vanaf 6 AD werd de hogepriester naar willekeur benoemd en

'hiereus' (= man belast met heilige rituelen, tempelbediener, van 'hieros' = heilig, iets heiligs, tempel, bijv. 1Kor 9,13) een algemene aanduiding was, die werd gebruikt voor Joodse tempelpriesters (bijv. Mt 8,4 12,4,5) en heidense priester (Hand 14,13), en voor Christus als een hogepriester zoals Melchisedek (Heb 5,6 7,1.17 8,4 10,21) en voor het algemene priesterschap van alle Christelijke gelovigen (Openb 1,6 5,10 20,6).

²⁰¹ και ποιησεις πεταλον (petalon) ξρυσουν καψαρων και εκτυπωσεις εν αυτω εκτυπωμα σφραγιδος αγιασμα κυριου ... (Ex 28,36-37 LXX)

²⁰² Josephus, de eerste-eeuwse Joodse geschiedschrijver, noemt de kroonplaat kort als 'een gouden plaat, waarop de naam van God in heilige letters geschreven stond' (= "a golden plate, which had inscribed upon it the name of God in sacred characters") en zegt dat 'de kroon waarop Mozes [de naam van God] schreef, was maar enkel, en was overgebleven tot op de dag van vandaag' (= "the crown upon which Moses wrote [the name of God], was only one, and hath remained to this very day") (Josephus, Jewish Antiquities 3,7,6 en 8,3,8 (93), Hendrickson, The Works of Josephus, 1987, reprint 2003, p. 90 and 218). Talmud Sabbat 63b en Sukkah 5a citeren Rabbi Eliazar bar Yossi als zeggende: 'Ik zag hem in Rome (waarnaar hij meegenomen was na de verwoesting van de tempel) en de woorden קדש להיה waren geschreven op één regel' (= "I saw it in Rome (where it had been taken after the Temple's destruction) and the words קדש להיה were written on one line" (http://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1008234/jewish/Chapter-9.htm#footnote4a1008234). In Jezus' dagen bestonden de officiële kleren van de hogepriester alleen uit de purperen mantel en een kroon/tulband, omdat 'het oorakel [de grote vierkante borstplaat die de Urim en Thummim bevatte Ex 28,15-30] ... bestond niet tijdens de Tweede Tempel-periode' (= "the oracle ... did not exist during the period of the Second Temple", S. Sarfrai, M. Stern, D. Flusser, W.C. van Unnik (eds.), The Jewish People in the First Century (Assen/Amsterdam, 1976) 874). Sirach 45,12 spreekt over de gouden kroon van de hogepriester en in 1Makk 10,21 trekt de hogepriester Jonathan de heilige mantel aan op het Loofhuttenfeest.

²⁰³ Mishneh Torah, Sefer Avoda, Kli Hamikdash 9,1-2

(www.chabad.org/library/article_cdo/aid/1008234/jewish/Chapter-9.htm)

²⁰⁴ Jos., J. Antiq. 15,11,4(403); en 18,4,3(93-95); De kleren werden alleen vrij gegeven op de dag voor de drie grote liturgische feesten van de Joden en voor Grote Verzoendag.

²⁰⁵ Over koning David wordt gezegd in Ps 132,18: "Ik zal zijn vijanden met schaamte bekleden; maar op hem zal zijn kroon ('nezer') bloeien ('tsuwts')." Aangezien de 'nezer' zal bloeien ('tsuwts' = bloeien, bloesemen), kan hij de vorm hebben gehad van een bloemblad, net zoals de 'nezer' (= teken van toewijding) van de hogepriester (zijn 'nezer' is zijn 'tsiyts' Ex 28,36 29,6). Het dragen van een petalon was dus misschien niet voorbehouden aan de hogepriesterlijke waardigheid, maar kan ook een teken van koninklijke of heerserswaardigheid zijn geweest. Dit

ontslagen door de Romeinen, maar het Grote Sanhedrin was onafhankelijk en vertegenwoordigde en bestuurdde het Joodse volk wettelijk onder de Romeinen. Ook Jakobus de Rechtvaardige, het hoofd van de vertegenwoordigers van het volk in de tempelliturgie en waarschijnlijk lid van het Grote Sanhedrin, droeg het 'petalon'.²⁰⁶ Interessant is, dat de vroegste bekende afbeelding van een Joodse hogepriester – in een muurschildering in de synagoge van Dura-Europos, Syrië, van 245-256 AD (zie afbeelding hieronder) – hem toont met een hoofddekseel zonder kroonplaat, en met een mantel die op zijn borst gesloten wordt met een gouden ovale gegraveerde plaat.²⁰⁷ Een mantel behoorde wel tot de bijbelse uitrusting van de hogepriester maar een plaat die aan de mantel vastzat niet (Ex 28,31-35 en 39,22-26).

De hogepriester (Aaron) met een gouden ovale gegraveerde borstplaat
Muurschildering in Dura-Europos 245-256 AD

De Joodse oversten – hogepriesters, oudsten en schriftgeleerden – droegen waarschijnlijk niet allemaal een mijter/tulband, en om deze reden kan het alternatieve 'petalon' gedragen zijn als een borstplaat, ook door Johannes Marcus. In dit geval zou het heel

word bevestigd door Epiphanius, die zegt dat zelfs Herodes een diadeem droeg zoals de hogepriester-koning Alexander: "(3) ... Alexander, een heerser van priesterlijke en koninklijke afkomst. (4) ... Alexander droeg ook een diadeem ('diadēma epetheto'), als één van de gezalfde priesters en heersers (εις των χριστων και ηγουμενων υπαρχων). (5) Want toen de twee stammen, de koninklijke en priesterlijke, verenigd werden – ik bedoel de stam van Juda met Aaron en de hele stam van Levi – werden koningen ook priesters, want niets waarop een toespeling gemaakt wordt in de heilige schrift kan fout zijn.) (6) Maar toen droeg uiteindelijk een heiden, Koning Herodes, een diadeem ('diadēma epethento'), en niet meer David's afstammelingen" (vertaling van: "(3) ... Alexander, a ruler of priestly and kingly stock. (4) ... Alexander was crowned ('diadēma epetheto' διαδημα επεθετο) also, as one of the anointed priests and rulers (εις των χριστων και ηγουμενων υπαρχων). (5) For when the two tribes, the kingly and priestly, were united – I mean the tribe of Judah with Aaron and the whole tribe of Levi – kings also became priests, for nothing hinted at in holy scripture can be wrong.) (6) But then finally a gentile, King Herod, was crowned ('diadēma epethento' διαδημα επεθετο), and not David's descendants any more", Panarion 29,3,3-6 [http://books.google.nl/books?hl=nl&id=IKyxt9kyys8C&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+\(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.\)%22&q=alexander&redir_esc=y#v=onepage&q=Herod%20crowned&f=false](http://books.google.nl/books?hl=nl&id=IKyxt9kyys8C&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.)%22&q=alexander&redir_esc=y#v=onepage&q=Herod%20crowned&f=false) and [http://books.google.nl/books?hl=nl&id=4LfUAAAAMAAJ&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+\(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.\)%22&q=29+&redir_esc=y#v=onepage&q=82&f=false](http://books.google.nl/books?hl=nl&id=4LfUAAAAMAAJ&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.)%22&q=29+&redir_esc=y#v=onepage&q=82&f=false)).

Ook in Panarion 51,22,21 spreekt hij over de gezalfde heersers van Juda en Aaron ("anointed rulers descended from Judah and Aaron" (<http://books.google.nl/books?hl=nl&id=brxgNsxJKkUC&q=anointed+rulers#v=snippet&q=descended%20from%20Judah%20and%20Aaron&f=false>)). Na koning Herodes was er geen Joodse koning en ging de Joodse heerserswaardigheid over op de oversten van het Grote Sanhedrin. In Egypte (Jozef) en Babylon (Daniël) was een gouden ketting een teken van heerserswaardigheid geweest (Ge 41,42 Da 5,7.16.29).

²⁰⁶ Dat Jakobus de Rechtvaardige, de broeder van Jezus, het petalon droeg: noot 862 bij Eus., Church History 3,31,3 door Cushman McGiffert, www.ccel.org/ccel/schaff/npnf201.iii.viii.xxxi.html#fnf_iii.viii.xxxi-p13.2, zegt dat het staat geschreven in Epiphanius, Haeres. LXXVII.14; Ik vond het online in Epiphanius "Panarion" 29,4,4

([http://books.google.nl/books?hl=nl&id=IKyxt9kyys8C&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+\(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.\)%22&q=priestly%20tablet21&f=false](http://books.google.nl/books?hl=nl&id=IKyxt9kyys8C&dq=inauthor:%22Saint+Epiphanius+(Bp.+of+Constantia+in+Cyprus.)%22&q=priestly%20tablet21&f=false) p.125). Het is mogelijk dat hij het gedragen heeft als oudste en lid van het Grote Sanhedrin, want volgens mijn artikel James and the brothers – Davidic representatives in the temple liturgy op www.JesusKing.info was Jakobus de Rechtvaardige het hoofd van de vertegenwoordigers van het volk van Israel in de tempelliturgie. Er lijkt zelfs een spoor van een traditie te zijn dat Marcus het petalon droeg (www.agapebiblestudy.com/James/James_lesson2_intro_part2.htm, 6th answer), hoewel ik het in geen van de bronnen, waarnaar verwezen wordt, heb gevonden.

²⁰⁷ <http://classconnection.s3.amazonaws.com/801/flashcards/405801/png/tabernacle1305588413983.png> en

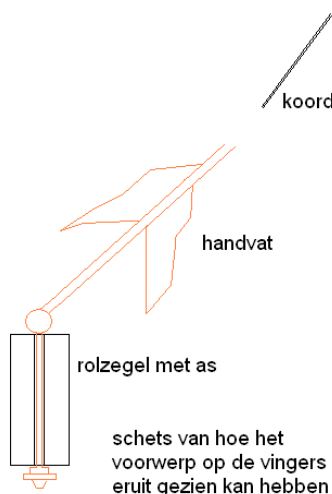
<http://www2.palomar.edu/users/mhudelson/WorksofArt/32Jewish/2892.html> en <http://www.elcamino.edu/faculty/eatherton/earlycristian.html>

passend geweest zijn, en “zoals gebruikelijk is bij een Joodse begrafenis” (om een persoon van hoge rang te begraven met zijn kostbaarste sieraden en wapens), en ook aansluitend bij de hogepriesterlijke/koninklijke kruiden gebracht door Nicodemus en bij de hogepriesterlijke tempel'sindōn' gebracht door Jozef van Arimathea, dat Johannes Marcus zijn hogepriesterlijke officiële 'petalon' op de borst van Jezus legde, de eeuwige hogepriester. Het feit dat de linnen lijkwade (één van de 'othonia' van Jo 19,40) en de kruiden expliciet genoemd worden in het Vierde Evangelie, en het 'petalon' niet, suggereert dat de anonieme auteur ervan, de geheime beminde leerling, zelf degene was die hem aan Jezus gaf. Johannes Marcus, als de zeer rijke secretaris van het Grote Sanhedrin, kan heel goed de uitvoerende geweest zijn die zo'n borstplaat leverde aan elk nieuw lid van deze raad. In dat geval wist hij, toen hij zijn eigen 'petalon' op Jezus' borst legde – waar hij verwachtte dat hij zou blijven, vooral nadat ze het graf verzegeld hadden (Mt 27,66) –, hoe hij zelf aan een nieuwe kon komen, in het geheim.

Dr. Soons vond op het hologram ook de aanwezigheid van een zeker voorwerp, dat op de hand lag van de gekruisigde: één gedeelte dat zichtbaar is lijkt op een touw of een stok, en een ander gedeelte, aan het andere uiteinde, lijkt op een ampul of een bloem of vrucht, en twee gedeelten in het midden lijken op twee bladeren (zie fig. 4 op de pagina Ongoing Holographic Research van Dr. Soons).²⁰⁸ Eén van de mogelijke verklaringen ervan is, dat het voorwerp (als het één enkel voorwerp is) een twijg van een amandelboom is, met twee bladeren en een vrucht aan het uiteinde ervan of in het midden.²⁰⁹ De reden waarom zo'n twijg op de hand van Jezus zou zijn gelegd is, dat het de staf van de hogepriester Aaron voorstelde, die, toen die in de tempel was gelegd, op wonderbare wijze knoppen en bloesems en zelfs rijpe amandelen voortbracht, als teken dat alleen Aaron de uitverkoren hogepriester van de Heer was en niemand anders (Nu 17,5-10). Volgens Heb 9,1-6 lag “de staf van Aaron die gebloeid had” nog steeds in de Ark van het Verbond in de tempel, dus het was nog een levend begrip in de eerste eeuw. Ook de spottende soldaten hadden een rietstok in Jezus' rechterhand gegeven, als verwijzing naar de staf van een (hogepriester-)koning (Mt 27,29). Maar de Messias, de Christus, zou zijn scepter van God ontvangen en heersen temidden van zijn vijanden (Ps 110,2).

Een andere, waarschijnlijk betere, interpretatie is dat het voorwerp op de hand een rolzegel is in een hanger,²¹⁰ in de vorm van een vruchtdragende amandeltwijg, waarschijnlijk betekend dat hij behoorde aan de hogepriester zelf. Hij lijkt te hangen aan een snoer als een halssnoer (vgl. Ge 38,18 NBV “het snoer met uw zegel”).²¹¹ Het touwvormige voorwerp langs de onderarm, waarvan er op een zekere foto zelfs twee lijken te zijn²¹², en dat tot aan de bovenarm lijkt te lopen, was dan waarschijnlijk het bij het zegel behorende snoer. De hogepriesters verzegelden Jezus' graf met een zegel of stempel (Mt 27,66). En Johannes Marcus, als de secretaris van het Grote Sanhedrin, moet een zegel gehad hebben, misschien zelfs dat van de hogepriester zelf. Jozef van Egypte ontving fijn linnen, een gouden halsketting en een zegel als tekenen van zijn autoriteit als heerser (Ge 41,42-43). En de reden waarom hij het in het graf achterliet? Het was niet alleen het meest passende erebetonende grafgeschenk voor de Christus. Het was ook het ‘moordwapen’, het zegel dat Jezus' lot had bezegeld, het bewijs dat hij persoonlijk had ingestemd met Jezus' dood, aangezien de afdruk van dit zegel op het geschreven vonnis stond. Misschien wilde hij er vanaf en aan een andere komen. Maar de verzezen Jezus gaf het hem terug. Het zat binnenin de opgerolde 'sindōn', samen met het 'petalon', als nog een bewijs van zijn verrijzenis: “het snoer met uw zegel”.

Een suggestie voor de oorzaak van het schijnbaar afbeeldingsloze gebied onder de anatomische rechterkant van de onderlip is, dat de “azijn”, die “aan zijn mond” gebracht werd door een soldaat en “genomen” en misschien gemorst werd door Jezus vlak voor Hij stierf (Mt 27,48-50 Mr 15,36-37 Joh 19,29-30), de vorming van een afbeelding blokkeerde.²¹³ En misschien werden sommige andere afbeeldingsloze gebieden op gezicht en lichaam²¹⁴ veroorzaakt door diëlectrische zoutkristallen van zweet. Jezus' “zweet

²⁰⁸ <http://shroud3d.com/findings/ongoing-holographic-research>

²⁰⁹ De amandelboom bloeit in februari-maart (<http://www.tytyga.com/category/Almond+Trees>). Voor afbeeldingen zie: http://www.iknow-portugal.co.uk/tourist_information/portugal_holidays/the_douro/ (“A young almond tree growing wild”), http://free-photos.biz/photographs/food/fruits/322206_almond_tree.php, <http://www.shutterstock.com/pic-27168472/stock-photo-almond-tree.html>.

²¹⁰ Bijvoorbeeld een rolzegel of stempelzegel in een hanger. ‘Graven en andere plekken waarin zich kostbare zaken zoals goud, zilver, kralen en edelstenen bevonden, bevatten vaak één of twee rolzegels, als erbetonende graf goederen’ (vertaling van “Graves and other sites housing precious items such as gold, silver, beads, and gemstones often included one or two cylinder seals, as honorific grave goods” http://en.wikipedia.org/wiki/Cylinder_seal). ‘... het zegel [van koning Achaz] waarmee het bedrukt was, was in een metalen gladomzetting gezet, ofwel in een zegelring of in een hanger. ... De letters zijn klein (het zegel zelf is maar 2,5 inch breed), maar ze zijn van zeer hoge kwaliteit’ (vertaling van “... the seal [of king Ahaz] with which it was impressed was set in a metal bezel, either in a signet ring or in a pendant. ... The letters are small (the seal itself is only 2/5 of an inch wide), but they are of very high quality” <http://www.archaeological-center.com/en/monographs/m1>). Voor een rolzegel dat sterk kan hebben geleken op het zegel op de Lijkwade, zie <http://art.thewalters.org/viewwoa.aspx?id=4399>. Een kostbaar rolzegel kon ook een zilveren knop aan de bovenkant hebben (L.H. Grollenberg, *Kleine Atlas van de Bijbel*, Elsevier 1973, p. 49: foto van een rolzegel van een priester). Een ander rolzegel met een knop: <http://www.lessing-photo.com/dispimg.asp?i=08021531+&cr=5&cl=1>.

²¹¹ “Hij zei: ‘Wat voor een pand moet ik je geven?’ Zij gaf ten antwoord: ‘Uw zegel, uw snoer, en de staf die u bij u hebt.’” (Ge 38,18 WV78). Hier vertaalt “snoer” פֶּתִיל, ‘pathiyl’ = snoer, draad (gedraaid, gevlochten) (Online Bible Hebreeuws Nederlands Lexicon 06616). De Septuagint heeft ‘ormiskos’ = kreek (<http://translate.google.com/?hl=nl#el|en|ormiskos>), vgl. het werkwoord ‘ormizō’ = voor anker leggen, in zekere ligging brengen, afhangen van (G.J.M. Bartelink, *Grieks-Nederlands woordenboek*, 12^e herdruk 1978, p. 178). De Vulgaat heeft armillam = armband.

²¹² <http://www.youtube.com/watch?v=WRB16BARvz0>, bij 01:56

²¹³ Misschien werden de electronen van een corona ontlading (zie G. Fanti e.a., *BODY IMAGE FORMATION HYPOTHESES BASED ON CORONA DISCHARGE*, <http://www.dim.unipd.it/fanti/corona.pdf>) gevangen door de zuurionen van de azijn.

²¹⁴ <http://shroud3d.com/findings/ongoing-holographic-research>

viel in grote druppels als bloed op de grond” in Gethsemane (Lu 22,44 NBV). Het kunnen ook zoutkristallen geweest zijn van het zout dat de Joden gebruikten om een lijk te bewaren vóór de begrafenis.²¹⁵ Jezus’ gehaaste begrafenis was waarschijnlijk een voorlopig (vgl. Jo 19,42 Lu 23,56-24,1 Jo 20,2) . Een dikke diëlectrische zoutlaag op de vloer waarop de Lijkwade lag, zou ook de afwezigheid kunnen verklaren van een tweede afbeelding op de rug-achterkant van de Lijkwade (in tegenstelling tot de aanwezigheid van een tweede afbeelding op de buik-achterkant)²¹⁶, en zou ook overeenkomen met de voorlopige begrafenis van Jezus.

²¹⁵ ‘het lichaam [werd] op zand of zout op de vloer gelegd om ontbinding te vertragen, terwijl metaal of glas op de navel werd gelegd om opzwellen te voorkomen. Vervolgens werd het lichaam gewassen en gezalfd met aromatische zalven, en in linnen kleren gewikkeld (Shab. xxiii. 5; Sem. i. 2, 3; Acts ix. 37; John xi. 44, xii. 7, xix. 39 et seq., xx. 6 et seq.; Matt. xxvii. 59; Mark xv. 46 et seq.; Luke xxiii. 53 et seq.; Testament of Abraham, xx.). ’ vertaling van “the body placed upon sand or salt on the floor to retard decomposition, metal or glass being put upon the navel to prevent swelling. Then the body was washed and anointed with aromatic unguents, and wrapped in linen clothes.” <http://www.jewishencyclopedia.com/view.jsp?artid=1607&letter=B&search=burial>

²¹⁶ Fanti and Maggiolo, *The double superficiality of the frontal image of the Turin Shroud*, *Journal of Optics A: Pure and Applied Optics* 6 (2004) 491-503, p. 501, <http://www.sindone.info/FANTI.PDF>

8. Abrupt einde en niet-aansluitende hervatting van het Evangelie volgens Marcus

Het Evangelie volgens Marcus breekt heel plotseling af, nadat het zegt dat de vrouwen, die het lege graf ontdekten en een engel zagen, van het graf wegvluchtten zonder iets te zeggen (Mr 16,8).

“De vrouwen gingen naar buiten en vluchtten weg van het graf; want schrik en ontsteltenis hadden hen overweldigd. En uit vrees zeiden ze er niemand iets van.” (Mr 16,8)

[“Nadat Hij in de vroege morgen van de eerste dag van de week verrezen was, verscheen Hij het eerst aan Maria Magdalena, uit wie hij zeven duivels had uitgedreven. Deze ging het vertellen aan hen die zijn metgezellen waren geweest”] (Mr 16,9)

De reden voor deze plotselinge breuk in het verhaal zou kunnen zijn dat het volgende wat gebeurde nadat de vrouwen vluchtten, was dat Johannes Marcus zelf bij het graf aankwam en er binnen ging – pas nadat Simon Petrus was aangekomen en gezegd had dat het graf leeg was –, en dat Marcus toen zijn ‘sindōn’ zag en geloofde dat Jezus was verrezen. Misschien had Petrus, die Marcus instructies had gegeven toen hij dit Evangelie schreef,²¹⁷ aan Marcus een beschrijving van deze gebeurtenissen gegeven, waarvan Marcus niet wilde dat die gepubliceerd werd, omdat de beschrijving zijn identiteit onthulde en dat hij een geheime leerling was, aangezien hij naar het graf was gekomen met Petrus. Dus, ofwel het volgende hoofdstuk werd geschreven maar niet gepubliceerd door Marcus, ofwel werd nooit geschreven. Pas later, toen Maria de co-auteur was van het Evangelie volgens Johannes, werd de scene bij het lege graf gepubliceerd in het Evangelie volgens Johannes, maar slechts op een anonieme en dubbelzinnige manier (Joh 20,1-10). Het tweede slot van het Evangelie volgens Marcus herbegint het verhaal precies op het moment waarop Simon Petrus en Johannes Marcus weggegaan waren van het graf, nl. toen Jezus verscheen aan Maria Magdalena (Mr 16,9).²¹⁸ De auteur van het Evangelie volgens Marcus wordt dus herkend aan de gaten die hij creëerde: een anonieme rijke man (Mr 10,17), een anonieme vluchtende jongeman (Mr 14,51-52), en een gat in het verhaal van Paasmorgen. Hij kon niet zomaar voor een derde keer schrijven dat één of andere anonieme man naar Jezus’ graf ging samen met Petrus. Hij was echt degene die er uit vrees niemand er iets van zei.

9. Anonieme einde en anonieme hervatting van het Evangelie volgens Johannes – Johannes de Oudste

Iets wat de interpretatie bemoeilijkt van de vele, vaak tegenstrijdige, getuigenissen door de eeuwen over de auteur van het Vierde Evangelie (waarschijnlijk gepubliceerd tussen 90 en 100 AD²¹⁹), is, dat Johannes Marcus aanvankelijk een geheime leerling was die zijn identiteit en activiteit in het echte leven en in het Vierde Evangelie verborg, en dat hij het Vierde Evangelie publiceerde kort voordat hij stierf en niemand er absoluut zeker van was of de Johannes, die het Evangelie in Efeze “publiceerde” (Irenaeus 3,1,1), ook de auteur en beminde leerling was. Het hoofdstuk Joh 21, dat aan de hoofdstukken 1-20 werd toegevoegd, schijnbaar door een andere auteur, zegt dat de beminde leerling de oorspronkelijke auteur was, maar zegt zijn naam niet (Joh 21,24-25). Het kan dus vanaf het begin een puzzel zijn geweest, behalve voor de auteur(s) zelf. Misschien voegde Johannes Marcus hoofdstuk 21 zelfs met opzet zelf toe en publiceerde hij het evangelie nadat hij het had toegevoegd, opdat hij slechts de auteur van hoofdstuk 21 zou lijken, en niet de anonieme “beminde

²¹⁷ Eusebius, Kerkgeschiedenis 5,8,2-3 en 3,39,15

²¹⁸ Eerst kwam de grote groep vrouwen bij het graf aan, van wie Maria Magdalena naar Petrus en Johannes rende, vervolgens zag de rest van de vrouwen de engel(en) en vertrokken, vervolgens kwamen Johannes, Petrus en Maria aan, en Johannes zag en geloofde maar zei niets, vervolgens gingen Petrus en Johannes weg, maar Maria bleef en zag de verrezen Jezus. Deze volgorde wordt beschreven in hoofdstuk 6 van mijn artikel *De Elf – Jezus verscheen verrezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis*, www.JesusKing.info.

²¹⁹ De zogenaamd "Monarchische Proloog" bij het Vierde Evangelie (ca. 200) ondersteunt 96 AD of één van de er onmiddellijk op volgende jaren als de tijd van het ter schrift stellen (Catholic encyclopedia, <http://www.newadvent.org/cathen/08438a.htm>).

leerling”, de auteur van 1-20. De hoofdstukken 20 en 21 zijn alstijd als een eenheid gevonden in alle bekende manuscripten, en daarom zegt de nieuwtestamenticus Craig dat hoofdstuk 21 waarschijnlijk werd toegevoegd voordat het evangelie werd gepubliceerd.²²⁰ Het was Ireneus, die in ca. 185 AD schreef dat de beminde leerling dezelfde was als de publiceerder Johannes: ‘Toen publiceerde Johannes, leerling van de Heer, die ook tegen zijn borst leunde, zelf het evangelie, toen hij in Efeze in Azië verbleef’ (Ireneus: 3,1,1, geciteerd in Eusebius: 5,8,4)²²¹. Tot die tijd kunnen mensen hebben verondersteld dat de beminde leerling en auteur de apostel Johannes was (die al was “gedood door de Joden”²²²), en dat een andere Johannes, bijvoorbeeld ‘Johannes de Oudste’ (Presbyter Johannes), na het laatste hoofdstuk te hebben toegevoegd, het publiceerde. Paus Benedictus XVI schreef ‘Er lijken gegronde redenen te zijn om aan “Presbyter Johannes” een definitieve rol toe te schrijven in de totstandkoming van het Evangelie’.²²³

De beminde leerling en publiceerder Johannes kan de persoon zijn geweest die genoemd was 1) Johannes, met de Romeinse bijnaam Marcus, aan hem gegeven door de Romeinen en de tempelbeheerders in Jeruzalem (bijv. de tempelarts Lucas schrijvend aan de hogepriester Theofilus)²²⁴, toen hij nog de rijke jonge overste en ‘hypēretai’ van de tempel was, als priester-secretaris en collega van de Romeinse secretarissen van Pilatus, en een geheime leerling, maar 2) Marcus genoemd werd in de heidenwereld, toen hij zijn evangelie verkondigde in Egypte en toen hij in Rome was bij Paulus en de “oudste” Petrus (Kol 4,10 Phm 1,24 1Pet 5,1.13) en in Efeze bij Timotheüs (2Tim 4,11) (ca. 54-66 AD),²²⁵ en 3) uiteindelijk ‘Johannes de Oudste’ werd genoemd door hemzelf en de Christenen in Efeze, ongeveer dertig jaar later, toen hij een oude Chirstelijke ‘presbyteros’ was geworden (= letterlijk ‘oudste’; oudste/overste, ook gebruikt in de officiële betekenis van ‘kerkelijke bedienaar’²²⁶) in Efeze, waar ook een jongere Johannes lijkt te hebben gewoond.²²⁷

Johannes de Oudste wordt van de apostel Johannes, zoon van Zebedeüs, onderscheiden door Papias (c.115-140 AD)²²⁸, Ireneus²²⁹ – die Papias’ ‘presbyters’ onderscheidde van de apostelen –, Dionysius van Alexandrië (Eus. 7,25) – die zei dat er in Efeze twee graven van Johannes waren, wat werd bevestigd door Hiëronymus (De Viris Ill. 9) –, en Eusebius²³⁰. Maar vanwege de veronderstelde identificatie van de beminde leerling met de apostel Johannes – al bijna ‘vastgeroest’ rond de tijd van 185 AD (maar niet helemaal, cf. de Canon Muratori)²³¹ –, en Papias’ onderscheid,

²²⁰ W.L. Craig, *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus*, Studies in the Bible and Early Christianity, deel 16 (Lewison Queenston-Lampeter 2002 herziene uitgave, p. 204)

²²¹ vertaling van “Then John, disciple of the Lord, who also lay on his breast, himself published the gospel, while he was staying at Ephesus in Asia”

²²² Epitome (Codex Baroccianus 142) van Philippus van Side, *Kerkgeschiedenis* (5^e eeuw) (<http://www.mindspring.com/~scarlson/synopt/ext/papias.htm>) over Papias’ verloren werk “The Exposition of the Oracles of the Lord” (‘De uiteenzetting van de uitspraken van de Heer’).

²²³ Vertaling van “There seem to be grounds for ascribing to “Presbyter John” an essential role in the definitive shaping of the Gospel”, Paus Benedictus XVI, *Jesus of Nazareth*, 2004, 226.

²²⁴ Zie mijn artikel *De Elf – Jezus verscheen verzezen aan de Officieren van de Tempelgevangenis*, www.JesusKing.info

²²⁵ Dat hij zijn Evangelie volgens Marcus schreef voordat hij naar Alexandrië ging, is hierboven aangetoond, in de voorlaatste alinea van hoofdstuk 2.

²²⁶ voetnoot 944 bij Eus. 3,39,3 http://www.ccel.org/ccel/schaff/npnf201.iii.viii.xxxix.html#fna_iii.viii.xxxix-p9.2

²²⁷ Dionysius van Alexandrië zegt dat er ‘twee monumenten in Efese, ieder met de naam Johannes, waren’ (vertaling van “two monuments in Ephesus, each bearing the name of John”, Eus. 7,25,12-13.16).

²²⁸ Eus. 3,39,4.7

²²⁹ ‘deze presbyters die ons voorgingen, en die vertrouwd waren met de apostelen’ (vertaling van “those presbyters who preceded us, and who were conversant with the apostles”) Fragmenten uit de verloren geschriften 2. Zie ook Adv. Her. 3,2,2, 3,14,2 4,26,2 4,27,1 4,32,1 5,36,2.

²³⁰ Eus. 3,39,5-7

²³¹ De zogeheten Canon Muratori (ca. 170 AD) zegt dat Johannes, de auteur van het Vierde Evangelie, “[één] van de leerlingen” was, en dat, terwijl hij temidden van “zijn medeleerlingen en bisschoppen” was, Andreüs, “[één] van de apostelen”, zei dat Johannes een evangelie in zijn eigen naam moest schrijven, en dat zij allen het moesten nakijken. De canon identificeert de auteur van het evangelie ook met de auteur van 1Joh, en verwijst naar 1Jo 1,1-4 wanneer hij zegt dat deze auteur “niet alleen een ooggetuige en hoorder, maar ook een beschrijver van alle geweldige daden van de Heer” was (<http://www.bible-researcher.com/muratorian.html>). De canon lijkt de auteur dus te identificeren als de apostel Johannes, maar is dubbelzinnig. De beschrijving past ook, en zelfs beter, bij de leerling Johannes Marcus, want er wordt onderscheid gemaakt tussen “[één] van de leerlingen” (Johannes) en “[één] van de apostelen” (Andreüs), en er

in ongeveer 130 AD, tussen deze apostel en Johannes de Oudste van Efeze, dachten mensen er niet aan dat deze Johannes-de-Oudste-en-geen-Apostel de beminde leerling kon zijn, zelfs niet nadat Ireneüs in 185 AD schreef dat het de beminde leerling zelf was die het evangelie in Efeze publiceerde. Dus, van toen af, was men geneigd Papias' onderscheid te trotseren en de apostel en de Oudste Johannes te identificeren. Zie fig. 6 hieronder voor een illustratie.

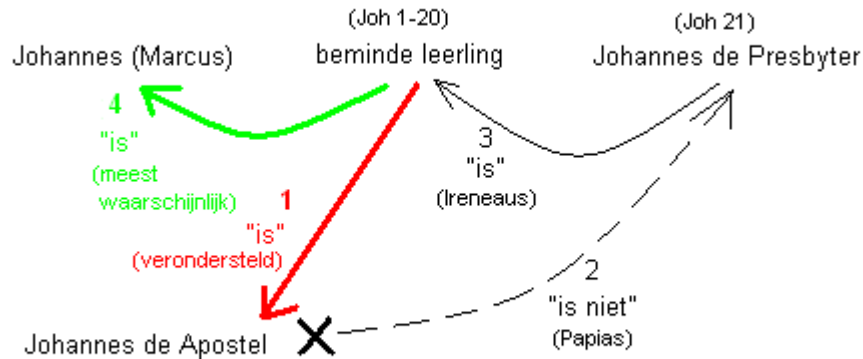

Fig. 6. “beminde leerling”: van de apostel Johannes via Johannes de Oudste naar Johannes Marcus

De reden van Johannes de Oudste om niet te willen worden geïdentificeerd met als de auteur, ook nadat hij openlijk een Christen was geworden, kan zijn geweest dat hij dan ook zou kunnen worden geïdentificeerd als de ‘hypēretēs’ die Jezus in het gezicht sloeg ten overstaan van Annas, aangezien het in zijn evangelie geschreven stond (Joh 18,22). Niet alleen was deze eerste klap de oorzaak van het verdere slaan door de lagere ‘hypēretai’²³², maar na deze identificatie als een verrader, zouden mensen ook kunnen beginnen te vermoeden dat hij Jezus ook ter dood had veroordeeld, aangezien in de rechtszaak waarin hij aanwezig was als de secretaris “allen oordeelden dat Hij de doodstraf verdiend had” (Mr 14,64) en “de inwoners van Jeruzalem en hun leiders ... door hun vonnis hebben zij de uitspraken van de profeten in vervulling doen gaan. ... eisten ze van Pilatus zijn terechtstelling ... namen ze Hem van het kruis en legden Hem in een graf” Hand 13,27-29).

De ‘truc’ van de toevoeging van een hoofdstuk van een (schijnbaar) andere auteur werkte / had gewerkt in het Evangelie volgens Marcus, dus paste hij die waarschijnlijk ook toe aan het eind van zijn leven aan het eind van het Vierde Evangelie. Een Armeens handschrift schrijft het toegevoegde hoofdstuk Marcus 16 toe aan Aristion,²³³ die alleen bekend is als een presbyter in de directe samenhang met Johannes de Oudste, als beide zijnde gehoord door Papias in Hierapolis in Klein Azië, niet ver van Efeze (Papias, in Eus. 3,39,4.7.14). De “wij” in het ‘toegevoegde’ hoofdstuk Joh 21 (Joh 21,24) waren waarschijnlijk Johannes Marcus en Aristion (of een andere presbyter), en de “ik” van Joh 21,25 was de beminde leerling (Johannes Marcus) zelf, zoals Ireneüs zegt. Dit vers Joh 21,25, dat het eind is van het hele evangelie, en misschien zelfs nog later dan Joh 21,1-24 werd toegevoegd, lijkt ook sterk op het eind van de hoofdstukken 1-20 (Joh 29,30-31), want beide zeggen dat Jezus vele andere dingen deed die niet in dit evangelie werden opgeschreven. En in het Evangelie volgens Johannes voegt hij, of verwijst hij naar, elke gebeurtenis die was weergegeven in zijn eerdere Evangelie volgens Marcus, maar die Lucas had overgeslagen.²³⁴ Het lijkt erop dat Johannes Marcus iemand was die van volledige informatie hield, behalve over zijn eigen identiteit.

Op enig moment verdedigde een zekere presbyter het Evangelie volgens Marcus in Efeze/Hierapolis, want Papias zegt: ‘Dit zei de presbyter ook: Marcus, die de vertolker van Petrus was geworden, schreef alles nauwkeurig op, hoewel niet in volgorde, wat hij zich herinnerde van de

wordt gesuggereerd dat het nodig was dat het evangelie van de leerling Johannes, nagekeken werd door de apostel Andreas en de bisschoppen en overige leerlingen onder wie hij zich bevond.

²³² Mr 14,65 Mt 26,67-68, zie par. 5.2 hierboven

²³³ Catholic Encyclopedia over St. Papias, <http://www.newadvent.org/cathen/11457c.htm>

²³⁴ Catholic Encyclopedia over St. Papias, <http://www.newadvent.org/cathen/11457c.htm>

dingen die gezegd of gedaan waren door Christus', en dan volgt de interpretatie dat Marcus 'voor op één ding zorg had: niets van de dingen die hij had gehoord weg te laten, en niets daarvan verkeerd mede te delen' (Eus. 3,39,14-15).²³⁵ Deze 'presbyter', mogelijk dezelfde als degene die Aristion genoemd werd, kan de 'presbyter' ("oudste") van 2Joh 1,1²³⁶ en 1Pe 5,1 geweest zijn, die Marcus "mijn zoon" noemde (1Pe 5,13).²³⁷

De Apocalyps

De auteur van de Apocalyps lijkt de Johannes te zijn geweest die volgens een overlevering in kokende olie werd ondergedompeld in Rome ('San-Giovanni-in-olio') en het overleefde, en vandaaruit werd verbannen naar het eiland Patmos, waar hij de Apocalyps schreef rond 96 AD (Irenaeus, *Against Heresies* 5,30). De Anti-Marcionitische en de Monarchische Proloog bij Johannes (ca. 200 AD, resp. 200-400 AD) zeggen dat de auteur van de Apocalyps, toen hij werd vrijgelaten, naar Efeze ging, en zijn evangelie (van Johannes) daar schreef en uitgaf.²³⁸ Justinus de Martelaar²³⁹ en Tertullianus²⁴⁰ zeiden dat de auteur van de Apocalyps de Apostel Johannes was, maar ze zouden de Evangelist Johannes kunnen hebben bedoeld (Patmos ligt maar twaalf mijl van Efeze, en ze veronderstelden dat de Evangelist in Efeze de Apostel was).²⁴¹ Dionysius van Alexandrië was van mening dat Johannes, de auteur van de Apocalyps, niet de apostel was (Eus. 7,25,12-13). Weliswaar dacht hij dat het ook niet Johannes Marcus was, maar de reden die hij hiervoor geeft is dat Johannes Marcus niet met Paulus en Barnabas naar Asia ging vanaf Perge (Eus. 7,25,15) (Jezus' zeven boodschappen in de Apocalyps waren bestemd voor zeven specifieke kerken in Asia). Dionysius hield er dus geen rekening mee dat Marcus veel later wel in Asia was, toen Timotheus daar was (2Tim 4,11). Dat de Monarchische Proloog bij Johannes, die zegt dat Johannes, de apostel en auteur van de Apocalyps en uiteindelijk evangelist, in zijn graf stapte in Efeze en daar werd begraven ('bij zijn vaders te ruste gelegd')²⁴², in tegenspraak is met het

²³⁵ vertaling van "This also the presbyter said: Mark, having become the interpreter of Peter, wrote down accurately, though not in order, whatsoever he remembered of the things said or done by Christ", en "was careful of one thing, not to omit any of the things which he had heard, and not to state any of them falsely."

²³⁶ 2Joh werd waarschijnlijk naar zijn bestemming (Rome) gebracht door Johannes Marcus, en daarom 'van Johannes' genoemd; ook 1Joh and 3Joh werden waarschijnlijk geschreven door deze Oudste en misschien naar hun bestemming (Efeze, resp. Kolosse) gebracht door Johannes Marcus (zie mijn artikel "The Elder and the Elect Lady – Joseph 'Peter' and Mary in Rome", www.JesusKing.info).

²³⁷ Voor de identiteit van deze presbyter (Cephas/Aristion/Petrus) en een persoon-plaats-tijd-overzicht, zie mijn artikel "The Elder and the Elect Lady – Joseph 'Peter' and Mary in Rome", www.JesusKing.info.

²³⁸ <http://thechurchofjesuschrist.us/2009/12/prologues-to-the-gospels-john/>

²³⁹ Dialoog met Tryfo 81 en Eus. 4,18,8

²⁴⁰ Tegen Marcion 3,14

²⁴¹ Het Evangelie volgens Marcus is natuurlijk zeer verschillend van het Evangelie volgens Johannes, en het Evangelie volgens Johannes is zeer verschillend van de Apocalyps. Maar elk van deze drie werken, die misschien opgeschreven werden door dezelfde secretaris Johannes Marcus, had een verschillende bron en bedoeling. Het Evangelie volgens Marcus was het geschreven relaas van wat de jonge Johannes Marcus en de overige inwoners van het Cenakel zich hadden herinnerd van Simon Petrus' onderricht over Jezus' openbaar leven, lijden en verrijzenis; het Evangelie volgens Johannes werd opgeschreven door Johannes als de secretaris van Maria en Cephas (zie mijn artikel "The Elder and the Elect Lady – Joseph 'Peter' and Mary in Rome", www.JesusKing.info), over Degene van wie ze wisten dat het de Zoon van God was, mensgeworden; de Apocalyps werd opgeschreven door de Oudste Johannes, nadat hij in Alexandrië en Rome had gewoond en toen hij dacht dat hij voor altijd verbannen en geïsoleerd was op het eiland Patmos, en toen hij zijn eigen visioenen had, en ze opschreef, misschien in een verrukte toestand, als de secretaris van Hem, die zei dat Hij de Alfa en de Omega was, het begin en het eind.

Enkele gelijkenissen tussen de evangelies van Johannes Marcus en de Apocalyps zijn: Marcus was in Efeze geweest en van plan naar Kolosse te gaan (2Tim 4,11 Col 4,10), en de zeven kerken van Asia, die toegesproken worden in de Apocalyps (Efeze, Smyrna, Pergamum, Thyatira, Sardis, Philadelphia, en Laodicea), liggen alle niet ver van Efeze en Kolosse (http://en.wikipedia.org/wiki/Early_centers_of_Christianity#Anatolia). Zowel in Joh 21,25 als Openb 1,9 noemt de auteur zichzelf een "ik" zonder verdere specificatie (van welke Johannes). Zowel in Joh 21,24 en Openb 22,20 spreekt de auteur over degene die in het boek "deze dingen getuigt" ('ho marturōn'). En in Openb 22,18 zegt de auteur dat niets mag worden toegevoegd aan of weggenomen uit zijn boek, en het Evangelie volgens Marcus werd verdedigd over zijn compleetheid en accuraatheid, en het Evangelie volgens Johannes voegt opnieuw elk incident uit het Evangelie volgens Marcus in, dat door Lucas was overgeslagen. En er kunnen meer gelijkenissen zijn, vooral tussen het Evangelie volgens Marcus en de Apocalyps.

²⁴² vertaling van "laid by his fathers", <http://thechurchofjesuschrist.us/2009/12/prologues-to-the-gospels-john/>

vroegere getuigenis van Papias (van ongeveer 185 AD) over dat de apostel Johannes gedood werd door de Joden,²⁴³ is al uitgelegd in paragraaf 7.2. hierboven. Er werd geconcludeerd dat waarschijnlijk alleen Johannes de Evangelist (misschien tevens auteur van de Apocalyps), vredig stief in Efeze; daar stierf hij in de tijd van Trajanus (98-117)²⁴⁴, na de (wellicht onverwachte) kans te hebben gekregen om het laatste vers toe te voegen, en zichzelf “ik” te noemen, in Joh 21,25, en om Maria’s evangelie eindelijk aan de Christenen in Efeze te geven.

10. Andere kandidaten voor het auteurschap

Behalve dat kan worden gezegd dat de apostel Johannes, zoon van Zebedeus, niet de auteur en beminde leerling geweest kan zijn, kan het volgende gezegd worden over de andere kandidaten²⁴⁵ (zie tabel 11):

	Reeds bestaande theorieën over de auteur van het Vierde Evangelie	Mijn studie
1	Het bestaan van een ‘Johannes van Jerusalem’ die toegang had tot het huis van de hogepriester, werd voor het eerst voorgesteld door H. Delff (1889), “maar deze theorie wordt door geen enkel extern bewijs gestaafd” (www.bible.org).	Deze theoretische persoon komt exact overeen met de historische Johannes Marcus, die een ‘hypēretēs’ was (beambte van synagoge, tempel en/of rechter) en een ‘archōn’ (overste) en in Jeruzalem woonde.
2	Het is pseudepigrafisch: bedoeld wordt dat de auteur de indruk wilde wekken dat zijn/haar werk een apostolische auteur had, hoewel hij of zij geen apostel was.	Johannes Marcus, van wie bekend was dat hij geen apostel was, schreef het Evangelie volgens Marcus, en het werd algemeen erkend in de Kerk. Dus het andere Evangelie dat hij schreef, het zogenaamde ‘Evangelie volgens Johannes’, kon ook in de Kerk geaccepteerd worden zonder geschreven te zijn door een apostel. En ook het Evangelie volgens Lucas, die geen apostel was, werd geaccepteerd. Er was dus geen noodzaak om de indruk van apostoliciteit te wekken, maar het zou wel de werkelijke identiteit van de auteur van het Vierde Evangelie helpen verhullen: de niet-apostolische Johannes Marcus.
3	Dat Johannes Marcus de auteur van het Vierde Evangelie was is onmogelijk vanwege de andere stijl van het Evangelie volgens Marcus.	De andere stijl van het Vierde Evangelie, vergeleken met het Evangelie volgens Marcus, kan verklaard worden door het medeauteurschap van Jezus maagdelijke moeder Maria.

²⁴³ Epitome (Codex Baroccianus 142) van Philipus van Side, Kerkgeschiedenis (5^e eeuw) (www.mindspring.com/~scarlson/synopt/ext/papias.htm) over Papias’ verloren gegane werk “The Exposition of the Oracles of the Lord” (‘Uiteenzetting van de Uitspraken van de Heer’).

²⁴⁴ Irenaeus, Against Heresies (Tegen Ketterijen) 3,3,4

²⁴⁵ 1 to 6: www.bible.org/page.php?page_id=1150, 7: www.beloveddisciple.org

4	Johannes de Oudste ('presbyter'): hij wordt genoemd door Papias, die wordt geciteerd door Eusebius.	Papias duidt deze Johannes de Oudste niet aan als auteur van het Vierde Evangelie: "Ik vroeg naar de uitspraken van de Presbyters, wat Andreas zei, of wat Petrus zei, of wat Fillipus of wat Thomas of Jakobus of wat Johannes of Mattheus of elk van de andere leerlingen van de Heer zei, en naar de dingen die Aristion en de Presbyter Johannes, de leerlingen van de Heer, zeiden." ²⁴⁶ (Eusebius 3,39). Maar Papias onderscheidt de apostel "Johannes", die genoemd wordt tussen de apostelen Jakobus en Mattheus, wel duidelijk van "de Presbyter Johannes". "De Presbyter Johannes" was dus misschien dezelfde als de priester Johannes Marcus ('presbyter', het griekse woord voor 'oudste', is de oorsprong van ons moderne woord 'priester').
5	Lazarus: hij is de enige man in het Evangelie volgens Johannes van wie expliciet wordt gezegd dat hij door Jezus werd bemind, nl. tezamen met zijn zussen Martha en Maria ²⁴⁷ .	Als Lazarus de evangelist van het Vierde Evangelie was – die in dit Evangelie de anonieme beminde leerling wilde blijven –, zou hij er niet in hebben geschreven dat Jezus Lazarus beminde. Over de anonieme rijke jonge overste (Marcus) wordt ook expliciet gezegd dat hij door Jezus werd bemind, en hij werd in zijn eentje bemind, maar dit staat in het Evangelie volgens Marcus en niet in Johannes. Johannes Marcus, die het Vierde Evangelie waarschijnlijk publiceerde nadat hij het Evangelie volgens Marcus had gepubliceerd, kon zijn vers Marcus 10,21, dat onthulde dat Jezus Marcus beminde, niet terug nemen. Door zichzelf de beminde leerling te noemen gaf hij dus een kleine aanwijzing voor zijn identiteit. (Op een vergelijkbare manier liet hij door te beschrijven hoe Jezus in zijn gezicht werd geslagen ten overstaan van Annas een kleine aanwijzing voor zijn identiteit achter.)
6	Lazarus en Johannes Marcus: het Vierde Evangelie is een Aramees werk van Lazarus, geredigeerd door Johannes Marcus, die de evangelist was.	Het kan net zo goed – of zelfs beter – een Aramees werk van Jezus' maagdelijke moeder Maria zijn geweest, geredigeerd door Johannes Marcus (in het Grieks). Maria woonde in Nazaret (Lu 1,26.39) en "over het algemeen geloven de geleerden dat de steden Nazaret en Kafarnaum waarin Jezus woonde Aramees-sprekende gemeenschappen waren" ²⁴⁸ .

²⁴⁶ vertaling van "I would inquire for the sayings of the Prebyters, what Andrew said, or what Peter said, or what Philip or what Thomas or James or what John or Matthew or any other of the Lord's disciples said, and for the things which Aristion and the Presbyter John, the disciples of the Lord, were saying."

²⁴⁷ Joh 11,3.5.11.36

²⁴⁸ <http://en.wikipedia.org/wiki/Boanerges#Boanerges>

7	Maria Magdalena	De auteur van het Vierde Evangelie was een man, maar de medeauteur kan een vrouw zijn geweest die Jezus zeer nabij stond. Aangezien het Vierde Evangelie op de eerste plaats getuigt dat Jezus God is, en mens geworden (Joh 1,1.14), kan deze medeauteur ook Maria, de maagdelijke moeder van Jezus, zijn geweest, aan wiens zorg de beminde leerling door de gekruisigde Jezus was toevertrouwd (en andersom), en die in Johannes huis woonde in Jeruzalem en Efeze, waar het Vierde Evangelie werd geschreven.
8	Thomas (naam van of Aramese oorsprong), Didymus genoemd (Griekse vertaling van Thomas)	Ireneus zie dat de auteur een Johannes was (naam van Hebreeuwse oorsprong). Het is niet waarschijnlijk dat iemand met de namen Thomas en Didymus (beide ‘tweeling’ betekend), een derde naam Johannes zou hebben (‘Jehovah is een genadige gever’ betekend), vooral niet omdat de Aramese oorsprong van Thomas, ‘t(a)oma’ (Jn 11,16 Peshitta), vlak bij het Hebreeuwse woord ‘taom’ voor ‘tweeling’ lag.

Tabel 11. Andere kandidaten voor het auteurschap

11. Conclusie

De algemene opvatting was vroeger dat de apostel Johannes van Zebedeus de auteur was van het Evangelie volgens Johannes, ook het Vierde Evangelie genoemd. Desondanks hebben sommige mensen gedacht dat Johannes Marcus de beminde leerling en evangelist van het Evangelie volgens Johannes was en dit artikel is bedoeld als onderbouwing, met enkele nieuwe argumenten, vooral dat Jezus’ maagdelijke moeder Maria een medeauteur van het Evangelie volgens Johannes was. Dit verklaart het verschil met het Evangelie volgens Marcus. De beminde leerling en Maria waren aan elkaars zorg toevertrouwd door de stervende Jezus. Het Evangelie volgens Johannes werd door een Johannes gepubliceerd in Efeze, en Johannes Marcus was in Efeze met Timotheus. Zowel de beminde leerling als Jezus’ moeder zijn anoniem in dit evangelie. Marcus was anoniem in het Evangelie volgens Marcus. Het Evangelie volgens Johannes begint met er duidelijk van te getuigen dat Jezus God was en is, en mens is geworden, en dit vond plaats door het maagdelijk moederschap van Maria.

De beminde leerling kende (de namen en familiebanden en andere details van) de beampten van de tempelgevangenis en werd niet als een leerling van Jezus herkend door de beampten, hogepriesters en oudsten bij Jezus’ kruis, en Johannes Marcus, een neef van de Leviet Barnabas, was 1) een ‘hypēretēs’ = een tempelbeampte en/of secretaris van een rechter, en 2) een ‘archōn’ = overste – de twee griekse titels van de secretaris van de rechtbank van Athene –, en dus was hij waarschijnlijk de secretaris van de dagelijkse priesterlijke Tempelraad en mogelijk ook van de algemene rechtbank van Jeruzalem, het Grote Sanhedrin waarin de Tempelraad een onderscheiden blok vormde. Dit wordt bevestigd door Eusebius, die zegt dat de beminde leerling een priester was die de (hoge-)priesterlijke kroonplaat droeg. En dit verklaart ook hoe de details van de plannen van de hogepriesters, hun woorden en vergaderingen, hun weg vonden naar het Nieuwe Testament. En zowel het Evangelie volgens Johannes als het Evangelie volgens Marcus verwijzen naar minutiae van de tempeldienst, die werden gereguleerd door de Tempelraad. In Lucas’ term “dienaren van het Woord”, voor evangelisten, zijn de twee karakteristieken van Johannes Marcus (de ‘hypēretēs’ = dienaar Marcus, en “het Woord” als de unieke uitdrukking die Johannes gebruikt) een eenheid. Johannes Marcus, als de beminde leerling Johannes en als Marcus, was één van de “dienaren

(‘hypēretai’) van het Woord”, die Jezus’ evangelie aan het volk “gaven”. Zo, als de secretaris van Kajafas (‘hypēretēs’), had hij Kajafas’ decreten aan de priesters en het volk gegeven, zoals Paulus als één van de “‘hypēretai’ van Christus”, later “de decreten” van de apostelen aan de kerken “gaf”.

De beminde leerling wilde anoniem blijven in zijn evangelie, waarschijnlijk omdat hij een geheime leerling van Jezus was geweest, net als Nicodemus, overste van de Farizeeën, en Jozef van Arimathea, lid van het Grote Sanhedrin, waren geweest, en omdat Jezus hem de, in het geheim Christelijke, secretaris van Kajafas en de Tempelraad had willen laten blijven. De verrezen Jezus had tegen Simon Petrus gezegd: “Als Ik wil dat hij [de beminde leerling] blijft totdat Ik kom, is dat uw zaak?” De beminde leerling ging Jezus geopende, maar misschien nog bezette graf, niet als eerste binnen, waarschijnlijk omdat hij Levitisch, d.w.z. ritueel, rein wilde blijven, om naar zijn werk in de tempel te kunnen gaan. De (ritueel) reine doek waarin Jezus werd begraven (waarschijnlijk het unieke tempelgewaad, dat door Johannes Marcus thuis was gedragen bij het Laatste Avondmaal, en daarna in de handen van de tempelbeambten was achtergelaten op de Olijfberg, en van hen gekocht door Jozef van Arimathea), a) deed de beminde leerling schrijven dat Jezus was begraven “zoals het bij de Joden gebruikelijk is te begraven”, d.w.z. in een kledingstuk, b) dwong de beminde leerling het graf binnen te gaan om te zien of de doek die daar lag zijn eigen kledingstuk was, c) ontstak het geloof van de beminde leerling dat Jezus was verrezen, toen hij het daar zag liggen, netjes opgerold en bij het hoofdeinde neergelegd, als een priesterkledingstuk, d) werd door Jezus na zijn verrijzenis aan “de dienaar van de priester” gegeven (Hiëronymus die het Evangelie van de Hebreeën citeert) (d.w.z. de beminde leerling nam het uit Jezus’ graf), en e) werd naar Efeze meegenomen door de evangelist Johannes en Maria.

De beminde leerling was een bekende van de hogepriesters, oudsten en schriftgeleerden bij Jezus kruis (maar niet bekend als een leerling), was anoniem in zijn gedeeltelijk dubbelzinnige en suggestieve evangelie(s) en was geletterd, maar de apostel Johannes van Zebedeus was een onbekende van de hogepriesters (hoewel herkend als een leerling), vrijmoedig (outspoken), ongeletterd, ijverig, onstuimig en eenvoudig. De apostel Johannes moest een water dragende man volgen om het huis van het Cenakel (en de bovenzaal ervan) in Jeruzalem te vinden, en dit huis was waarschijnlijk het huis van de beminde leerling. De apostel Johannes werd gedood door de Joden, maar de evangelist Johannes stapte vredig in zijn graf in Efeze en werd er begraven. De Canon Muratori zegt dat Johannes de Evangelist een leerling was wiens evangelie moest worden nagezien door de apostel Andreas en de bisschoppen en overige leerlingen waaronder hij zich bevond. Johannes de Apostel was niet de Presbyter Johannes van Efeze (Papias), die waarschijnlijk een definitieve rol had in de totstandkoming van het Vierde Evangelie, maar toch was de Johannes die het Evangelie in Efeze publiceerde dezelfde als de beminde leerling (Irenaeus). Westcotts vijfde bewijscirkel, bewarend dat Joh 21,24 het auteurschap toekent aan ‘de apostel die Jezus liefhad’, is ongeldig, want Joh 21,24 zegt dat het een leerling was. Al zijn andere bewijscirkels kunnen makkelijk worden toegepast op Johannes Marcus en Maria. Johannes Marcus en Maria zijn een beter alternatief voor Johannes van Zebedeus dan al de andere voorgestelde kandidaten voor het auteurschap. Manuscripten tonen aan dat de hoofdstukken 1-20 plus het ‘toegevoegde’ hoofdstuk 21 van het Vierde Evangelie waarschijnlijk als een eenheid werden gepubliceerd, en Johannes (Marcus) de Oudste deed dit waarschijnlijk kort voor zijn dood, zonder openlijk te vertellen dat hij zelf de beminde leerling was. Hij wilde niet geïdentificeerd worden als de ‘hypēretēs’ die Jezus in zijn gezicht sloeg ten overstaan van Annas (Joh 18,22), of als de secretaris die schreef dat in het Sanhedrin “Allen oordeelden dat Hij de doodstraf verdiend had” (Marcus 14,64). Het Evangelie volgens Marcus slaat door middel van een abrupt einde en een niet-aansluitend toegevoegd hoofdstuk op een slimme manier de scène bij Jezus’ lege graf over, waarin de beminde leerling zijn linnen kledingstuk zag liggen, opgerold als een priesterkledingstuk, en daarom geloofde dat Jezus was verrezen.

Bibliografie

Griekse basistekst van het Nieuwe Testament:

NA²⁷ NESTLE-ALAND, *Novum Testamentum Graece*, (27. revidierte Auflage, 8. Druck, Stuttgart 2001)

Bijbelvertalingen:

LXX De Septuagint: de griekse vertaling van 3^e tot 1^e eeuw voor Christus, van de Hebreeuwse Bijbel

NBG51 Vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap van 1951

WV75 Willibrordvertaling 1975

WV95 Willibrordvertaling 1995

ASV American Standard Version (1901)

AV Authorized Version (1769)

BBE Bible in Basic English (1965)

HNV Hebrew Names Version (World English Bible, Messianic Edition)

KJ21 21st Century King James Version (1994)

NASB New American Standard Bible (1971)

NIV New International Version (1984)

NKJV New King James Version (1982)

RSV Revised Standard Version (1947)

Wey Weymouth New Testament Translation (1912)

Overige werken:

G.J.M. Bartelink, *Grieks Nederlands Woordenboek* (Utrecht/Antwerpen 1958)

R.E. Brown en R.F. Collins, *Canonicity*, in *The New Jerome Biblical Commentary* (Englewood Cliffs NJ 1990)

R.E. Brown, *The Gospel According to John* (i-xii) (New York 1966)

R. Brownrigg, *Who's Who in the New Testament* (London 1971, 1993)

W.L. Craig, *Assessing the New Testament Evidence for the Historicity of the Resurrection of Jesus*, *Studies in the Bible and Early Christianity*, volume 16 (Lewison-Queenston-Lampeter 2002 revised edition)

A. Edersheim (1825-1889), *The Temple – Its Ministries and Services* (Peabody 1994)

Eusebius of Caesarea (4^e eeuw na Chr.), *Ecclesiastical History* (or *The History of the Church*), translated by K. Lake (Harvard University 1926, reprint 2001)

J. Goldin, *The Living Talmud* (Yale University first printing 1957)

L.H. Grollenberg, *Kleine Atlas van de Bijbel* (Amsterdam/Brussels 1973)

R. van Haelst, *Het gelaat van Kristus, de lijkwade van Turijn* (Antwerpen 1986)

Irenaeus van Lyon (2^e eeuw na Christus), *Against Heresies* (geciteerd in Eusebius, *Geschiedenis van de Kerk= Ecclesiastical History*)

R.L. Harris, *Exploring the World of the Bible Lands* (London 1995)

Flavius Josephus (1^e eeuw na Chr.), *Joodse Oorlog en Joodse Oudheden and Leven*

Justin (the) Martyr (100-169 CE), *Dialogue with Trypho* (geciteerd in Eusebius, *Ecclesiastical History*)

K. Lake, *Eusebius – Ecclesiastical History Books I-V* (Harvard University 1926, herdruk 2001)

J. Lightfoot, *A Commentary on the New Testament from the Talmud and Hebraica* (Peabody 4^e druk 2003 (oorspronkelijk gepubliceerd in 1859))

J. Neusner, *The Mishnah – A new translation* (New Haven/London 1988)

J. Neusner, *The Tosefta – Translated from the Hebrew With a New Introduction* (Peabody 1^e druk 2002)

Papias (1^e helft van 2^e eeuw na Chr.), *Expositions of the sayings of the Lord* (geciteerd in Eusebius, *Ecclesiastical History*)

Polycrates van Efeze (2^e helft van 2^e eeuw na Chr.), *Epistle to Victor and the Roman Church* (geciteerd in Eusebius, *Ecclesiastical History*)

R. Reich, Caiaphas name inscribed on bone boxes, *Biblical Archeology Review* 18/5 (1992)

G. Ricciotti, *Leven van Jezus* (Utrecht 1944) (vertaald door J. Simons)

D. Rops, *Het dagelijks leven in Palestina ten tijde van Jezus* (Utrecht/Antwerpen 1965)

S. Safrai, M. Stern, D. Flusser, W.C. van Unnik (red.), *The Jewish People in the First Century* (Assen/Amsterdam 1976)

J.N. Sanders en P. Parker, *John and John Mark*, *JBL* 79 (1960)

E. Schürer, *Geschichte des Juedischen Volkes im Zeitalter Jesu Christi* (1901)

S. Sora, *Treasures from Heaven: Relics From Noah's Ark to the Shroud of Turin* (Hoboken 2005)

C.P. Thiede, *Jesus: life or legend?* (Oxford 1990 (1997))

H. Verreth, *De instellingen van de griekse wereld* (Universiteit van Gent 2003)

B.F. Westcott, *The Gospel According to St. John* (1881; herdruk Grand Rapids 1978)

Afkortingen

AD = Anno Domini (= "in het jaar des Heren"), d.w.z. na Christus

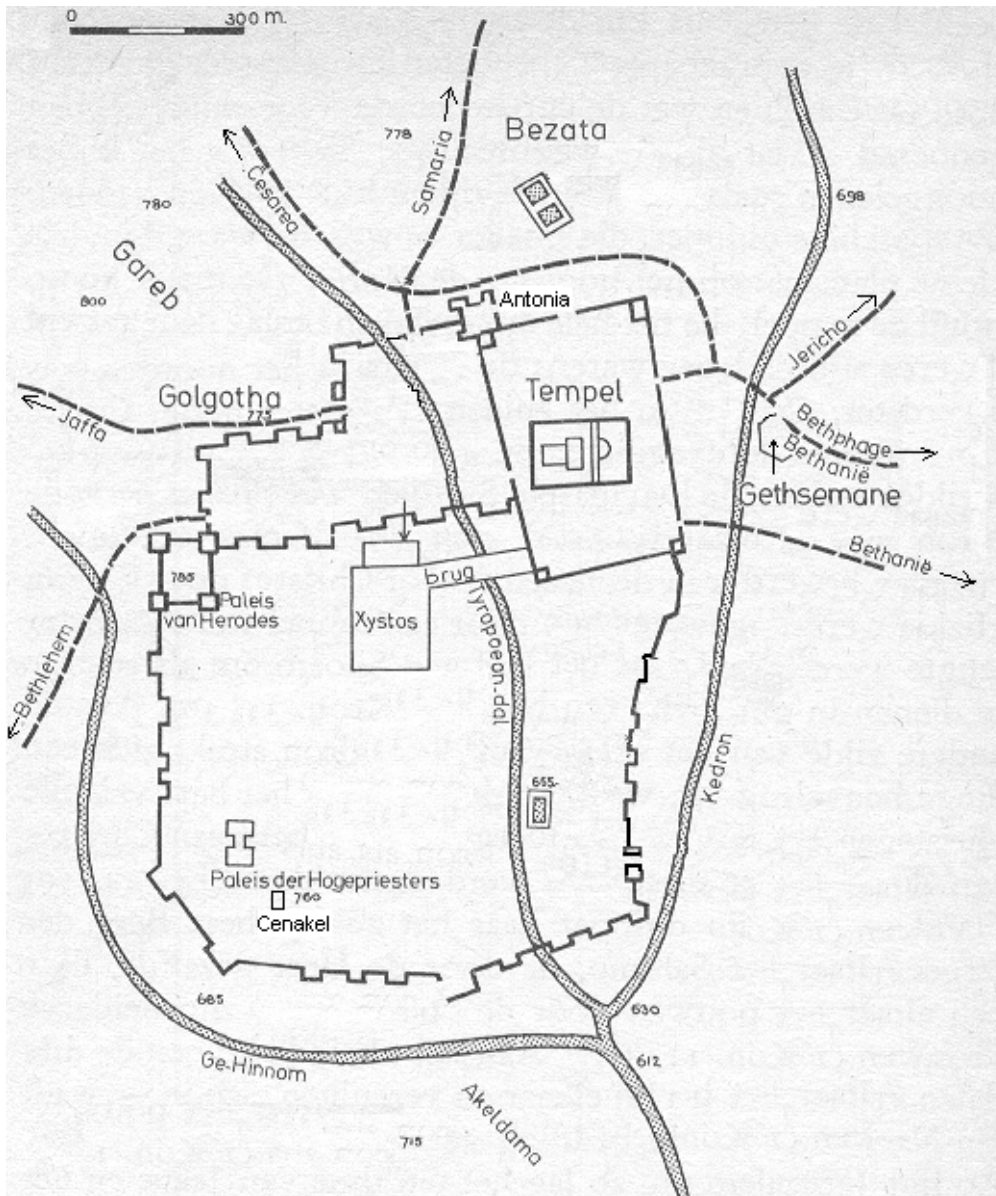

Fig. 1. Jeruzalem ten tijde van Jezus

(aangepast uit Rops: 107)

Cenakel: het huis van het Laatste Avondmaal

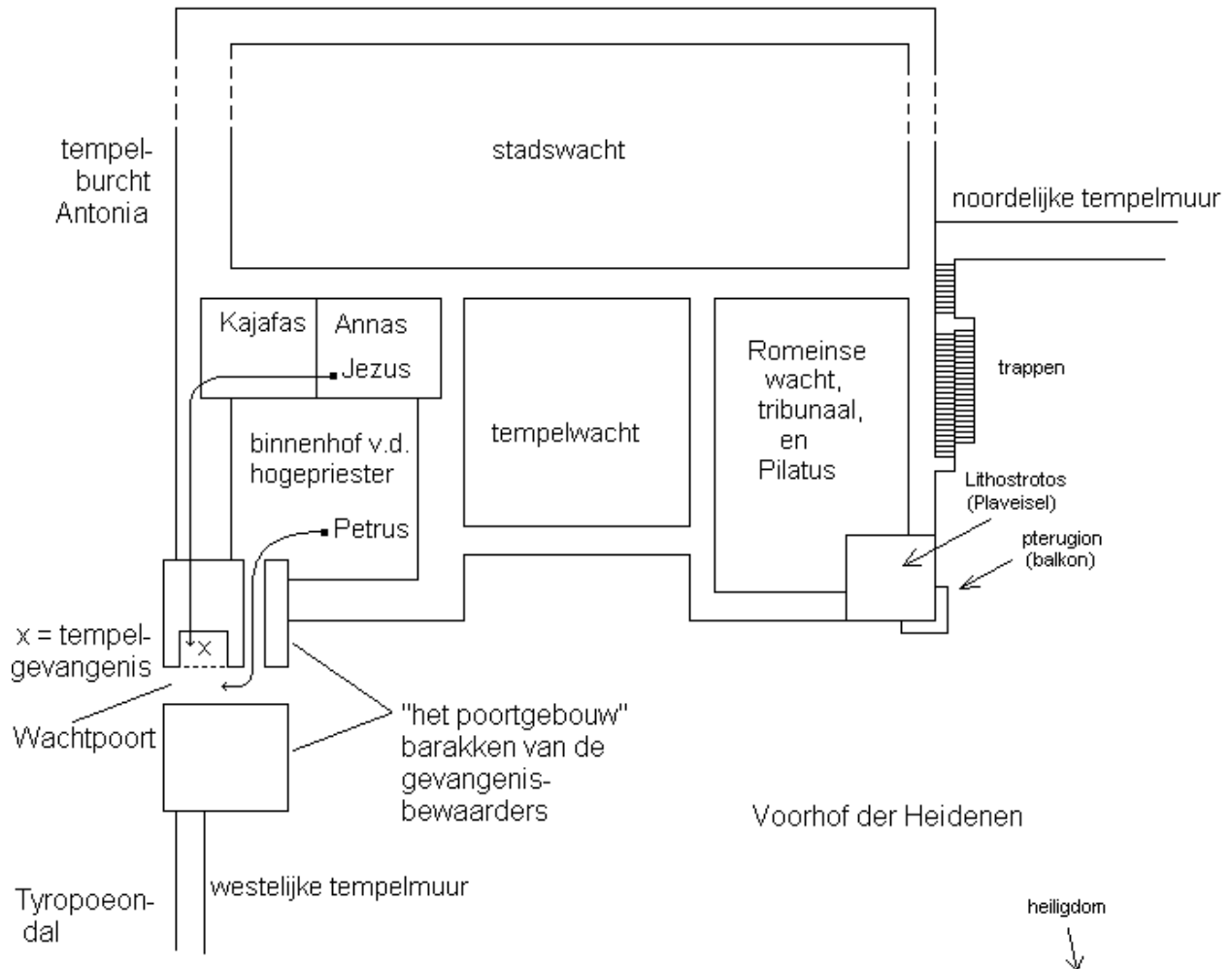
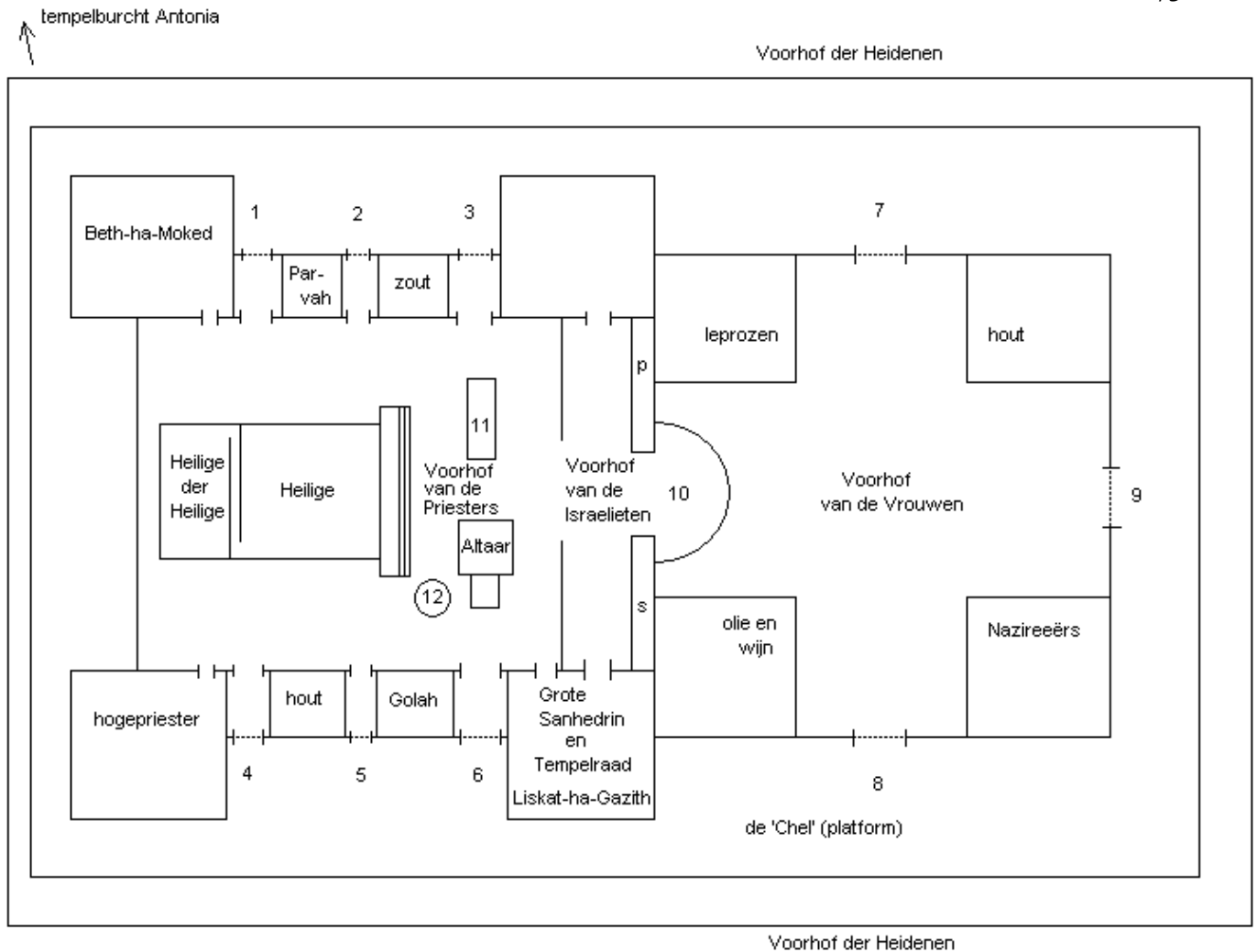

Fig. 4. Een mogelijke configuratie van Antonia, de Wachtpoort en de tempelgevangenis

- 1 = Poort van de Beth-ha-Moked
- 2 = Poort van de offerdieren
- 3 = Vuurpoort (Nitzutz)
- 4 = Houtpoort
- 5 = Poort van de Eerstelingen
- 6 = Waterpoort
- 9 = Schone Poort
- 10 = Nicanorpoort
- 11 = slachthuis
- 12 = waterbasin

Beth-ha-Moked = 'huis van de haard', hoofdwoonkamer en slaapzaal van de priesters
 Parvah = kamer voor het zouten van de huiden van de offerdieren
 zout = kamer voor het zouten van de offerdieren
 p = kamer van Pinechas (= kamer van de kleding van de hogepriester)
 s = kamer van de spijbsrokken
 Golah = kamer voor het waterapparaat dat het waterbasin leegde en vulde
 Liskat-ha-Gazit = Zaal der Gepolijste Stenen (of van de Vierkante Stenen)
 de rechtszaal van het Grote Sanhedrin

Fig. 5. Een schets van het heiligdom van de tempel, bereikbaar door negen poorten (volgens Edersheim's beschrijving in "The Temple: Its Ministries and Services" hoofdstuk 2)

Tabel 1. Karakteristieken van de beminde leerling, Johannes Marcus en Johannes van Zebedeus

Karakteristieken van de beminde leerling	Verbindende argumenten			Karakteristieken van Johannes Marcus
Huis van de beminde leerling I	1. De beminde leerling lag tegen Jezus' borst bij het Laatste Avondmaal, alsof hij thuis was en de gastheer. 2. Vanaf Goede Vrijdag was Maria bij de beminde leerling thuis en ten minste tot Pinksteren was ze in het Cenakel. 3. De overlevering zegt dat de noordzijde van het huis van het Cenakel in het huis van Johannes was.	Cenakel 4. De heer des huizes van het Cenakel is anoniem in alle evangeliën. (waarschijnlijk het huis van Nicodemus: hij was een rijke overste en een geheime leerling "uit vrees voor de Joden"; het Cenakel had de deuren gesloten "uit vrees voor de Joden"; Jezus kwam's nachts onopgemerkt naar de bovenzaal van de anonieme heer des huizes, net zoals Nicodemus 's nachts in het geheim en onopgemerkt naar Jezus was gekomen; Nicodemus was verantwoordelijk voor de watervoorziening voor de pelgrims die naar het feest in de tempel kwamen, en het Cenakel werd gevonden door Jezus leerlingen door het volgen van een man die een kruik water droeg, terwijl alleen vrouwen water droegen voor hun huishouden; Jezus sprak Nicodemus over het opnieuw geboren worden uit water en Geest; in het Cenakel waste Jezus de voeten van zijn leerlingen met water (symbool voor de vergeving van hun zonden), en blies de Heilige Geest over hen uit.)	5. De heer des huizes van Johannes Marcus' huis is anoniem (Hand 12,12). 6. De overlevering noemt het Cenakel het huis van Johannes Marcus. 7. Beperkte toegang tot het Cenakel (gesloten deuren) en tot Johannes Marcus' huis (het meisje aan de deur laat Simon Petrus niet binnen) 8. Simon Petrus' vertrek uit het Cenakel (Jeruzalem) wordt gevolgd door Johannes Marcus' vertrek uit, en terugkeer naar, Jeruzalem 9. Marcus evangelie zegt dat Jezus naar het Cenakel "kwam" met de Twaalf, dus Marcus' gezichtspunt lag binnenin het Cenakel.	Huis van Johannes Marcus
	10. Simon Petrus is bij de beminde leerling thuis op Paasmorgen, in het Cenakel op Paasavond als een getuige van Jezus' verschijning, in het Cenakel gedurende de negen dagen van gebed voor Pinksteren, en bij Johannes Marcus thuis voordat hij uit Jeruzalem vluchtte.			
Beminde leerling II	1. Toen Jezus de rijke jonge overste aankeek, "kreeg Hij hem lief". 2. De rijke jonge overste werd uitgenodigd om Jezus te volgen en het kruis op te nemen; de beminde leerling stond bij het kruis van Jezus, en wilde de verrezen Jezus volgen. 3. De rijke jonge overste kwam naar Jezus toe gerend; de beminde leerling rende naar Jezus graf. 4. De rijke jonge overste ondervroeg Jezus over het eeuwig leven; de beminde leerling schreef het evangelie over het eeuwig leven. 5. De rijke jonge overste is anoniem in het Evangelie volgens Marcus; de beminde leerling is anoniem in het Evangelie volgens Johannes.			Rijke jonge overste is een "jongeman" ('neaniskos') en "overste" ('archōn') en rijk (net zoals Nicodemus een rijke overste was)
Beminde leerling III	1. De jongeman die de tempelsoldaten ontvluchtte, was Simon Petrus gevolgd, die de gevangen genomen Jezus volgde; de beminde leerling volgde Simon Petrus ten minste vijf keer toen Simon Jezus volgde: 1) hij rende met Simon Petrus naar Jezus graf en 2) ging het pas binnen nadat Simon binnen was gegaan, 3) hij volgde Simon Petrus toen Simon ging vissen op het Meer van Tiberias (om in staat te zijn de verrezen Jezus te ontmoeten), en 4) hij volgde Simon Petrus met de boot, nadat Simon in het water was gesprongen om Jezus aan de oever te ontmoeten, en 5) hij begon Simon Petrus te volgen toen Simon de verrezen Jezus volgde. (En als de evangelist Johannes lijkt hij Jezus te zijn gevolgd naar Gethsemane en later tot in Annas' kamer/rechtszaal.) 2. De vluchtende jongeman is anoniem in het Evangelie volgens Marcus; de beminde leerling is anoniem in het Evangelie volgens Johannes.			Vluchtende jongeman Hij was een 'neaniskos' net zoals de tempelbeambten ('hypēretai') jongemannen waren ('neaniskoi').

De beminde leerling was een bekende van en werd niet verdacht door de hogepriesters, schriftgeleerden en oudsten bij het kruis van Jezus IV	1. Johannes' evangelie citeert de woorden van de hogepriester Kajafas, zowel in de vergadering met de Farizeeën als in de rechtszaak van Jezus, 's nachts in het paleis van de hogepriester. 2. Toen Jezus werd ondervraagd door de hogepriester Annas sloeg een zekere 'hypēretēs' Jezus in het gezicht, en zei Hem "Antwoordt gij de hogepriester zo?" Dit incident wordt in Johannes' evangelie gerapporteerd hoewel het plaats vond in de aanwezigheid van uitsluitend Annas, Jezus en de 'hypēretai'. 3. Eusebius zegt dat de beminde leerling een priester was die het 'petalon' droeg (hogepriesterlijke kroonplaat). 4. Een secretaris van een rechter was een 'hypēretēs', en het doodspan van de rechter Kajafas werd in het geheim van de vergaderplaats van de hogepriesters met de Farizeeën naar Jezus overgebracht (verg. Mt 5,25 Lu 4,20 Joh 18,22). Dit wordt voorafgebeeld door het spionnenwerk van de raadsman Chusai voor koning David aan het hof van koning Absalom. 5. Johannes Marcus werd, net als de secretaris van de rechters in Athene, zowel 'hypēretēs' als 'archōn' genoemd. Zo werden ook de beambten van de tempelgevangenis 'hypēretai' genoemd, net zoals de gevangenisbewaarders van Athene 'hypēretai' werden genoemd. 6. Johannes Marcus was als de beminde leerling en als Marcus één van de "dienaren ('hypēretai') van het Woord", die Jezus evangelie aan het volk "gaven" ("overleverden"). Op dezelfde manier "gaf" 1) een Farizeze schriftgeleerde, als dienaar van het Woord van God, decreten aan het volk, 2) "gaf" Paulus, één van de "'hypēretai' van Christus", de "decreten" van de apostelen aan het volk (en Marcus was Paulus van veel nut in de(ze) dienst), en 3) zal ook Kajafas secretaris de decreten van Kajafas en de Tempelraad aan de priesters en het volk hebben "gegeven". (Een hypēretēs' van de synagoge "gaf" ("overhandigde") Bijbelboeken, en een gewone hypēretēs' van de gevangenis "overhandigde" gevangenen.) 7. De auteur van het Vierde Evangelie en de auteur van het Boek der Openbaringen, die traditioneel als dezelfde persoon Johannes worden beschouwd, verwijzen naar en zinspelen op minutiae (= zeer kleine details) van de tempeldienst, die werden gereguleerd door de Tempelraad. 8. Van Johannes Marcus' twee namen is Johannes een Hebreeuwse naam, passend bij de Joodse secretaris van de Joodse hogepriester Kajafas, en is Marcus een Romeinse naam, passend bij de secretaris die veelvuldig contact had met zijn Romeinse collega's, de secretarissen van de Romeinse procurator Pilatus. 9. Het huis van Johannes Marcus (het Cenakel) stond zeer dicht bij het "Huis van Kajafas". 10. De Tempelraad, waarvan Kajafas de voorzitter was, sprak 's nachts recht over Jezus, aangezien Jezus de tempelorde had overtreden en de offerdienst had gehinderd toen Hij de kooplieden en geldwisselaars hardhandig uit de tempelhof verwijderde. 11. Alleen het Evangelie volgens Johannes onthult dat de 'hypēretai' van de hogepriesters aanwezig waren bij de gevangenneming van Jezus en ook dat zij naar Pilatus om zijn kruisiging riepen (Joh 18,3 19,6). 12. Alleen het Evangelie volgens Johannes noemt de familieband tussen twee 'hypēretai' in de binnenhof van de hogepriester, en kent de naam, Malchus, van één van hen, en weet dat het oor dat in Gethsemane was afgehouden en genezen zijn rechteroor was. 13. Johannes Marcus kan een Leviet of priester zijn omdat zijn oom Barnabas van de stam Levi is. 14. De rijke Johannes Marcus, die van kinds af aan alle geboden van de wet had onderhouden, en die Jezus vroeg hoe het eeuwig leven te beërven, kan een erfgenaam zijn geweest van, en gewoond hebben in het huis van, de rijke priester en wetgeleerde Nicodemus, "de leraar van Israel", tegen wie Jezus had gesproken over het eeuwige leven. Nicodemus bedekte zich gewoonlijk met een 'sindōn' en Marcus verloor zijn 'sindōn'. 15. De beminde leerling ging Jezus graf niet binnen voordat Simon Petrus had gezegd dat het leeg was op de grafdoeken na, waarschijnlijk omdat hij ritueel rein wilde blijven om de tempel binnen te kunnen gaan en naar zijn werk te	Johannes Marcus is een 'hypēretēs' Hand 13,5 'hypēretēs' was het woord dat door de Joden werd gebruikt voor 1) een lagere bediende van de hogepriesters in de tempel, bijv. een lagere beampte van de tempelgevangenis 2) een 'hazzan' = een Levitische koster van een synagoge en 3) een Levitische secretaris van een rechter
---	--	---

gaan.

16. Jezus werd begraven in een 'sindōn': een fijn linnen doek of kledingstuk. Al de tempelkleren van de priesters en Levieten (bijv. Samuel) moesten van wit linnen en ritueel rein zijn. De linnen mantel, die door Joodse mannen en jongens werd gedragen tijdens gebed, en die een jongen bijna helemaal bedekte, werd een 'sindōn' genoemd. Johannes Marcus vluchtte naakt nadat hij zijn 'sindōn' had achtergelaten in de handen van de 'hypēretai', die Jezus naar de tempelburcht Antonia brachten. (Dat Jezus zich omdraaide en naar Petrus in het poortgebouw keek, bewijst dat Jezus' cel, de 'hypēretai' en Petrus in Antonia waren). De 'hypēretai' bedekten Jezus met een doek en sloegen Hem. Jozef van Arimathea kocht een (ritueel) "reine" 'sindōn' nadat hij in Antonia van Pilatus toestemming had gekregen om Jezus te begraven. (Paulus' bewegingen, vanuit het heiligdom van de tempel naar bovenaan de trap, bewijzen dat het Romeinse tribunaal in Antonia was). De beminde leerling was aanwezig bij de begrafenis. Alleen hij zegt dat Jezus Christus werd begraven "volgens de begrafenisgebruiken van de Joden" (Joh 19,40), dus Jezus werd begraven in een kledingstuk, waarschijnlijk het kledingstuk van de priester Johannes Marcus zelf. Op Paasmorgen ging de beminde leerling het graf binnen, niet om te verifiëren dat het leeg was maar om de grafdoek te zien. Te zien dat die netjes opgerold en bij het hoofdeinde neergelegd was als een priesterkledingstuk deed alleen de beminde leerling (en niet Simon Petrus) geloven dat Jezus was verrezen, omdat Jezus dit voor hem gedaan moest hebben. De grafdoek werd volgens het Evangelie van de Hebreëen door de verrezen Jezus aan de dienaar van de (hoge-)priester gegeven, en volgens de overlevering gingen de beminde leerling Johannes en Maria naar Efeze in Klein Azië, en volgens sommige geleerden namen zij de grafdoek mee daarheen. En volgens de overlevering schreef Johannes het Vierde Evangelie in Efeze. Johannes Marcus verloor zijn tempel'sindōn' (en sloeg Jezus in het gezicht) – Jezus (beeldde zijn gezicht af op de 'sindōn' en gaf hem terug aan Johannes Marcus.

(De Lijkwade van Turijn was waarschijnlijk het Mandylion (= mantel) van Constantinopel, en wordt vaak beschouwd als de Afbeelding van Edessa, die 'himation' = mantel werd genoemd. De naad in de Lijkwade, de stijfse resten erin, en dat hij opgerold (en op één plaats) was, en de ontbrekende hoeken waaraan de kwastjes vastgemaakt waren, bewijzen dat het een Joods (priesterlijk) tempelgewaad was, waarvan de hoeken werden afgesneden om het feit te verbergen dat het Johannes Marcus' unieke tempelgewaad was. Het 'petalon', zichtbaar onder de kin van de afbeelding, kan Johannes Marcus' borstplaat voor een overste zijn geweest, en de rolzegel op de hand het zegel van de hogepriester.)

17. De verrezen Jezus wilde dat de beminde leerling "blijft totdat Ik kom" en Hem niet laten volgen, en bedoelde waarschijnlijk dat Johannes Marcus Kajafas' secretaris en Jezus' geheime leerling moest blijven; Johannes Marcus bleef anoniem in zijn evangelie door zichzelf de beminde leerling te noemen, wat overeen komt met dat hij een geheime leerling bleef en Kajafas' secretaris, en hij bleef anoniem in zijn Evangelie volgens Marcus, als de rijke jonge overste en vluchtende jongeman. Hij bleef anoniem omdat hij niet geïdentificeerd wilde worden als de 'hypēretēs' die Jezus in zijn gezicht sloeg ten overstaan van Annas, of als de secretaris die schreef dat in het Sanhedrin "Allen oordeelden dat Hij de doodstraf verdiend had".
18. In de Handelingen is er een priester die Johannes heet en die naast Kajafas zit in de raadsvergadering in de tempel; en de geheime bespreking daarin, over het onmiskenbare wonder dat door Petrus en Johannes van Zebedeus in de tempel was verricht in Jezus' naam, vond zijn weg naar het Nieuwe Testament.
19. De beminde leerling volgde Simon Petrus en Jezus vele malen, en Johannes Marcus volgde Simon Petrus en Jezus vanaf Gethsemane (naar zijn plaats van eenzaam gebed en) naar Antonia, en hij volgde Simon Petrus later naar Antiochië, en werd "een volger van Petrus" genoemd en hij zette Simon Petrus' verhalen op schrift in het Evangelie volgens Marcus.

Auteur van het Evangelie volgens Johannes, samen met Maria, de moeder van Jezus V	1. Johannes Marcus was een geletterd man, want hij was de auteur van het Evangelie volgens Marcus. 2. Het Evangelie volgens Johannes werd geschreven te Efeze door de beminde leerling die Johannes heette (volgens Ireneus), en Johannes en Maria (namen Jezus' grafdoek mee naar Efeze en) kwamen daar samen aan en woonden daar samen (volgens Ireneus, Polycrates en Eusebius). 3. Het Evangelie volgens Johannes verkondigt dat Jezus God is en geboren in het vlees ("Het Woord was God", "het Woord is vlees geworden", "de eniggeboren God"). 4. Het Evangelie volgens Johannes kent de gedachten, emoties en motieven van Jezus. 5. Er waren drie fasen in de ontwikkeling van het Evangelie volgens Johannes, en daarom kunnen er drie auteurs zijn geweest: Maria, Johannes Marcus en de auteur van Johannes 21. 6. De beminde leerling is een man volgens de grammatica van Joh 19,25 en Joh 21,24 ("hij", "zijn"). 7. Dat de auteur een man was was vanaf het begin van de publicatie en transmissie van het evangelie bekend, en daarom dacht niemand aan Maria. 8. Marcus is in staat om Jezus eenzame gebed in Gethsemane te citeren, maar Johannes van Zebedeus was daar in slaap, dus Johannes Marcus, als de geheime beminde leerling, volgde Simon Petrus en Jezus vanuit het Cenakel naar de Olijfberg, en van daar naar Gethsemane, en vanaf daar liet hij Simon Petrus en Johannes van Zebedeus zelfs achter en volgde hij Jezus stiekem naar de plaats waar Jezus alleen ging bidden. 9. Westcotts concentrische bewijscirkels kunnen alle toegepast worden op Johannes Marcus en Maria. Westcotts vijfde bewijscirkel, waarin beweerd wordt dat Johannes evangelie zegt dat de auteur ervan een apostel was, is ongeldig, want het zegt dat het een leerling was. 10. Zowel de auteur van het Evangelie volgens Johannes als de auteur van het Evangelie volgens Marcus zinspelen op zeer kleine details van de tempeldienst (Joh 13,10 Marcus 13,35) 11. Het Vierde Evangelie spreekt over Jezus als "het Woord" ('tou Logou'), Marcus is een 'hypēretēs', en de auteur van de Evangelies van Johannes en Marcus was één van de "dienaren van het Woord" ('hypēretai tou Logou') (Lucas' omschrijving van een evangelist in Lu 1,2). 12. Het Evangelie volgens Johannes eindigt anoniem en heeft een anoniem 'toegevoegd' hoofdstuk, en het Evangelie volgens Marcus eindigt abrupt en heeft een niet-aansluitend toegevoegd hoofdstuk. 13. Het einde van het Evangelie volgens Marcus slaat abrupt de scène bij Jezus' lege graf over, waarin Johannes en zijn tempelkledingstuk ziet liggen, opgerold als een priesterkledingstuk, en gelooft dat Jezus is verrezen, maar het tegen niemand zegt. 14. Johannes de Oudste in Efeze (waarschijnlijk de auteur én publiceerder van Joh 1-20 én 21) zei dat het Evangelie volgens Marcus nauwkeurig was opgeschreven, hoewel niet in volgorde, en compleet was.	Auteur van het Evangelie volgens Marcus
---	--	---

De auteur van het Evangelie volgens Johannes is anoniem, geletterd en een geheime leerling van Jezus, en is tweeslachtig (weifelachtig, ambiguus) en citeert Jezus' eenzame gebed woonde waarschijnlijk in het Cenakel publiceerde het Evangelie volgens Johannes rond 96 AD VI	1. De auteur van het Vierde Evangelie woonde in Jeruzalem en zinspeelt op zeer kleine details van de tempeldienst, maar Johannes van Zebedeus was een visser in Galilea. 2. Simon Petrus (Mt 16,16 26,33-35 Joh 13,6-9) en de apostel Johannes van Zebedeus (Lu 9,52-54) hebben een onstuimigheid die overeenkomt met de bijnaam "Boanerges" (= Zonen van de Donder) van de broers Johannes en Jakobus van Zebedeus, die hun vurige en destructieve ijver aanduidt. 3. Simon Petrus en de apostel Johannes van Zebedeus zijn "ongeletterde en ambteloze mannen", maar de beminde leerling schreef het Vierde Evangelie. 4. Simon Petrus en Jakobus en Johannes van Zebedeus sliepen toen Jezus in doodstrijd bad, maar het Evangelie volgens Johannes en het Evangelie volgens Marcus (en die volgens Mattheus en Lucas) citeren dit gebed van Jezus, waarvan Johannes van Zebedeus de bron niet geweest kan zijn (en de tollenaar Mattheus en de arts Lucas waarschijnlijk ook niet). 5. Simon Petrus en Johannes van Zebedeus waren beide apostelen van Jezus in het openbaar en ook beide aanwezig bij de gevangenneming van Jezus in Gethsemane, maar toch werd alleen Simon Petrus door de 'hypēretai' in de binnenhof van de hogepriester ondervraagd en herkend als een leerling, en werd de beminde leerling niet ondervraagd of herkend bij het kruis (net zoals de geheime leerlingen Jozef van Arimathea en Nicodemus, die Jezus begroeven, niet werden herkend). Johannes van Zebedeus daarentegen, werd in de tempel herkend als leerling van Jezus. 6. De beminde leerling is anoniem in zijn eigen evangelie, en was dus niet vrijmoedig (out-spoken). 7. De beminde leerling onthulde de identiteit van "de leerling, een bekende van de hogepriester" aan de poort, niet en was dus niet vrijmoedig (out-spoken). 8. De beminde leerling rende naar Jezus graf en bereikte het als eerste, maar ging er niet naar binnen, en was dus niet onstuimig (impulsief - impetuous). 9. De beminde leerling vertelde Petrus en Maria Magdalena niet dat zijn 'sindōn' was gekocht en begraven, en was dus niet vrijmoedig (out-spoken). 10. De beminde leerling vertelde Simon Petrus en Maria Magdalena niet over zijn geloof dat Jezus was verrezen, en was dus niet vrijmoedig (out-spoken). 11. De beminde leerling gaf een dubbelzinnige beschrijving van wat hij zag in het graf en van wat en waarom hij geloofde, en was dus niet vrijmoedig (out-spoken). 12. De beminde leerling herkende de verrezen Jezus als eerste, maar ging niet als eerste naar Hem toe, en was dus niet onstuimig. 13. De beminde leerling was een geheime leerling, vluchtte weg van de 'hypēretai', sloeg Jezus in het gezicht, hield zich stil bij Jezus veroordeling, en was dus niet ijverig (zealous). 14. (De beminde leerling verloochende Jezus uit vrees voor de Joden, door Hem in het gezicht te slaan ten overstaan van Annas, maar rapporteerde dit incident wel in zijn evangelie, en was dus tweeslachtig in plaats van onstuimig/vrijmoedig. Ook Johannes Marcus was een tweeslachtig man want hij rende naar Jezus, werd uitgenodigd Hem te volgen, maar verliet Hem bedroefd aangezien hij rijk was, en later volgde hij de gearresteerde Jezus in het geheim, maar vluchtte weg van de 'hypēretai' die Hem vasthielden.) 15. De beminde leerling woonde waarschijnlijk in het Cenakel, samen met de Maagd Maria en Petrus, maar de apostel Johannes van Zebedeus moest het Cenakel vinden door een water dragende man te volgen en de heer des huizes te bevragen. 16. De beminde leerling publiceerde het Vierde Evangelie in Efeze rond 96 AD, en stapte daar vredig in zijn graf en werd begraven, maar de apostel Johannes van Zebedeus werd/was gedood door de Joden. 17. De Canon Muratori zegt dat Johannes de Evangelist een leerling was wiens evangelie moest worden nagezien door de apostel Andreas en de bisschoppen en overige leerlingen onder wie Johannes zich bevond. 18. Johannes de Apostel was niet de Presbyter Johannes van Efeze (Papias), die waarschijnlijk een definitieve rol had in de totstandkoming van het Vierde Evangelie, maar toch was de Johannes die het Evangelie in Efeze publiceerde dezelfde als de beminde leerling (Irenaeus).	IS NIET Johannes van Zebedeus, die vrijmoedig (out-spoken), ongeletterd en een ijverig, onstuimig en eenvoudige man uit één stuk was, die sliep toen Jezus in eenzaamheid en doodstrijd bad. Petrus en Johannes moesten een water dragende man volgen en de heer des huizes bevragen, om het Cenakel te vinden. De apostel Johannes, broer van Jakobus, werd gedood door de Joden. Johannes van Zebedeus wordt van Johannes Marcus onderscheiden in Hand 12,2.12
--	--	--